

# KREIZENN IMBOURC'H STURYEZHOURIEZH

abcès abramer abstrait accumulation actualités affixe agent agglomérat agnosie anesthésie antagonisme Abnutzung Affektausdruck Allgemeinheit Bemächtigungstrieb Formenbildung Gegensatz Graph Heilmittel addict amblyacusis blow up currency draft fosterage handmaiden judg(e)ment manic medicate news-reel of appetitus avidus captus collegium cornea doctus ferio frustrari glomus herba licinus plaudere singularis amryfaen anchwant anteith awel blingo bolwst brenhines clymdref cnoi difadu eiddig goswyddol gwrwstin acomloe aerloc'hell afazeg amestez aregañ banvre bloskañ bredien darlusk dentost diskelat ezuzenn gerluniañ

# LAVAR 07

**PREDER 237-238 Meurzh - Ebrel 1979**



## KREIZENN IMBOURC’H STURYEZHOURIEZH

### NOTENNOÙ-LABOUR

#### ROLL AN NOTENNOÙ-LABOUR EMBANNET

<b>KIS-144</b> – Gl. <b>formation des mots</b> , Al. <b>Wortkunde</b> . . . . .	7
<b>KIS-145</b> – Gl. <b>exploder, imploser</b> . . . . .	17
<b>KIS-146</b> - Gl. <b>familier</b> . . . . .	18
<b>KIS-147</b> – Gl. <b>pacte</b> . . . . .	18
<b>KIS-148</b> – Gl. <b>statut, status</b> . . . . .	19
<b>KIS-149</b> – Gl. <b>abstrait/figuratif</b> . . . . .	20
<b>KIS-150</b> – Gl. <b>confident</b> . . . . .	20
<b>KIS-151</b> – Gl. <b>sens, sensoriel, sensibilité, sensualité</b> . . . . .	21
<b>KIS-152</b> – BrW. <b>e-rakpenn</b> . . . . .	22
<b>KIS-153</b> – BrW. <b>‘ha’</b> 2. un. . . . .	23
<b>KIS-154</b> – Br. <b>leuñverc’h?</b> "plac’h a gambr". . . . .	24
<b>KIS-155</b> – <b>aotrou</b> ha <b>deveradoù</b> . 26	
<b>KIS-156</b> – Gl. <b>symposium, séminaire</b> , h.a. . . . .	27
<b>KIS-157</b> – Br. <b>naouez</b> . . . . .	29
<b>KIS-158</b> – Gl. <b>(-)algie</b> . . . . .	30
<b>KIS-159</b> – Et. <b>-itis</b> . . . . .	31
<b>KIS-160</b> – Raktres Geriadur ar yezh arnevez. . . . .	31
<b>KIS-161</b> – Gl. <b>exécuter des otages</b> . . . . .	33
<b>KIS-162</b> – krKb. <b>rhanc</b> . . . . .	34
<b>KIS-163</b> – Gl. <b>abcès, furoncle, angine</b> . . . . .	35
<b>KIS-164</b> – Br. <b>an(n)-</b> rakger-kreñvaat. . . . .	36
<b>KIS-165</b> – Gl. <b>interrupteur</b> . . . . .	37
<b>KIS-166</b> – Kb. <b>erthyl</b> . . . . .	37
<b>KIS-167</b> – Gl. <b>crisser, ébaucher</b> . . . . .	38
<b>KIS-168</b> – Gl. <b>médicament</b> . . . . .	38
<b>KIS-169</b> – Gl. <b>caustique, cautère</b> . . . . .	42

<b>KIS-170</b> – Gl. <b>abrasion</b> .	43
<b>KIS-171</b> – Br. <b>ras-</b> .	45
<b>KIS-172</b> – Et. <b>aphas-, agnos-, aprax-</b> .	45
<b>KIS-173</b> – Et. <b>-gen-, -trop-, -po(i)et-</b> .	47
<b>KIS-174</b> – Ar pleustroù revel.	48
<b>KIS-175</b> – Kb. <b>dogn</b> .	50
<b>KIS-176</b> – Kb. <b>awydd</b> .	51
<b>KIS-177</b> – Kemmadurioù war-lerc’h <b>ent</b> .	51
<b>KIS-178</b> – An doareoù-skrivañ.	52
<b>KIS-179</b> – Al. <b>Übertragung</b> , Gl. <b>transfert</b> .	52
<b>KIS-180</b> – Gl. <b>particulier, général, singulier, universel</b> .	54
<b>KIS-181</b> – Gl. <b>recyclage</b> .	57
<b>KIS-182</b> – Deveradoù diwar <b>stael</b> .	58
<b>KIS-183</b> – Troiennoù verbel - A-zivout <i>Asteriks e Breizh</i> .	59
<b>KIS-184</b> – Gl. <b>opposition logique</b> .	62
<b>KIS-185</b> – Gl. <b>raison d’État</b> .	64
<b>KIS-186</b> – Gl. <b>conglomérat</b> .	65
<b>KIS-187</b> – Termenoù arbennik diseurt.	68
<b>KIS-188</b> – Gl. <b>mobiles, projectiles, missiles</b> .	70
<b>KIS-189</b> – Gl. <b>exclamatif, dénominatif, déverbatif</b> .	77
<b>KIS-190</b> – Termenoù arbennik diseurt.	78
<b>KIS-191</b> – Gl. <b>frustration</b> , Al. <b>Versagung</b> .	80
<b>KIS-192</b> – Gl. ( <b>point</b> h.a.) <b>critique</b> .	81
<b>KIS-193</b> – Gl. ( <b>-)manie, -mane, (-)maniaque</b> .	82
<b>KIS-194</b> – Gl. <b>dégénérer, régénérer</b> .	83
<b>KIS-195</b> – Termenoù diseurt.	84
<b>KIS-196</b> – Al lostgerioù <b>-el, -ek</b> .	85
<b>KIS-197</b> – Gl. <b>conscription</b> .	85
<b>KIS-198</b> – Termenoù diseurt.	85
<b>KIS-199</b> – Kb. <b>neuadd</b> .	88



## KIS-144 – Gl. formation des mots, Al. Wortkunde.

(GE da GP – 13 02 74)

Evel a welez, evit *formation des mots*, *Wortkunde*, e'm eus graet gant **gerluniadoniezh**. An ober, ar stummañ gerioù hervez Kervella, a ran **gerluniañ** anezhañ, an disoc'h o vezañ ar **gerluniadoù**. Hogen penaos envel ar gerioù tennet eus ur bennrann dre stagañ ouzh houmañ ken ur rakger, ken ul lostger? Ar gerluniadoù dre lostgeriañ a anver **deveradoù**; penaos envel ar gerluniadoù dre rakgeriañ ha dreist-holl ar gerluniadoù dre rakgeriañ ha lostgeriañ war un dro? Skouer: an **deveradoù** diwar ar bennrann *skriv-* zo *skriverez*, *skrivagner*, *skrivadur*, h.a.. Penaos skritellañ teskad an **deveradoù** hag ar gerluniadoù dre rakgeriañ? Ober gant **gerluniadoù diwar** hep mui? Ha lavarout: ar **gerluniadoù diwar** ar bennrann *skriv-* zo: *skriverez*, *deskrivañ*, *bizskrivourez*, h.a..

E-barzh "Al liesgerioù" (Ar Stourmer), e renkez kichen-ha-kichen al liesgerioù rakgeriet hag al liesgerioù deveret, hep ober ur rumm arbennik eus teskad an daou spesad-se.

A-du-rall ne hañval ket bezañ spis ar vevenn etre "liesgerioù kevrennek" ha "liesgerioù rakgeriet", pa roez un niver mat a skouerioù boutin d'an daou spesad: *gwenn-*, *gwall-*, *kamm-*, h.a..

Heñveldra etre "liesgerioù kevrennek" c'hoazh ha "liesgerioù deveret": e pe spesad renkad *-ad*, *-er*, *-ed* (*deverad*, *reder*, *sevened*)? Mat e ve kaout ur rummadur aesoc'h da arverañ pe neuze spisaat muioc'h an hini en arver.

(GP da GE - 13 03 74)

E galleg n'eus ket a dermenadurezh *gwall* resis, evit a ouzon.

Evit bout kenglot e rankjed, da skouer, e-barzh kelennadurezh Martinet erlec'hiañ "monémique" ouzh "morphologie" (Al. *Wortlehre*, *Wortkunde*), hag he rannañ e "lexémique" (Al. *Wortbildung*) ha "morphémique" (Al. *Flexion*), ar rann diwezhañ-mañ o vout ar pezh a anver "morphologie" er ster strizh klasel.

E-barzh al "leksemik" e kaver a) Al. *Komposition*, b) Al. *Derivation*.

Er c'hompozitadur e renker ivez al liesgerioù rakgeriet (gant un araogenn) kenkoulz hag al liesgerioù strizh (sk. anv + anv, h.a.), o virout evit an deveradur ar gerioù lostgeriet (ha, diouzh ret, engeriet, pa c'hoarvezont er yezh studiet).

Mar adkemeran an daolenn embannet war *Preder 79-81/46*, 1966:

"monemik" = neuziadoniezh

"leksemik" = geriadoniezh

"morfemik" = yezhadoniezh

O vezañ ma c'hoarvez ur ger "kompozitet" eus div elfenn hepken (kentezel + eilezel) – pep hini anezhe o c'hallout bout divelfennet d'he zro, e c'haller skritellañ heñvel al liesger strizh hag al liesger rakgeriet: tuet e ven d'ober gant **rakgeriad** (sk. ti-bank, prefeti, raklavar, h.a.) pe **liesger(iad)**

hepken hep klask pemp troad d'ar maout. Ne welan ket perak ne rafed ket **deverad** eus ur ger deveret. Da gudenn, hervez a gomprenan, a zo penaos envel ur gerluniad war un dro liesgeriet ha deveret (ur ger all evit hemañ : **lostgeriad**). Da gentañ e kav din e c'haller ober gant **lostgeriad ur ger eeun** ha **lostgeriad ul liesgeriad**.

Met mar 'm eus kinniget uheloc'h ar furm **rakgeriad**, evit ma ve kemparzhokoc'h e oa ha savet diwar hevelepted al liesger strizh hag al liesger rakgeriet : ar c'hentezel o vezañ amañ un anv (adv, verb), ahont ur rakger, ha gwelet 'z veus e oa diaes a-wezhioù diforc'hañ an eil diouzh egile (*gwenn*- : kentezel geriel pe rakgeriel? ). Neuze e c'hellomp ober gant an anvadur-mañ :

gerluniad	{	ungeriad	sk.			
		{	liesgeriad	{	<i>ger</i>	= "ger eeun"
			rakgeriad	{	<i>rakger</i>	= "liesger strizh pe rakgeriet"
			lostgeriad	{	<i>gerienn</i>	= "deverad"
		aremc'heriad	{	<i>rakgeriad</i>	= "liesger deveret".	

(GE - 21 10 74)

Euennoc'h eo ar reizhiad kinniget gant GP eget ar re arveret diagent, nemet ez eus tu da gavout abeg enni dres en diforc'h a ra etre Gl. *composé* ha Gl. *dérivé*. E gwir, e kaver dislavaroù etre an aozerion war ar poent-se. Martinet da skouer (*Éléments de linguistique générale*, p. 134) a ra *dérivé* eus un termen "pa'z eus, e-touez an neuziadoù en ampar, unan na gaver nemet en deveradoù", ha *composé* eus un termen "pa gaver an neuziadoù en ampar estreget er "composés"". Eus an neuziad "na gaver nemet en deveradoù", "e reer dre henvoaz un "affixe" (**amc'her**)".

Er skouerioù roet gantañ avat, koulz hag en termenadur roet gant J. Marouzeau (*Lexique de la terminologie linguistique*, p. 71), e vez savet an deveradoù dre stagañ ur "suffixe", pezh a ya a-enep da dermenadur Martinet : an neuziad na gaver nemet en deveradoù, an "affixe", a c'hallfe kenkoulz bezañ ur rakger.

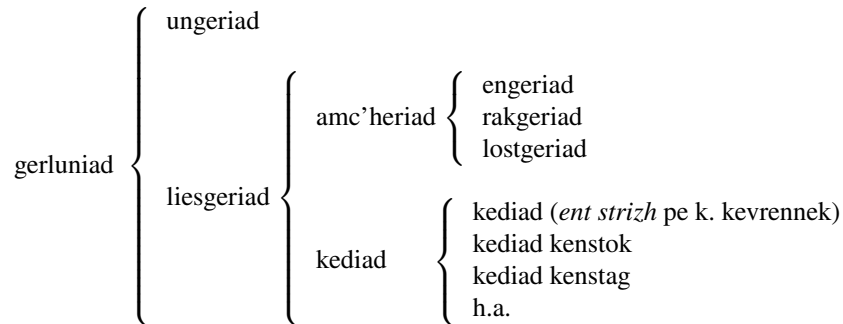
Setu perak moarvat en deus GP lezet an diforc'hadur *composé/dérivé* da gouezhañ en e gin-nigadenn nevez. Da'm meno ez a aze re bell, rak n'eus mui plas ebet en e daolenn evit an termenoù deskrevet gantañ evel "liesgerioù kenstok", "liesgerioù kevrennek" ha "liesgerioù kenstag" en e reizhiad kent (*Ar Stourmer*).

Dre se e kinnigan ur reizhiad nes a-walc'h d'e hini, o klask tremen e-biou d'an amjestregezh a verkan enni.

A.- Elfennoù ar gerlunierzh.

rannc'her	{	pennrann			
		{	amc'her	{	enger
				{	rakger
			{	lostger	

B.- Disoc'hoù ar gerlunierzh : gerluniadoù.



En doare-mañ, an termen **amc'heriad** a gloto gant *dérivé* e ster Martinet, pezh a ray **lostgeriad** e ster an termenadur o strishaat an deveradur d'al lostgeriadur.

Evidon e kavfen bastusoc'h degemer evit **deverad** (mar dalc'homp an termen-mañ, pezh a hetan) termenadur Martinet, eleze ober anezhañ un heñvelster da **amc'heriad**. Aesoc'h e ve sevel troiennoù evel : "Ar gerioù deveret diwar X ( )", "An deveradoù diwar X ( )", eget "An termenoù amc'heriet diwar X ( )", h.a..

(GP - 17 12 74)

Degemeromp da ziazez termenadur Martinet peogwir en en kaver endeo e LAVAR 01 dre-vras (*Preder 79-81/7-46*, 1966). Un evezhiadenn a fell din ober avat. Ober a rae Martinet gant *monème* (**neuziad**) evit envel un unanenn a gendistilherezh ("de première articulation") dezhi neuz + eul. Rannet e oa e *lexème* (**geriad**) pe *monème lexical* o tougen an eul geriadel (sk. *kerzh-*) + *morphème* (**yezhad**) pe *monème grammatical, grammème* (sk. *-omp*) o tougen ar spisadurioù gramadegel. Di-dermenet eo ar yezhad enta evel "la partie d'un mot ou d'un syntagme qui indique la fonction et l'appartenance à une classe paradigmaticque de ce mot ou de ce syntagme" (sl. rener. Pottier, *Le Langage*, 1973, 332). Ret eo eveshaat avat ez eus meur a yezhoniour oc'h ober gant *morphème* el lec'h ma ra Martinet gant *monème*. Da'm soñj, sklaeroc'h eo dasparzhadur Martinet ha gwell derc'hel dezhañ.

Ar brasañ luzierezh zo en anvadur yezhoniel. Sk. Al. *Lexeme* = sprachlichen Inhalte (Signifikate) / *Wörter* = Signifikanten (G. Cordes, *Altniederdeutsches Elementarbuch*, Heidelberg 1973, 24) a ve (Martinet) *sémantème/monème* (eulad/neuziad), h.a..

Ar c'hramadeg a c'haller rannañ he studi, hervez Cordes, e :

- **Wortbildung** : Veränderung des lexematischen Inhalts
- **Formenbildung** : Veränderung des syntaktischen Valenz
- **Schriftsystem**



- **Lautsystem**
- **Syntaktisches**

Cordes a ra gant *Morphem* = **neuziad**, ha *Wortkern* = **geriad**; lakaat a ra enta en e *Wortbildung* un darn eus a reomp yezhadoniezh...

Da'm soñj, evit bout kenstag, miromp **geriadoniezh** evit envel an elfennoù :

1. a gemm ar rummad gramadegel : kanañ /verb/ → kanenn /pennanv/ (kemm ereadel ivez) ;
2. a gemm an eulad : kanañ → mouškanañ, kan → kanenn, kanaouenn, kaner.

Studi ar **yezhadoniezh** a blede gant ar yezhadoù ( Al. *formbildenden Morphemzeichen*), eleze /reizh/, /niver/, /gour/, /or/, hag all.

Kemeromp un **neuziad** bennak (sk. *kerzhomp*), e c'hell bout dezrannet :

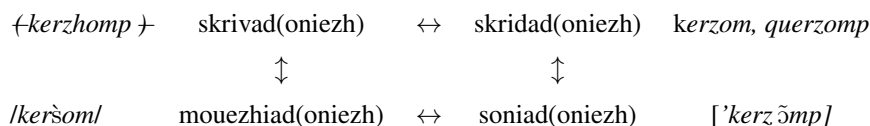
a) en testennoù skrivet : e **skrivadoù** (*Grapheme*), anezhe "bihanañ unanennoù yezhel **perzh**ek skrivet", o derc'henoù o vezañ **skridadoù** (*Graph*) (= lizherennoù, letrad) ;

b) en testennoù distilhet : e **mouezhiadoù** (*Phoneme*), anezhe "bihanañ unanennoù yezhel **perzh**ek distilhet", o derc'henoù o vout **soniadoù** (*Phon, Laut*) (= sonioù).

Sk. "Ar skrivad (*zh*) a c'hell bout derc'hennet gant *zh, z, sh, h*" (e-lec'h (*zh*) ha '*zh*', '*z*' ( ), ez arveremp, a-getep, *zh* ha '*zh*', '*z*' ( ) pa felle dimp enebñ ar reizhskrivadur degemeret ouzh ar skriturioù).

"Ar vouezhiad /s/ a c'hell bout derc'hennet [z], [s], [x], [f], h.a."

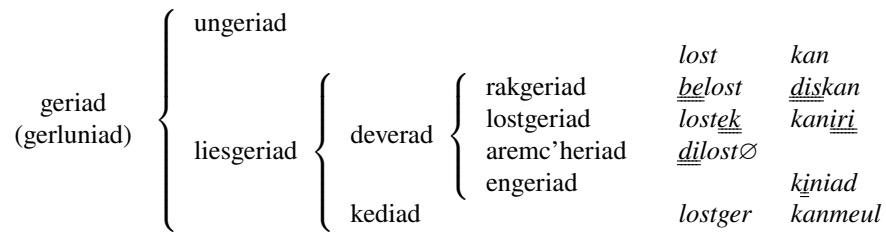
Alese an enebadurioù :



Pouezus e c'hell bout hevelep diforc'hadurioù evit studi an henvrezhoneg (sl. *Splet an henvrezhoneg evit ar yezh arnevez*, e-barzh *Darleadurioù Kervreizh 1974-1975*, war ar stern).

Distroomp d'ar c'heriadoniezh.

Ret eo ouzhpennañ da daolenn GE, **enger, rakger, lostger : aremc'her** ( Gl. *circumfixe*) ; hag ivez : **aremc'heriad**. Enebiñ a rin enta : **pennrann/isrann** (pe : **pennc'her/isger**) diouzh un tu, ha **deverad/keidiad**, diouzh an tu all.



Da evshaat : un unanenn hepken (neuziad) a c'hoarvez eus :

1. *n'en gwelan ket* /nengwela~ked/
2. diwar *en gwelan + ne ( ) ket* (pennrann /engwela~/ + aeg. /ne( )ked/)
3. diwar *diwar gwelan + en* (pennrann /gwela~/ + rg. /en/)
4. diwar *diwar gwel- -an* (pennrann /gwel/ + yezhad 1g. /a~/ = /1 .bko/)

Neuze, ar bennrann /gwel/, anezhi ar geriad ent strizh, a c'hallfed envel **bonc'heriad (bonrann)**.

An elfenn **en** zo : a) engeriad en 1 ; b) rakgeriad e 2 ; bonc'heriad e 3.

Mirout a ranker, a gav din, an daoubarzhelezh. Kemeromp ur ger kemplezh ha renomp an elfennadurioù lerc'h-ouzh-lerc'h :

1. *emziskouezataerezhioù*
2. *emziskouezataerezh + yezhad 1g. -ioù /liester/*
3. *emziskouezataer + lostger -ezh /ober/*
4. *emziskouezata + lostger -er /gwereder/*
5. *emziskouezad + lostger -<sup>H</sup>a /adsko/*
6. *emziskouez + lostger -ad /dalc'h/*
7. *diskouez + rakger em- /emod/*
8. *gwez bonc'heriad (skrivet a-dreuz gouez — Kb. gwedd — "neuz, furm" ; hBr. gued, Br. arvez ≠ arouez) + rakger dis- /kreñvaat/.*

Pep hini eus an neuziadoù-se a c'hoarvez eus ur **bennrann + un isrann** ; gant 1. hon eus ur geriad (*emziskouezataerezh-*) + ur yezhad (*-ioù*) ; gant ar re all ur geriad (sk. *emziskouez-*) + ur yezhad (*-∅*).

Ur gudenn a sav – a nebeut a bouez evit gwir – : hag envel a reomp rakgeriad, sk., war un dro *belost* ha *be-*, pe e viromp rakgeriad evit *belost* ha rakger evit *be-*? Peurliesañ ne vo amjestregezh ebet.

Ar ger *gwez* ('*gouez*') a vo ungeriad bonc'heriad el ennañ e-un, met pennc'heriad rakgeriet en *a-wez* (krBr. *a goez*), lostgeriet en *gwez da* (BrT. '*goez da*'). (Sl. DGVB 185 v<sup>o</sup> *gued*). Heñveldra \**gouez* ungeriad ; *gouez da* pennc'heriad lostgeriet ; *a-c'houez da* pennc'heriad aremc'heriet. (Setu perak e kav din ez eo fur diforc'hañ *gwez* < \**wid-* ( Kb. *gwedd*) diouzh *gouez* < \**weid-* ( Kb. *gwÿdd*)).

(GE – 17 10 77, azveret d'ar 17 02 80)

A-du gant an anvadoù **neuziad**, **yezhad**, **geriad**, un **neuziad** o vezañ pe ur **yezhad** pe ur **geriad** (*Preder 79-81/7-46*, 1966 & GP 17 12 74). Sk. *kanmeulomp* zo un **neuziad** o c'hoarvezout eus ar **geriad** *kanmeul-* hag eus ar **yezhad** *-omp*.

**Evezhiadenn.** – E lec'h all e reomp **bonad** ha **dibenn** a-getep eus *kanmeul-* hag *-omp*, ha **pennrann** ha **lostger** eus *kanmeul-* hag *-our* lakaomp (sl. DAFAR 64, *Preder 64-65/22*, 1964). Me oar ez eo disheñvel ar stern-daveñ, koulskoude ez eo gwell tec'hout diouzh ar c'hemesk pa c'haller, koulz ha diouzh ar "repantadoù". Un diaester all, mar greomp **lostgerioù** eus ar **yezhadoù**, e vo diskloterezh oc'h envel **lostGER** un elfenn o sellout war un dro ouzh ar **GERi-adoù** hag ouzh ar **YEZHadoù**.

Da ziskoulm e kinnigan savelañ ur reizhiad termenoù hollekoc'h diwar-bouez an daou dermen PARZH ha RANN.

### 1. Diwar-bouez PARZH.

"Elfennerezh daoubarzhel" a ran eus digenstrollañ al lavaradoù a ro GP skouerioù anezhañ (*n'en gwelan ket, emziskouezataerezhioù*) o lakaat keñver-ha-keñver bep taol daou barzh a welfen kentoc'h anvet **pennbarzh** hag **isparzh**. Evit distreiñ d'an diaester kentañ usveneget, ar c'houbladoù **bonad-dibenn** ha **pennrann-amc'her** a zeufe da vezañ degouezhioù dibarek eus ar c'houblad **pennbarzh-isparzh**. Ar gudenn ne ve ken gouzout hag ezhomm zo anezho bepred, pezh a vern eo na vent ket adarveret gant ur ster disheñvel.

### 2. Diwar-bouez RANN.

"Elfennerezh rannel" a ran eus an imbourc'h kreizet n'eo ket mui war al lavarad hogen war ar rannoù anezhañ ha dreist-holl war ar gerlunierzh. **Amrannoù geriad el** o defe da isrumm an **amc'herioù**, ar rumm keñverek e par ar yezhadoù o vezañ an **amrannoù yezhadel**, – merkomp ez eo d'an hevelep elfennoù e vuker koulz dre an termen **isparzh** en elfennerezh daoubarzhel ha dre an termen **amrann** en elfennerezh rannel.

Ar **pennbarzh geriad el** bihanañ, ur wech dibourc'het eus kement **isparzh** (kement **amran**) 'zo, a rafen anezhañ ar **stirann**.

**Evezhiadenn** – Diaester zo gant **bonrann**, **bonc'heriad** evel m'o c'hinnig GP. Rak arveret eo bet *bon-* kalzik endeo ha gant sterioù diseurt, sl, **bonor**, **bonrez** hag evel just **bonad**, ha luzius e

ve ouzhpennan un dalvoudegezh nevez c'hoazh. En eneb, diarver eo *sti-* er yezh arnevez. Diwar e benn, sl, RC 43, 156-157: "de la racine *stĭg-*, "piquer, s'accrocher à"; GP en HY, 43/21, 1964. Bezañ sanket, sonn, a c'haller sellout evel perzh ar rannoù-se a zo ar peul a stager outo an amrannoù, a zo poentoù-eoriañ ar gerioù hag al lavaradoù.

Klaskomp adskrivañ enta arroudoù eus testenn GP:

- |   |
|---|
| <p>( )</p> <p>3. diwar <i>gwelan</i> + <i>en</i> (pennbarzh /gwela~/ + rg. /en/)</p> <p>4. diwan <i>gwel-</i> + <i>-an</i> (pennbarzh /gwel/ + yezhad 1g. /a~/ = /1.bko/)</p> <p>Neuze, er pennbarzh /gwel/, anezhañ ar geriad peurzibourc'h, a c'hallfed envel <b>stirann</b>.</p> <p>An elfenn <b>en</b> zo: a) <b>enrann</b> en 1.; b) <b>rakrann</b> e 2.; c) <b>stirann</b> e 3.</p> |
|---|

Ur splot all eus an anvadoù hollek-se eo an arver a c'haller ober anezho er-maez eus ar yezhoniezh bewech ma arverer kenstagadoù arouezioù, soñjal a ran da skouer e niverennoù ar pellgomz.

Distroomp enta d'ar c'heriadoniezh, ent resisoc'h d'ar gerlunierezh.

Prizius e vo bepred an termen **rann**, ha pa ve evit pourchas un dave hollek e meur a zegouezh. Ur geriad **unrann**, **liesrann** a vo anvet, a-getep, **ungeriad**, **liesgeriad**. Ar rannoù o vont d'ober ur geriad a reor anezho **kedrannoù**. Rummet e vo kedrannoù ur geriad e **stirann** hag **amrannoù** hervez o roll, hag an amrannoù e **rakger**, **lostger**, **aremc'her**, **enger** hervez o lec'h.

**Evezhiadenn.** – Er gerlunierezh ez eo heñvelster **amrann** hag **amc'her rakrann** ha **rakger**, h.a.- Adskrivomp un arroud all eus testenn GP:

<p>Ar ger <i>gwez</i> a vo stirann ken en unrannad '<i>gouez</i>', ken el liesrannadoù <i>a-wez</i> (krBr, <i>a gouez</i>) (stirann + rakrann), <i>gwez da</i> (stirann + lostrann) ( ). Heñveldra *<i>gouez</i> unrannad (stirann); <i>gouez da</i> liesrannad (stirann + lostrann); <i>a-c'houez da</i> liesrannad (stirann + aremrann)</p>
---

Gwelloc'h enta ober gant an deveradoù diwar **rann** pa studier lavaradoù amparet gant meur a c'her. Er gerlunierezh ent strizh, e c'haller ober kenkoulz gant an daou rumm deveradoù, Sk. "*Gouez* zo stirann el liesgeriad (liesrannad) *derc'houezañ* (*derc'h-* rakger (rakrann)), ha rakger (rakrann) el liesgeriad (liesrannad) *gouezvoud* (*-boud* stirann).

Ken ma c'haller sevel an daolenn-mañ eus elfennoù al lavarlunierezh koulz hag ar gerlunierezh:

kedrann	stirann	{	rakrann	{	lavaradel	<u>kan</u>	<u>heul</u>
					yezhadel	<u>war gan</u>	<u>da heul</u>
					geriadel = rakger	<u>diskan</u>	<u>amheuliañ</u>
	amrann (amc'her)	{	lostrann	{	lavaradel	<u>kan-plaen</u>	
					yezhadel = dibenn	<u>kanomp</u>	<u>heuliañ</u>
					geriadel = lostger	<u>kanenn</u>	<u>heuliad</u>
		{	aremrann	{	lavaradel	<u>ne gan ket</u>	
					yezhadel		
					geriadel = aremc' her	<u>diganØ</u>	
		{	enrann	{	lavaradel	<u>n'en kan ket</u>	
					yezhadel	<u>heuilh</u>	
					geriadel = enger	<u>kiniad</u>	

**Evezhiadenn.** – Er studienn "Al liesgerioù" embannet gant *Ar Stourmer* (ALAS), e taparzh GP al 'liesgerioù' diouzh pemp rummad : **liesgerioù kenstok, liesgerioù kevrennek, liesgerioù kenstag, liesgerioù rakgeriet, liesgerioù deveret**. En e lizher eus ar 17 12 74, ne ra mui anv nemet eus daou rummad : an **deveradoù** (o klotañ gant al "liesgerioù deveret" eus rummadur ALAS), ar **c'hediadoù** (o klotañ gant ar rummadoù "liesgerioù kevrennek" ha "liesgerioù rakgeriet" en ALAS). Ar rummadur-mañ diwezhañ a glot gant ar rummadur klasel "dérivés"/"composés".

En e destenn e kinnig GP heuliañ ar yezhoniezh arnevez hag ober **deveradoù** n'eo ket hepken eus al "liesgeriadoù lostgeriet", hogen eus an boll "liesgeriadoù amc'heriet" (eleze, rakgeriadoù, lostgeriadoù, aremc'heriadou, engeriadoù). A-du-rall, en ALAS, p. 134, e lavar : "Graet e vez rakgeriet eus ul liesger pa vez lakaet dirak ar vonelfenn unan pe lies rakger, anezhe araogennoù peurliesañ, met ivez anvioù arveret alies evel-se ken e vezont klevet evel rakgerioù gwirion". Ar stadadenn-mañ a denn an evezh war un devoud a zo an diaes merkañ ur vevenn etre "liesgerioù rakgeriet" ha "liesgerioù kevrennek" (mar kemeromp termenadurioù ALAS, *gourhent* zo ul "liesger rakgeriet" direndael ; *kroazhent* avat, hag eñ renket e-touez al "liesgerioù rakgeriet", zo koulz elfennadus evel "liesger kevrennek", an elfenn *hent* o tegemer an doareer *kroaz* en he raok ; skouer all : *gwenvidik* a gaver meneget gant ALAS ken e-touez al "liesgerioù kevrennek", p. 131, ken e-touez al "liesgerioù rakgeriet", p. 138). Dic'hallus eo koulskoude ober ur rummad hepken eus al "liesgerioù kevrennek" hag al "liesgerioù rakgeriet" : mar galler ober "liesgerioù kevrennek" eus *meurdi* ha *maerdi*, ez eo aesoc'h ober ul "liesger rakgeriet" eus *meurdi* eget eus *maerdi*. Seul gent a se, pa'z eer war-dro yezhoù all, evel da skouer an alamaneg : en

*Anlehnung*, *an-* zo rakger ; en *Anlehnungsdepression*, *Anlehnung(s)*– n'eo ket rakger (a-gostez e lezan kudenn an (s))

O terc'hel kont eus an holl evezhiadennoù-se, setu pezh a ginnigan :

a) Ober ur rummad eus al liesgeriadoù anvet "liesgerioù kenstok" gant ALAS, ouzh e envel **liesgeriadoù kevelstrollet** pe, e berr, **kevelstrolladoù**. Ar parzhioù anezho zo geriadoù, strollet e furm pennbarzhioù kevelet. Sk, *brezhonek-gallek*, *staoñ-teod*, *kan-koroll*.

b) An eil rummad a c'hoarvezfe eus ar geriadoù luniet diwar un doareer hag un doareed : al **liesgeriadoù kenstrollet** pe, e berr, **kenstrolladoù** ; dezhañ daou isrummad hervez urzh an **elfennoù**, doareer-doareet pe doareed-doareer. Ar parzhioù zo daou c'heriad oc'h amparañ ur c'houblad pennbarzh-isparzh, an isparzh o vezañ rakrann el luniad doareer-doareed (komz a rafed neuze eus **kenstrollad strizh**, sk. *tisaver*) ; an isparzh o vezañ lostrann el luniad doareed-doareer (komz a rafed neuze eus **kenstrollad laosk**, sk. *saver-tiez*)

c) Un trede rummad a ve ennañ liesgeriadoù luniet heñvel, nemet ez eo an doareed ur geriad hag an doareer un amc'her, aleze an anvioù **liesgeriad amc'heriet**, **amc'heriad** pe c'hoazh **deverad**.

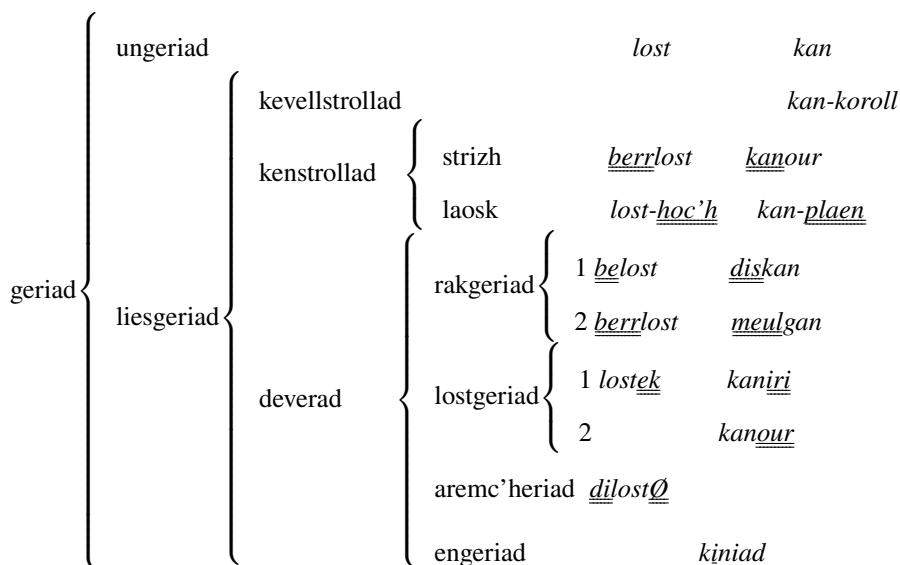
Evel stadet c'hoazh, e tenn ar c'henstrolladoù strizh da vezañ klevet evel deveradoù, unan eus er geriadoù kenstrollet o vont da amc'her, oc'h **amc'heraat** :

a) pe an isparzh ; sk, *berrlost*, ma teu ar geriad rakrann doareer *berr* da vezañ kantouezet evel ur rakger ;

b) pe er pennbarzh ; sk. *kanour*, elfennet evel-henn da gentañ : pennbarzh (doareed) /gour/ + isparzh rakrann (doareer) /kan/, a denner da elfennañ evel-henn :

pennbarzh (doareed) /kan/ + isparzh lostger (doareer) /our/.

Alese an daolenn :



### Evezhiadennoù

1. Er skouerioù ez eo bet islinennet an isparzh (doareer). E-se eo lakaet anat an eilpennadur c'hoarvezet en ur ger evel *kanour* diwar ma reer un deverad anezhañ.
2. Daou rumm skouerioù rakgeriadoù ha lâstgeriadoù zo bet roet : en **1** ez eus rakgeriou ha lostgerioù rik ; e **2** e kaver geriadoù amc'heraet (rakgeraet ha lostgeraet).
3. Gant **kevelstrollad, kenstrollad, deverad** e klot ar verboù **kevelstrollañ, kenstrollañ, deverañ**. Merkomp ne oa verb ebet o klotañ gant "liesger kenstok, kenstag, kevrennek". Ar gerioù hollekañ **lavarluniad, lavarlunierezh, gerluniad, gerlunierezh** a glot evel just gant er verboù **lavarluniañ, gerluniañ**. Doareoù all, hebleustr, zo da envel ar geriadoù, da sk. **liesgeriad dre genstrollañ, liesgeriad dre zeverañ, deverad dre rakgeriañ**, h.a..

## KIS-145 – Gl. *explorer, imploser*.

(GE da GP - 21 04 74)

Labouret 'm boa pellik 'zo dija war ar c'healioù *explorer, imploser*. Ober gant \***eztarzhañ**, \***entarzhañ** a gavan divastus a-walc'h. Sammet mat eo an termen **tarzhañ** endeo, ha gwell klask e lec'h all. Eus pelec'h e teu ar Br. **difloskañ**? hag en deus da welout gant Br. **bloskenn** (VALL. 242, v° *effondrer*)? Mar befe tu da arverañ an elfenn *blosk-* e ve tu d'ober gant **bloskañ**, **ezvloskañ**, **enbloskañ**. Ouzhpenn se, **blosk** e-unan, e-keñver son, a glotfe mat a-walc'h gant an anadenn a arouezfe...

(GP da GE - 23 04 74)

**bloskenn**? "pierre de maçonnerie effondrée" eo, hervez GDFB 242, (Eusa); n'en kaver ket e-barzh GIB. Diaes eo resizañ ster orin un hevelep ger: ha tennañ a ra da "maen" (**bloc'h, blod(enn)**)? ) pe da "freuz"? Evel just ez eus **difloskiñ**, BrE. 'difloskein' DBFV 50, "éclater, se détacher, se briser, se disloquer; se dissoudre, en parl. d'une assemblée". Hag ur skouer: '*ur bar diflosket doh er huéen*' "une branche détachée de l'arbre". Sl. ivez GIB 365: "*ul loen en araj, pehini a ziflosquou da vambrou an eil àr-lerc'h egile*". An div skouer a ziskouez "distagañ" kentoc'h eget "tarzhañ". Ha diwar **leuskel**, BrE. **laoskiñ**? **di** + **bl-** a ro atav **divl-** e BrE. (DBFV 63). Diouzh un tu all, sl. **flosk** "noeud à la naissance des branches" GDBF 496, GIB 807, ger BrE. ivez ha kv. gant skouer **diflosket** a-zioc'h. A-unorin e hañval din an daou c'her bezañ, met ne welan ket mat o gerdarzh. Ha penaos stagañ oute **flosk(er)** "fossé"? Da'm soñj, ne ve ket fur sevel \***bloskañ** +; ster kent **difloskiñ** a vije, hervezon, "dé-nouer, de-jointer, dis-joinde".

(GP da GE - 29 01 75)

E Gl. ez eo tennet (*ex*)*ploser* diouzh La. *plaudere* "stlakañ an daouarn" gant kemm ster e "tarzhañ". E Sp. *estallar* zo "flipata" en orin; e Sz. *blow up* diwar "c'hwezhañ", ha *burst* "strakal", kar hemañ da hIw. *brissim* (< \**brist-im*) "strakal" ha da Br. **bresañ** (CCCP 21 – reizhañ GMB 81 –), sl. ster **breser** GIB 156.

Evit gerioù damheñvelster, sl, hIw, *brosc, broscar* "Lärm", h Al. *brestan* "brechen" eus Ie. \**bhres-* "bersten, brechen" IEW 169. Pokorny a zave ivez da hIw. *blosc* hv, eus Ie. \**bhlos-k-/g-* roet evel "Schallwort" gant keñverioù hervezañ en hIw. hag e Li. hepken: da'm soñj un adstumm hepken eus \**bhros-k-* d° stou \**bhres-k-* (IEW 161).

Marteze a-walc'h en hon be amañ alc'houez da \***bloskañ**. N'on ket evit e ziogeliñ, gant an diouer a skouerioù resis, met reizh e ve ent vouezhiadoniell, Da-geñver steradoniell n'eus diaester ebet, ar gerioù modern o talvout Gl. *explorer*, Sz. *burst*, Sp. *estallar* h.a. a zeu holl pe eus "terriñ" pe "trouz un terriñ" pe "cholori".

Dibab a c'hallfemp e Br. pe **bres-** pe neuze da **blosk-**. Kae e peoc'h ma breur, hez àr has



eneñv... Evel-henn e ve diskleriet war un dro BrE, ‘**difloskein**’ evel adstumm da \***divloskiñ** "éclater, se briser" h.a. DBFV 50 (< \***devloskiñ**?).

## KIS-146 - Gl. familier.

(GE da GP - 09 09 74)

Evel a ouzout e reomp gant **nesaek** evel kevatal da Gl. *intime*. Un arliv all zo gant Gl. *familier* (pezh a ra d’un den en em santout "er gêr" en ul lec’h, gant tud all, h.a.). Meur a ziskoulm a zamwelan :

a) pe diwar **hogos** : \***hogozek** ;

b) pe diwar **annez** : \***annezek** ;

c) pe diwar Kb. *cynefin* (<\**kon-dom-tn-* ; eus ur wrizienn \***dem-** evel e La. *domus*)? Pe furm e Br.?

d) pe diwar **kêr** ; *dépaysé* \**défamiliarisé* zo bet dec’heriet **diskêret** (sl. DAFA B-2) ; ha ne ve ket tu da sevel gerioù all diwar **kêr**? An diaester eo eil ster **kêr** (**kêrel**, **kêriek**, h.a.). Petra soñjal eus \***angêrek** (**ann- kêr**), \***hegêrek**, \***hegêret**? Sk. "N'on ket hegêret c'hoazh ouzh va zi nevez". "Er greanterezh arnevez n'en devez ket ar micherour amzer da hegêriñ ouzh ar c'halvezderioù pa gemm ar re-mañ dizehan". "Ne zeu ket ar c'halvezderioù da vezañ hegêrek d'ar micherour". Pe an hevelep frazennoù gant **angêr-** : "N'on ket angêret c'hoazh ouzh va zi nevez", h.a..

(GP da GE - 09 74)

Kb. *cynefin* = Br. °**kennevin**.

## KIS-147 – Gl. pacte.

(GE da GP - 09 09 74)

Gwelout a ran ur Kb. *cyfnydd* (Sz. "pact"). Ha n’eus ket tu da dennañ un dra bennak eus an

termen-se, rak gwall skort e chom ar Br. evit a sell dec'heriañ ar stervaoù-se?

(GP da GE - 09 74)

Kb. *cyflyedd* = Br. °**kefleez**; Kb. *cyflw* = Br. °**kefle**. Amañ ez adkaver hBr. *(di)lu*, Br. **le**, Kb. *llw*, Iw. *luighe*, h.a..

### KIS-148 – Gl. statut, status.

(GE da GP - 09 09 74)

En hBr. *acomloe* (a'c'h eus bremanaet en *\*ankevlo* – pe kentoc'h *\*ankeflo*, mar heulier ar reolenn: **kev** + **l-** = **kefl-**) zo ennañ ur bennrann diwar **\*log**. Ul **\*log** all zo en hBr. *(i)mcobloent* (bremanaet ganit **\*emgevloañ** pe kentoc'h **\*emgefloañ**). Moarvat e vo ret dibab etre an daou, rak al *-lo-* a gaver en daou vremenadur a zegasfe forc'hellegezh. Setu a ginnigan: evit ar ster "distrujañ" ober kentoc'h gant *loez-* (arveret c'hoazh ken abred ha 1969, sl. *Emsav 30/189*, diwar hBr. *loes*, Kb. *lloesi*); evit ar ster "lec'hiañ" ober kentoc'h gant *lo-*. Setu bremañ ar gudenn he deus va degaset da ober an evezhiadenn-ginnigadenn-se.

Er gevredadouriezh, e reer gant Sz. *status*, Gl. *statut*, *status* (hervez an aozerion) gant ar ster-mañ: "*On appelle "status" ce jeu des différents rôles sociaux remplis par un individu ( ), l'ensemble des positions d'un individu qui le situe dans la hiérarchie sociale*" (H. Mendras). Anat eo ne c'hellomp ket ober gant "dezvad" amañ (dezvad o vezañ dres ar "statut" gwirel, a eneber ouzh ar "status" kevredadel). Graet 'm eus gant "staelad" e degouezhioù 'zo, hogen re strizh eo rak a-benn ar fin ar *status* zo hollad ar staeladoù (rolloù, savlec'hiadoù) en deus un den er gevredigezh ma vev. Setu perak e'm eus soñjet en arverañ **\*keflo-**, **kefload** pergen. Ar splet, ouzhpenn an tu da ziforc'hañ diouzh **dezvad** ha **staelad**, eo e piaouer aze ur verb: **kefloañ**, hag ez eus tu da sevel triennoù skañvoc'h, e-giz: "*un den kefloet etre*" h.a..

### KIS-149 – Gl. abstrait/figuratif.

(GP da GE - 09 74)

Dave da **KIS-E141** (*Preder 170-171/95-96, 1973*),

Gwell e kavfen **diarlun-** eget **eillun-**. **Eillun** (evel **eilad, eillivadur, eilskeudenn, eilskouer**, h.a.) a verk un derc'henn mennet heñvel ouzh un derc'henn all ( Gl. "copie, reproduction"). Ar c'heal "figuratif" a empleg un hent hiroc'h, ur c'heñver kempleshoc'h, etre un derc'henn hag an traoù e venn bezañ lun diwarno ( Gl. "représentation"), pezh a verk **diarlun** end-eeun. (Testenn eilskrivet diwar eñvor).

## **KIS-150 – Gl. confident.**

(GE da GP - 21 10 74)

En hon eskemmoù eus an 13 11 73 (GE da GP) hag eus ar 15 11 73 (GP da GE), (**KIS-E131**, *Preder 170-171/73, 1973*) , hon eus bet tro c'hoazh da studiañ ar Gl. *confidentiel*.

Anat eo avat ez eus gant Gl. *confident*, Sz. *confidant*, Al. *Vertraute*, Kb. *cyfrinachwr*, ur ster disheñvel-mat, ma n'eo ket dre berzh ar gerdarzh, da nebeutañ dre berzh an arver. E-keñver gerdarzh, ez eo chomet moarvat nesoc'h an termenou-mañ eget an termenou a levierzh hag a ziplotaterezh *confidentiel*, h.a. ; an termen-orin *-fid-*, *-trau-*, (*-rin-* nebutoc'h) a verk muioc'h keal ar feiz, ar fiziañs, ar c'hred, eget hini ar guzhded. Hon diaraogerion o deus merket an diforc'h-se :

<i>GRég. CONFIDENT, mignon fidel, mignon ar galon ; mignoun ar secreteou ; segretour.</i>	
<i>GON.II CONFIDENT, miñoun ar c'huzuliou, miñoun ar galoun - miñoun-brâz H.V.</i>	<i>CONFIDENTIEL, a l'évéreur pe a skriveur é kuzul. CONFIDENTIELLEMENT, é-kûz, e-kuzul, é-sioul.</i>
<i>RH DFB CONFIDENT, keneil-kuzul.</i>	<i>CONFIDENTIEL, da virout kuzh. CONFIDENTIELLEMENT, e kuzh.</i>

Dister eo seurt diskoulmoù. **Mignon ar sekredoù** a ve c'hoazh an hini bastusañ e-keñver ster ; e-keñver furm avat... Evit **keneil-kuzul**, ned eo bastus nag e-keñver ster (re wan, gorreek, eo **kuzul**) nag e-keñver furm evel an holl genstrolladoù laosk.

Kinnig a ran deverañ diwar **krer** (**KIS-E019**, *Preder 123-124/80-82, 1969*). **Kreriad** eo an hini a greder ennañ, a fizier warnañ ; a fizier ennañ hon rin hag a warez anezhañ. Kreñvoc'h eo ar

ger eget e gevatalioù er yezhoù all, met kement-se n'eo ket un droug, er c'hontrol. An dec'heriañ ster a ro amañ c'hoazh tro d'an dec'heriañ eul.

## **KIS-151 – Gl. sens, sensoriel, sensibilité, sensualité.**

(GE - 25 11 74)

An termen *sens* zo dezhañ e galleg un niver bras a sterioù, a c'haller renkañ e daou rumm : A. perzh an anavezer ; B. perzh an anavezad. Amañ e lezan a-gostez ar rumm B. a zo bet studiet c'hoazh.

Er sterioù A ez eo ar Br. **skiant** a glot war ar sterva ledanañ gant ar Gl. *sens*. Isrummoù a reer eus ar sterioù A, hervez ma tenn ar skiant e kaoz d'un arc'hwel kreudel pe d'un arc'hwel bredel (an enebadur kreudel/bredel a arveran aman evel skeul-daveñ, evit stigmañ steudad ar c'hemeradoù hepken ; arabat gwelout ennañ un arlakadurezh o tisplegañ an diforc'h etre ar "skiantoù" disheñvel).

1) Arc'hwelioù an organoù : ar pemp **skiant** ; ar **skiantoù** ; **skiant** ar gweled. Stag ouzh ar ster-mañ ez eus ur c'hemerad dibarek ; enebañ a reer organoù ar pemp skiant evel organoù o talvezout d'an anaoud ergorel, ouzh organoù all ar c'horf. Er c'hemerad-mañ e c'hallfed ober gant **skiantenn**, termen o klotañ mat a-walc'h gant al La. *sensorium* (*sensorium commune* a ve neuze **kenskiantenn**, **skiantenn-greiz**).

2) Skiantoù bredel. An termenoù arveret aman zo warno merkoù ar brederouriezh tremenet. Ne c'haller ket o disteurel o vezañ ma chomont en arver er yezh voutin ha zoken er yezh resis :

Gl. *bon sens*, Br. **skiant-vat**, **skiant-poell**, **skiant**, **poell**, **poellegezh**.

Gl. *sens commun*, Br. **skiant voutin**, **kenskiant**.

Gl. *sens intime*, Br. **skiant piaouek**, **emskiant**.

Gl. *sens moral*, Br. **skiant divezel**, **divezegezh**.

Gl. *sens critique*, Br. **skiant-varn**, **dezvarnerezh**.

Deveradoù dibarek.

Ar Gl. *sensoriel* "a sell ouzh organoù ar skiantoù" (Lalande) ; "a sell ouzh ar santoud en e arvez ergorelaat pe anaout" (Foulquié) a glotfe gant Br. **skiantennel** (e skridoù 'zo ez eus bet graet gant **skiantaouel** er ster-se end-eeun) ; ar **skiantennelezh** a enebfed ouzh ar **santadelezh** evel ma eneber ar santoud dre organoù ar skiantoù ouzh ar santoud er peurrest eus ar c'horf, pe ouzh ar santoud dre-vras.

Ar Gl. *sensualisme* (pe *sensationnisme*) a verk ur gredenn pe ur gelennadurezh oc'h ober eus

ar santoud orin nemetañ an anaoud ; Br. **santadegzh, santadelouriezh.**

(GE - 21 02 80)

Eus an dafar evit Geriadur ar vredoniezh ha Geriadur ar vezekniezh a zo ganin war ar stern e tennan an div notenn-mañ :

Ar Gl. *sensibilité* er ster bevedel a'm eus lakaet a-dal dezhañ ar Br. **eraeziñ (aneraez "anes-thésie", h.a.)**.

Ar Gl. *sensualité*, Al. *Sinnlichkeit* (da skouer er c'hemerad roet gant Freud d'an termen-mañ a-gevenep da *Zärtlichkeit* "tendered") a gendec'herian dre zevedadoù diwar **bliz- : blizelezh, bliziegezh, blizoni.**

## **KIS-152 – BrW. e-rakpenn.**

(GP - 01 02 75)

Er studienn diwar-benn TERNES (LAVAR 05, *Preder 159-160*, 1972, p.26), e jubenner /e-rapen də/ "à la rencontre de" gant **en arbenn da**. Ur fazi eo, hep mar, hag e ranker lenn **e-rakpenn da** : *me zo aet e-rakpenn dezhe /məzo wéjd e-rapen dəxaj/*. Sl. an troiennoù **raktal, raktremm**. Ne oun dare ha kozh eo **rakpenn** g. -où "devant de la tête" (NDBF 674) a gaver endeo e DBF (emb. 1948) 355, ezvezant avat e GBG Ernault hag e VALL. Tennet eo moarvat eus SKET. 1/189 'rak-penn' g. "devant de la tête". E gavout a reer, forzh penaos, e /rapenn/ Groe.

## **KIS-153 – BrW. 'ha' 2. un.**

(GP - 01 02 75)

Ken en embannadur Joubiouz, ken er studienn diwar-benn TERNES, e vez skoueriekaet **az** (evit \***azh**). Ur fazi eo moarvat. Furoc'h e ve mirout an **ha** gwenedek, /xa/ = *ha* pe *ha* (GSBG 23). Da sit ar c'hemmadurioù war e lerc'h ez eus diaesterioù.

Hervez GSBG 169-170, e c'hoarvez ar yezhvuozhiad (<sup>x8</sup>), eleze :

a) rakgeriañ /x/ dirak ur sonenn

b)	/ b	d	ǰ	g	m	v	z	ž /
	/ f	t	č	k	f	f	s	š /

Ha se a c'hoarvez bezet **ha** adanv-perc'hennañ, bezet **ha** raganv-gour :

**'ha halc'houez', 'ùha hoad'**

**'ha fag', 'ha tentoù', 'ha kwerenn', 'ha kreun', 'ha famm',** (/xafwazines xasuben xašardin/)

**'me ha hanav'**

**'me ha fount', 'pa ha kwelan', 'eñ ha korta', 'ha feus, ha fo, ha feze, ha fehe'...**

En eneb, evit GUILLEVIC-LE GOFF :

a) blotadur goude **ha** adanv-perc'hennañ :

p	t	k	b	d	g	m	gw
b	d	g	v	z	c'h	v	w

**ha dok** (GBV 10)

b) kaletadur goude ha raganv-gour :

b	d	g	gw
p	t	k	kw

**m'ha kwelo, eit ha kwelet, me'm eus ha kwelet** (GBV 13)

**ha eus** (ha **ha teus**), **ha pez, ha poa, ha peze, ha po, ha pe(he), ha pezet, ha pout.**

Ar pep gwellañ, da'm soñj, e vo mirout an daou zisoc'h, hervez ar skridoù ma vint kavet. Padal, me gav din e vo mat atav erlec'hiañ **b, m/v** ouzh **b, m/f** er skritur : **ha vag, ha vamm**, kenave met evit lakaat da glotañ gant BrKT : **da'z vreur, da'z vamm** (stankoc'h eget ar furmoù "reizh" **da'z preur, da'z mamm**), hag ivez peogwir ez eo arabat luziañ c'hoazh ar c'hemmadurioù gant **b, m/f**.

N'eo ket sotoc'h skrivañ **ha** e-lec'h **\*ah** eget skrivañ **he**. Evit an eil hag egile e sav ar memes kudenn : petra ober dirak ur sonenn ? **'hec'h ene'** zo sot a-walc'h ; Hemon a skriv bremañ **he ene** ; termet 'm eus d'ober **'he hene'** evel e Kb. Bremañ e kav din ez eo ar pep aesañ heuliañ skouer

Hemon : **he ene, ha ene** (hag ivez en 2. ls. **ho ene**, pa na lavarar ket **hos ene**). (Marteze e ve ret difaziañ *Bourrapléd an tiegezh* war ar poent-se).

## **KIS-154 – Br. leuñverc’h? "plac’h a gambr".**

(GP - 01 02 75)

E *Barzhaz Breizh*, emb. 1839, p.80 (= 1867, p.70) e lenner :

*Ar rouanez a c’houlenné*

*Digant hé loufren, ’nn hi gwélé*

(1867 : *Gant he loufren, euz hi gwele*)

"La reine demandait, de son lit, à sa camériste".

Ar ger **loufren**-mañ zo chomet un hapaks ha n’eus bet roet diskleriadenn ebet anezhañ evit a ouzomp. Gouzout a reer ez eus bet savet un dezenn bouezus kenan nevez zo gant an Ao. Donatien LAURENT. Dedennet e voe ma evezh, e-doug difennerezh e dezenn, d’ar 17 01 75, gant ar pezh a lavare an Ao. Bachellery diwar e benn. Ha me ha goulenn resizadurioù digant an aozer. Ar pep pouezusañ eus labour D.L. zo bet jubennerezh kaieroù – a oa anavet o bezañs – skrivet gant dorn Kêrvarker ha miret gant e familh. Anat eo ez eus aze notennoù kemeret war ar prim gant un dastumer met ivez adlennadurioù bet savet en e vurev da c’houde ; gant ar skritur e c’haller o difaziañ ha setu lizher (31 01 75) e ro din hegarat ar pezh en arroud-mañ (hervez an arouezennoù : *skrid orin* ; **marteze reizhadennoù-gwellaat** ; reizhadennoù asur) :

*Mevl ar pales lavaré*

*Dar rouanes ar mintin zé*

**ar rouanes a zigoullé**

**ous he lofer (pa) hi gwélé**

*ar rouanes a lavaré*

*d’he plach a gamb an devez zé*

*d’he laouforwenn an devez zé*

*- Petra c’hoari gant dut ar gher-mé*

**zo digouet war an gher**

*pé zo kement trous e Kemper*

### **pa glevan kement trous dremé**

A-zivout ar skrid e lavar D.L. : "Je me porte garant de l'authenticité du texte 1° noté [arouez-ennoù *stouet* amañ] qui se suit imperturbablement, d'une écriture fine, sans retouches et extrêmement rapide, sur dix pages du carnet. Je suis beaucoup moins formel en ce qui concerne les additions que j'ai portées en noir [amañ **evel-henn**] et en rouge [amañ evel-henn]. Les **noires** sont également d'une graphie très rapides et sans retouches, mais il pourrait s'agir de suggestions de La V. pour améliorer le texte primitif. Le vers que j'ai note en rouge, lui, est beaucoup mieux écrit, presque calligraphié, et il me parait hors de doute que c'est un emprunt gallois dû a La V."

Anat eo e c'hoarvez '**laouforwenn**' eus ur brezhonekadur a Kb. *llawforwyn* "handmaiden" /*Aauvorwin*/, bet degaset gant an hevelebekadur '**lofer**' = '**plach a gamb**'. Er skrid embannet n'eo '**lofren**' nemet kemmesk '*lofer*' + *llawforwyn*, ha ne c'hell bout arvar ebet war ar c'hraf-se, Met petra eo '*lofer*'?

Evit ar ster ne c'hell bout nemet "plac'h a gambr" (evel ma klevas K.), "matezh". Taolomp ur sell ouzh Kb. *llawforwyn*, a sojas K. ennañ rag-eeun. Gouzout a reer ez eus anezhañ ur ger savet evel Sz. *handmaiden*, ha D.L. a skriv din e hañval dezhañ ez eo bet savet ar Kb. diwar skouer ar Sz. A c'hell bout ; notomp avat en en kaved dija e *Llyfr Iorwerth* — eleze "Venedotian Code" a zo an *dornskridoù* anezhañ eus an 13<sup>t</sup> kantved evit ar re goshañ, met koshoc'h anat o orin —, ¶2 *llavvorvyn*, ¶8 *llawuorven*, ¶26 *llawuorven* gant ar ster "matezh, heulierez ar rouanez". Marteze a-walc'h e vez kavet e skridoù koshoc'h c'hoazh. Notomp ne gaver ket \**handmaegden* en hSz.

Evit elfenn gentañ ar ger, ouzh h Kb. *lau-* e klot hBr. *lom-*, *lou-* /lo: v/ a vije aet da \**leuñv-* e Br. (sl. DGVB. 246) "dorn". Aet eo da get e brezhoneg, war a hañval. Met diaes eo embann marv ur ger. Kant vloaz zo ez adkaved **koskor** e Sarzhav, ugent vloaz zo **gwarzheg**, **yaren** e Damgan, warlene **no** "pe" er vro Vigouden, ur ger hemañ na oa ket bet testeniekaet e brezhoneg abaoe hBr. *nou* (kv. Kb. *neu*). N'eur ket evit touiñ enta ne ve ket chomet **leuñv-** "dorn" en ul lec'h bennak.

En eil elfenn e welfen a-walc'h **-verc'h** eus **merc'h** kevatal brezhonek da Kb. *morwyn*. Lies gwech en deus notet D.L. e oa bet komprenet /rx/ evel "r" gant Kervarker, eleze R. Dalc'homp soñj eus avantur an "araogennoù personel diberson" (!) evel \***ac'hanor** diwar a(h)anoR = **ac'hanoc'h**.

Ur ger **leuñverc'h**, kevatal dik da Kb. *llawforwyn*, a c'hallfe bout bet klevet løfeR gant K. ha treuzskrivet **lofer** gantañ.

Un diaester a chom evelato :

"Pour plus de surete, a skriv din D.L., j'ai demandé à plusieurs bretonnants à Nizon, Fouesnant, Querrien, s'ils connaissaient ce mot "*lofer*", "*lofren*", s'agissant d'une femme, d'une servante ; personne ne le connaissait et quand je leur citais le vers dans le contexte, tous sans connaître, interprétaient le qualificatif comme plutôt péjoratif (évoquant **loustren**, **lofer** = puant)."

N'eur ket evit lavaret groñs enta ez eus bet ul **leuñverc'h** e BrK. betek an 19<sup>t</sup> kantved.

Ha kredapl eo avat en devije K. ijinet ur ger evel '**lofer**', p'en gweler da c'houde klask e jubennañ gant ur c'hembraeg kegin \***lofren**? Diles eo '**lofer**', da'm soñj. Un diskleriadur posupl 'm eus roet, tra ken. Kompren a rafen :



*Ar rouanez a c'houlenne*

*Ouzh he leuñverc'h 'barzh he gwele.*

Dedennus eo gwelet ivez en hon be amañ **leuñverc'h ar rouanez** dres evel e *Llyfr Iorwerth* ne vez arveret nemet evit *llawforwyn y frenhines*.

## **KIS-155 – aotrou ha deveradoù.**

(GP da GE - 12 02 75)

Arabat deverañ diwar **aotrou(u)n**- kammgereret da bennrann evit **aotrouniezh** ; rak **aotrouniezh** < \***altrau**- + **-oni**- + **-ezh**.

Mar bez deveradoù da dennañ, gwell ober diwar **aotraou**- ; sk.\***aotraouva**.

(GP da GE - 15 02 75)

An nevezc'her °**aotraouva** bet meneget e'm notennig diwezhañ ne blijje ket kalz din ivez, rak, daoust da Kb. *athro*-, ar Br. **aotrou** en deus kollet pep ster a "kelenn, kentel, preder" bet diwanet diouzh meizad Sz. *fosterage*. Evel reizh, n'eo ket dizioueradus, met ouzhpenn ar fell-mañ, un heuliad /'owva/ n'eo ket gwall blijus.

Dedennus eo merzout, a-du-rall, ez eus da vonad **aotrou** ur wrizienn Ie. \* $\text{g}_2\text{el}$ - = \***al**- "wachsen (machen) ; nähren" (IEW 26-27), (**h**)**alañ**, **kevala**, h.a. ha gant al lostger \***-tr**-, "tad mager", eleze "desaver, kentelier".

## **KIS-156 – Gl. symposium, séminaire, h.a.**

(GP da GE - 15 02 75)

Ar Gr. *συμπόσιον* a dalvez da gentañ "banvez, pred fest", d'an eil, ar re a gemer perzh en ur banvez, hag evit echuiñ ar banvezva (sl. Bailly DGF 1830). Hervez Liddell-Scott (GEL 1685) :

1) drinking-party, symposium ; 2) the party itself ; 3) the room in which such parties were given. Anat eo furmidigezh ar ger : Gr. συν- "ken-" + πόσις "died" (πίνω) "evañ"), hag an droi-digezh strishañ a ve "kenevadeg", ar pezh na ve met damouezh ar wirionez c'hланаñ a-du-rall pa ouezer petra eo ur "symposium"...

Anat eo ez eo deut ster bremañ Gl. *symposion/symposium* diwar gendivizennoù Πλάτων ha Ξενοφών anvet evel-se.

Memestra e kav din e c'hellomp gounit korvo diwar an dra. Tuet e ven da gemer da ziazez BrW. 'gloé' e 'gloé-freilh' ; sl. GIB 966 'gloez-freilh' ; anat eo ez eo gwallsius skritur RH. : pa skrivomp **glad**, h.a. ha neket \***gload**, eo kenkoulz ober gant **glez** (sl. **gloan** avat e-lec'h \***glan**/\***gwlan**). Kb. *gwledd* a ziskouez orin ar ger, Ie \***uḷdā** (hlw. *fled*, sl. ar saga *Fled Bricriu*) ; Gn. *Vlido-rīx*) eus ar wrizienn Ie. \***uel-ə<sub>1</sub>--/\*uḷ-ə<sub>1</sub>**- "wollen, wählen" (sl. Br. **gwell**, IEW 1137) ledanaet en un d-prezant. Benel eo ar ger.

O vout m'emañ dianav e Br. er-maez a BrW, 'gloé-freilh', e kav din e c'hellomp adarverañ ar ger, met e welet a rafen kentoc'h gant ar rakger *ken-*, panave met evit miret **glez** evit un arver nevez diouzh ret. Ur furm \***ko(m)uḷidā** (benel) he dije roet \***kevez**, hag ar ger **kevez-se** eo a ginnigan evit Gl. *symposium* ; berr eo, heson, hag aes da zeverañ : **kevezour**, **kevezva**, **keveziñ**, **kevezadenn**, **kevezadeg**, h.a.. Ha forzh penaos, n'eur ket evit empentiñ ur gevlez en ur c'hevlezva, na vije ur c'hlez o vodañ ar gevlezourion goude keveziñ. Ne gav ket din e c'hallfe bout kammgemeradenn gant **lez** (ar roue), **lez** "bord" na (**div**)**lez** (ha neuze "kazel ouzh kazel" vel ma lârfé an hebarc'h Drouiz-Meur !).

(GE da GP - 18 02 75)

Bastus e kavan da ginnigadenn a-zivout *symposium*, ac'hoel evit an elfenn da arverañ, **glez**. Daou ziskoulm avat diwarni :

1) \***kevez** evel a savez ; 2) \***kenglez** ; abegoù : e **kevez**, e steuz an termen **glez** e gounid ul **-lez** ouzhpenn (pevar zo dija ; ouzhpenn an tri a venegez emañ ivez **lez(el)**, ha dres diwarnañ ez eus un deverad **kefezel** "se désister" ; **kenglez** a yafe e-kichen **kendael** ; a-fet furmidigezh e teufe da heul **kenglad**, **kengalv**, **kengronn**, h.a. Dre an arver avat e welor pehini eus an div furm degemer da vat.

Evit *séminaire*, e'm eus graet gant **bodad-studi** en *Emsav 97*. Setu an termennoù a gaver e *Conference terminology*, Elsevier, Amsterdam, 1962

Sz.	Gl.	Sp.	Ru.	It.	Al.
symposium.	symposium.	simposium.	simposium.	simposio.	das Sympo- sium.
study group, seminar (USA).	groupe d'études, séminaire.	grupo de estudios seminario.	seminar	seminario, gruppo di studii	das Seminar

N'eus mall ebet da ziskoulmañ. Dreist-holl pa weler an arver graet gant an termenou-se. Mard int unvan, ned eo ket unvan ar pezh a verkont. *Seminar* a c'hell bezañ ur bodad-studi, met ivez ur bodad-stummañ, hervez an degouezhioù, — hag er ster-mañ diwezhañ e klot ar gwellañ gant ster-orin an termen. Forzh penaos, diouzh an degouezh, e c'hallimp ober gant **simpoziom** pe gant **kevez (kenglez)** pe gant **kendael**, gant **seminar** pe gant **bodad-studi** pe **bodad-stummañ**. A-hend-all e ven a-du evit degas alies an termen etrevroadel e-kichen an termen broadel er geriadur. Bagol a-walc'h eo ar yezh bremañ evit ober glez, kevez ha banvez gant an termenou etrevroadel — forzh penaos, ar re-mañ a gemero buan arsterioù o diforc'ho diouzh an termen broadel. Sl. **gwerinek/demokrat, daelerezh/dialektik, gwered/efed, kefredour/intelektual**, h.a..

(GP da GE - 20 02 75)

Pr. \***koulidā** a vije aet hep mar da \***kef/vlez**, met sellout a c'haller atav ouzh un nevezc'her a anvfen "modern", eleze savet bremañ diwar elfennoù damvev, ha neuze, diwar **glez**, gant **ken-** e tisoc'her e **kenglez** evel m'en kinnigez.

Ne blij ket kalz din gerioù taolennus evel **bodad-studi** pe **-stummañ**, dezhe liv sturyezhouriezh an eil emsav a zo ken diaes o deverañ ; anat eo avat e c'hallfer ober gante ur wezh an amzer evit bastañ da ezhommoù diarbennik, "unformal".

Ne'm eus tra ouzh **simpoziom** pe **seminar** : diwar an arver e savo an diforc'h etre an etrevroad-elegoù hag ar broadelegoù ("kenelegoù" !). Anzav a rankan avat ne welan ket spis petore diforc'h a vez lakaet gant ar c'hallegerion etre *symposium* ha *séminaire* : ur gudenn a snobegezh n'eo ken moarvat (ha *colloque* ouzhpenn).

(GE da GP - 21 02 75)

Soñjal a ran e vo mat reiñ ur c'heriaoueg puilh da heul pep termen gallek er geriadur, na gilañ rak an termenenoù etrevroadel. Ret e vo heptreugiñ kement strivadennig a zo hag a vo graet war an dachenn. Mont pelloc'h eget ar re a venn kaout gerioù broadel, ha diskouez ivez d'an etrevroadelegourion n'hon eus ket i gortozet evit piaouañ ar c'heriaoueg etrevroadel. Ret eo diframmañ ur wech da vat brezhonegerion warc'hoazh diouzh levezon ar revrioù stouvet o deus kredet ober o renkoù war isproviñs Breizh-Izel. Hag al leviadurezh wellañ eo hini ar beuziñ : beuziñ an dachenn gant puilhentez ar yezh arnevez — puilhentez (da zont c'hoazh) ar skridoù arnevez ivez. N'eo ket dre ar geriadur moarvat e vo dispaket en e vent ar brezhoneg arnevez, met seul baoterekoc'h ar c'heriaoueg darbaret dezhañ, seul vrasoc'h e chañsoù da vezañ bonveziad d'ur c'henderc'hañ gallowdek.

## KIS-157 – Br. naouez.

(GE da GP - 18 02 75)

Pe reizh en **naouez** (hBr, *naues*, kn Kb. *nawes*)? Gerioù en *-ez* zo gourel **maez**, Kb, **maes**, re all benel (*buez*, Kb, *buches*)

(GP da GE - 20 02 75?)

Evil a ouzou ne gaver ar Kr. *nawes* nemet e *Math* (PKM 90/5) :

*Dar a dyf yr and uaes*

*Nis gwlych glaw, mwy taud **nawes***

troet gant Loth (*Mab. 1/206-7*) : "Chêne qui pousse sur cette terre élevée, que la pluie ne peut plus mouiller, n'a pas amolli", hep notenn ebet. Gant Gwyn ha Thomas Jones (*Mab, 13*) . "Grows an aok on upland plain, / Nor rain wets it, nor *heat* melts", gant an notenn p. 278 : "WM nis gwlych glaw nis mwy / tawd, RM nys gwlych glaw nys mw y tawd. Emend nis gwlych glaw nis mwy tawd [tes]". Anat eo n'eo ket bet troet ar ger gant Loth, erlec'hiet **tes** "tommdr, tez" outañ gant Gw. & Th. Jones, ha reizhet ar skrid e *nawes* gant Ifor Williams (PKM 295-6) a lam kuit an eil *nis* eus an dornskridoù... Lenn a ran e voe degaset ar reizhadur **tes** gant Vendryes, RC 43, 429. Degas a ra da soñj ez eus un notenn gant Loth (*Mab. 1/401*) na'm boa ket merzet da gentañ : "Il semble qu'il manque une syllabe au deuxième vers" ; goude *tawdd* eus *toddi* "teuziñ", emezañ "(il) suggère naturellement **tes**, autre nom de la "chaleur" (Ifor Williams en doa kinniget *gwres* "gwrez" da gentañ). Treiñ a ra : "chêne qui pousse sur une haute terre, que la pluie n'humecte pas, que la chaleur ne dissout pas davantage", gant an notenn : "Il faut entendre 'dissoudre' au sens de 'consumer, détruire' ". Ifor Williams, o kompren *tawdd* evel "steep" "eogiñ", en deus empentet *nawes* ha lamet *nis*. Ar ger *nawes* a ro un enklotenn hag ur glotenn, met dianav krenn eo e Kb. , savet eo bet rageeun diwar hBr. *naues* evel m'en skriv Ifor Williams e-un (PKM 296). Marteze a-walc'h emañ ar gwir gentañ evit ar skrid Kb. orinel, met, forzh penaos, ne chom evidomp nemet hBr. *naues* a ve diogel...

Ster hemañ zo anat : "écoulement, flux", evel ma lavar Fleuriot (DGVB 264), met n'hon eus, a priori, tu ebet da wiriekaat e reizh. Ur vartezeadenn a rin. Hervez IEW 972, ez eus e krIw. *snáu*, *snô* "Strom" o tont eus *snā ā*, ger benel enta. Me welfe a-walc'h hBr. *naues* evel an hevelep ger a vije bet staget outañ an dibenn *\*-issā* benel. O vout ma'z eo benel lod muiañ hon gerioù en *-ez*, e rafen *\*naouez* benel ivez hep klask mui. (Ha pa c'houlakafed Pr. *\*-issis*, evel en **enez**, ne cheñchfe tra...).  
Ls. **naouezoù**.

## KIS-158 – Gl. (-)algie.

(GE da GP - 18 02 75)

Abaoe bloavezhioù emañ o klask un elfenn o verkañ ar boan er ster "poan-benn" (dolor korfel). N'eus ger ebet e Br. oc'h arouezañ resis an dolor korfel hep arsterioù brezel pe kantaezel. E Gl. kennebeut, peogwir e ra ar vezeion gant *algie* pa fell dezho bezañ resis (*douleur* a arveront ivez e gwir). Mat e ve kaout un termen berr, aes da arverañ evel lostger. Petra eo an elfenn *-ask* a gaver e **kalonask**? Furchet 'm eus e *Meddygon Myddveu*; an termenoù arveretañ zo *dolur*, *gweywr* (un. *gwayw*), (*bol*)*wyst* (Kb. *gwst*?). Hag en Iw.? Mar kavez un dra bennak...

(GP da GE - 20 02 75)

Ne ouzon dare pe a lec'h e c'hell dont *-ask* e BrL. '**kalounask**'. E dennañ diouzh **gwask**? Posubl e ve ent fonetikel, hep mar, met ur stummadur kozh a-walc'h e ve neuze ha ne hañval ket ar ger bout testeniekat a-raok TDE.BF(GIB 1460). Ha ne ve ket ul lostger dismeg diwar ar Gl.?

E Kb, ez eus *gloes*, *brath*, *pang*, *pangfa*, *ing*, *poen*, *dolur*, *gwayw*... Marteze eo *gwayw* "goaf" ar ster kent? [hiroc'h a gaver a-zivout ar ger war GPC 1606. Notenn GE 25 02 80]. Sl. *brath* "stab with a weapon" (GPC) kentoc'h eget "poan"; *pang* a dalv "poan a daol trumm", "fit"; *ing* a ve "anguish, agony, distress"; evit *gloes* hon eus **gloaz**. En Iw. ez eus *pian* = **poan** ent reol. Ar pep spletusañ marteze e ve adkemer **brazh** diwar Kb. (sl. *brathaf* GPC 310), daoust m'hon eus dija **bras** ha **braz** "pate pour les crêpes" (BATI- 75), Gourel e ve **brazh**. N'on ket gwall blijet avat gant ar c'hrouadur-mañ.

Ne'm eus ket an disterañ soñj a-zivout gerdarzh kr Kb. *gwst*. (Faos eo hep mar WG 71 o tennañ *bolwst* eus *\*bolg-*). Eo. Loth, RC 45, 194, db, krIw. *gus*, krIw, *gúas*, Kb, *gwst*, a denn hemañ eus Pr. *\*gussu-*, Ie. *\*ghud-tu-*, gant "le t final s'explique comme *ffrwst* hâte, impétuosité, motion violente". (Sl. LHEB 530). Da grediñ eo e vije aet da Br. **\*gost** (sl. evit ur ger all VBEG 97, hBr. *Uuor-gost*). A-zivout Kb. *gwst* "il se montre rarement seul" eme Loth, l.m., a ra anv eus: *bol-wst* "colique"; *bronwst* "douleur dans la poitrine"; *cyllagwst* "mal d'estomac"; *deintwst* "mal de dents"; *gwrwst* "crampe"; *tafodwst* "mal à la langue"; *troedwst* "goutte". Diwar skouer ar Kb. e c'hallfemp neuze ober gant **-ost**: **\*bronnost**, **\*treidost**, **\*dentost**, **\*teodost**, **ha** **\*lostost** ! Dirak /u/ pe /o/ e c'hell mont da get /y/ < /g/, ha forzh penaos, aesoc'h eo **-ost** eget **-c'host** da lostgeriañ.

Hervez da ezhommoù neuze e c'hallfes diforc'hañ **-vrazh** ("poan diwar c'hloaz") ha **-ost** "-algiezh", mar en kavez ret. Evit Ie. *\*gheu-d-* "verschwinden, umkommen", sl. IEW. 448 (keltieg, germaneg, balteg).

(GE da GP - 21 02 75)

OK evit **-ost**. Evit **brazh**, ez eo gwel e lezel a-gostez evit bremañ. Marteze e ve ezhomm anezhañ gant ar ster "anaf daraezel", "lésion traumatique". Met gwell gortoz an ezhommoù da ziwanañ kent bastañ dezho.

## KIS-159 – Et. -itis.

(GE da GP - 21 02 75)

Dave da **KIS-E119** (*Preder 170-171/63*, 1973).

Evit etrevroadeg *-it(is)*, e ran peurliesañ gant an termen etrevroadel : **enkefalit, apendikit, bronkit**, h.a. ; ne ve ket fall koulskoude kaout en hon chakod ul lostger o verkañ an danijenn (en Al. e kaver kichen-ha-kichen *Leberentzündung* ha *Hepatitis*, ken bev o-daou). Gwechall e'm boa kenskrivet gant Roparz Hemon war an divoud hag a-du e oamp aet evit al lostger **-fo** : **\*empennfo, \*avufo, \*skeventfo, \*briantfo, \*bronkezfo, \*divilhennfo**, h.a.. Eeun ha diforc'hellek eo. Perak ket? Orin latin an elfenn ne dle ket bezañ abeg a-walc'h d'e argas. Petra soñjez?

(GP da GE - 01 03 75)

Ya, ne welan ket perak ne zegemerfemp ket **-fo** a zo aes da embreger. Mar bije ret dimp argas pep elfenn latin n'ouzon ket pe da lec'h ez ajemp gant ar brezhoneg !

## KIS-160 – Raktres Geriadur ar yezh arnevez.

(GE da GP - 17 02 75)

Dec'h ez eus bet un dalc'h labour gant paotred KIS. Lakaet hon eus en e sav ur steuñv evit sevel ur geriadur G-B, B-G eus ar yezh arnevez. Kevraouadoù zo bet boulc'het gant un danvez embanner, met n'ouzomp ket c'hoazh pe zisoc'h a vo dezho. Forzh penaos, mar bent yael, hor befe da bourchas dezhañ buan a-walc'h hon testenn. Setu perak e tivizomp kregiñ diouzhtu gant al labour ha kas hemañ dre an hentoù berrañ. Zoken mar c'hwit an darempredoù boulc'het, ez eus un ezhomm gwirion aze, ha mat e vo kaout ur geriadur prest da embann.

Setu penaos ez eo bet divizet labourat :

- dibab ur geriadur arnevez gallek-estrenek (goude keñveriañ un nebeut anezho hon eus dalc'het unan embannet e Moskva e 1970, Potozky & Potozky, ennañ e-tro 25 000 termen) ;
- kentañ lankad : adskrivañ an holl dermenoù anezhañ war bajennoù ampar kaieroù 21/29,7 cm, 200 pajenn pep hini ; ur ger bep trede linenn — karzennoù bihan eo ar pajennoù ;
- eil lankad : kemer NDBF Hemon, ha degas an termennoù brezhonek roet gantañ dirak an termennoù gallek eus ar c'haieroù ; klokaat diouzh ret oc'h arverañ heñvel an DFB ;

- trede lankad : ober heñvel gant an DAFARoù ;
- pevare lankad : klokaat ar roll gallek dre zegas termenoù a sellomp evel diziouerus war ar pajennoù par ; klokaat an termenoù brezhonek dre stankañ an toulloù a chomo ; skarzhañ lod eus an termenoù gallek ; kempenn ar c’hevatalioù brezhonek en em gavet dirak pep hini eus ar re a chomo (skarzhañ reoù ’zo, renkañ ar re all, degas un nebeut troiennoù — ket re, en askont eus hon amzer verr hag ivez eus ment ar geriadur a ranko chom dindan 500-600 pajenn) ;
- pempet lankad : sevel testenn ar geriadur G-B da bourchas d’ar mouler ;
- c’hwec’hvet lankad : lakaat ar geriadur G-B war fichennoù, renkañ ar re-mañ diouzh urzh ar brezhoneg ;
- seizhvet tennad : sevel testenn ar geriadur B-G da bourchas d’ar mouler.

Evel a welez, al lankadoù 1, 2, 3, 5, 6, 7 zo koulz lavaret emgefreak hag a c’hell bezañ fiziet, hag int hir ha chastreüs, en un deskard sturvezhour. Pezh a zo bet graet.

Kontañ a reomp c’hwec’h mizvezh labour d’ar muiañ.

Al lankad 4 a vo hini henaourion KIS. Dija e’ m eus goulennet digant YBLN menegiñ din ar gerioù gallek a hañval bezañ hep kevatal c’hoazh e brezhoneg. Evel-se e vo tu da labourat war ar stankañ toulloù hep gortoz.

Degemeret e vo urzh al lizherenneg latin etrevroadel evit ar Br. evel ma aliez. Chom a ray ivez da zivizout ar berradurioù yezhadurel (e Gl. ) ha diskiblezhel (e Gl. ivez). Aze ivez e sellimp pere a vez arveret er geriadurioù en nevid.

(GE da YO - 29 09 79)

Emaout e soñj, emezout, embann ur geriadur eus ar yezh arnevez. Hag e gwir e vank ar benveg-se d’an holl re a gas o buhez (o buhez kefredel da nebeutañ) e brezhoneg. Hon pal dimp-ni ivez eo sevel seurt geriadur. Klasket hon eus c’hoazh e sevel, — prest oa pep tra a-fet embannerezh, pa oa un ti-embann o sammañ an holl drepetoù (gwenneion, moulañ, ha skignañ). Diskroget hon eus p’hon eus dizoloet an toulloù re vras a chome c’hoazh evit diraez live ar *Petit Larousse* lakaomp. Evit an ampoent, e kendalc’homp gant an DAFAR, war un dro e prientomp geriaouegi arbennik : armerzhouriezh, politikouriezh, mezekniezh, a dalvezo da ziazez d’ar geriadur hollek. Kement-se n’eo ket lavarout n’eus ket plas evit ur c’heriaoueg evel an hini a fell dit ober ; ur bazenn e vo ivez etrezek an hevelep geriadur hollek. Diwall evelkent a adober ar fazioù gros ha niveruzik a zo e-barzh da c’heriaoueg a armerzhouriezh embannet e 1973 [Geriadur : armerzh ha kevredigezh, *Imbourc’h niv. 39*]. A-du on evit reiñ dit ar resiadurioù ret pa chomi en entremar war ar gerioù nevez a zo en hon skridoù.

## KIS-161 – Gl. exécuter des otages.

(GE da GP - 21 02 80)

Evit *exécuter* gant ar ster "lazhañ dindan urzh kefridiel", hon eus graet c'hoazh gant **marv-gospañ** a zo mat, a gredan, nad a ket avat e sterva ken pell ha hini e gevatal gallek. Da skouer, en droienn *exécuter des otages*, e ve gwell ganin kaout un termen hep ar mennoz "kosp" ennañ. Goude darnodiñ ez on degouezhet gant ar Kb, *artaith*, *arteithio*. Mar bez kavet mat, penaos e vrezhonekaat? Fleuriot ha GPC ne hañvalont ket bezañ ali, pa veneg DGVB p,68 Kb. *ardaith*, *arteith* evel diwar an hevelep *-teith* ha hBr. *anteith* (eleze < \*teχt), tra ma ra GPC dave d'ur Clt \**ari-(s)tik-tā*- moarvat evel ar Br. **sti** meneget ganit e LAVAR 06 p. 71 [sl. a-us p. 12]. E berr, argudenn evidon: **\*artizhañ/\*ardizhañ?**

(GP da GE - 01 03 75)

Evel reizh n'eur ket evit ober gant **marv-gospañ** amañ. En ur gomz digalvezel e vo reizh atav ober gant **drouklazhañ**, hag evit gwir ne ouzon ket hag ezhomm hon eus ag ur ger arbennik. Prederiañ a rafent kentoc'h war ar ger Gl. *otage* e-unan. Ha dereat eo ober gant **gouestlad** amañ? Fiziet e veze ar **gouestl** gant ur gumuniezh (meuriad, pennezh, h.a.) en unan all evit gwarantiñ ar surentez (sl. ster Sz. *security*); kemeret e veze evel gouestl, met gant asant peurliesañ ar gouestlad e-un a zeue en doare-se da atebek war e gevredigezh. Sl. ivez Gl. *otage*, Sz. *hostage*, an hini degemeret evel *hôte*. Pell omp diouzh arver arnevez ar ger. E Kb. , e-kichen *gwystl* ez eus *mach* "surentez". Levezon ar saozneg, marteze, met n'on ket sur. Setu perak e ven tuet da arverañ ur ger evel **\*mac'had**, **\*kantvac'had**, pe hv. evit ster nevez Gl. *otage* (sl. DGVB 249 **mach 1**, **meic(h)**).

E-lec'h **\*mac'had**, e c'hallfe bout graet, reishoc'h, gant **\*mic'hiad**, **\*kantvic'hiad**, sl. hBr. **meic(h)**, ha **kan-/kiniad**, h.a.. O vout m'hon eus arveret **mac'h** gant ur ster all ("galloud"), e ve splotus diforc'hañ muioc'h. Evel reizh ez eus Br. **mic'hi...** **\*mec'hiad** neuze ve posubl.

Evit a sell kr Kb. *arteith/ardeith*, e kav din ez eus daou c'her: 1) *-t-* "agony, torture"; 2) *-d-* "punishment". An orin n'eo ket gwall sklaer: *arteith* a empleg *\*are-st-* (sl. IEW 1016 *\*(s)teig-* "stechen, spitz", *\*(s)tig-to-* "gestickt"). Marteze awalc'h ez eus un *\*are-tig-tā* e-raok *ardeith*.

O disrann a rafent diouzh hBr. *anteith* /andeiθ/ a stagfen ouzh Br. **tizh** hag a vije bet **\*andizh** eus *\*ande-teχt-* evel ma skriv Fleuriot. Disheñvel rik eo ar ster.

O vout ma talvez hBr. *anteith* kement ha "marv", e ven tuet da sevel ur verb **\*andisha**, adanor **andishaet**, "lakaat d'ar marv", gant al lostger <sup>-H</sup>*a*, faktitivel.

Marteze e c'hallfe bout arveret **\*arteizh** (diwar Kb. *artaith*) evit Gl. *torture*, rak *boureviadur*, *gwanadur* (VALL 744) n'int ket gwall splotus evit kalvezerezh greantel arnevez an "torture" ! Ac'hann **\*arteizhiñ**, **\*arteizhour**, **\*arteizherezh**, h.a..

Diouzh ret e c'hallfe bout savet un **\*ardeizh** evit rummadoù zo a gastiz e yezh ar gwir, met n'on ket akuit war ar yezh-se.



(GE - 25 02 80)

A-du evit ober gant **mac'h** ha deveradoù (e tro an den kemeret dre heg) a-gevenep da **gouestl(ad)** (e tro an den deroet gant e gumuniezh), – o verkañ avat e taskemmomp e-se ster **mac'h** diouzh an ezhommoù arnevez, pezh nad eo ket ur rebech : seurt daskemmadur zo darvoud pemdeziek e buhez pep yezh. (Ster an hBr. *meic(h)* zo "gages, cautions, sûreté" ha ster ar Kb. *mach* zo "security, surety, bail" DGVB 253, hep dave d'ur skrapidigezh dre feulster).

A-du ivez evit amc'heriañ ar ger war-benn e ziforc'hekaat diouzh e heñvelsonioù : **mac'h** "gwask", **mac'h** "galloud" hag ivez, goude kemmadur : **bac'h** "prizon", h.a..

Arver ar rakger **kant-** avat ne hañval ket din bezañ kantabeg a-walc'h ; ned a ket diouzh an durc'hadur a zo hini steriegezh ar rakger-se er yezh arnevez.

Heñveldra, al lostger **-iad** + metafoniezh, pa verk an oberour, ne zere ket amañ. Er c'hontrol ez eo bastus, da'm meno, al lostger **-(i)ad**. Da zisplegañ perak, e ranker ober un distro war ar gudenn studiet c'hoazh (**KIS-E010**, *Preder 123-124/66-69*, 1969) eus talvoudegezh al lostgerioù **-ad**, **-iad** h.a.. Hervez an notenn sklaerius-se, al lostger **-(i)ad** a verk : 1) an endalc'had, sk. **loaiad** ; 2) an annezad, sk. **Europad** ; 3) an ober pe disoc'h an ober, sk. **poellad** ; 4) an oberour, sk. **merdead** (gant ar pevare rumm-mañ en em gav kemmesket al lostgeriadoù diwar **-iad** usvenet, sk. **kiniad**). Me gav din e rank ar rummoù 1) ha 2) mont d'ober ur rumm hepken o verkañ ur c'heal erdalekoc'h a dermenfen evel "ar savlec'h, ar saviad" : ul **loaiad** eo pezh a zo e-barzh ul loa ; un **Europad** eo an neb a zo eret ouzh Europa dre un tu pe unan all eus e saviad (ganedigezh, annezadur, dezvad riez, h.a.) ; ur **c'hleiz(i)ad** zo savlec'hiet a-gleiz e obererezh-korf pe e vennozioù politikel ; ur **gouestlad** eo an hini en em gav e saviad ur gouestl. Ar skouer-mañ diwezhañ a ziskouez **-(i)ad** arveret hepken da bouezañ war geal ar saviad hep degas kemm all ebet e ster ar bennrann ; skouerioù all a c'haller menegiñ, evel **koueriad** roet evel heñvelster da **kouer**. Alese, a gredan, ar mesk c'hoarvezet er valleeg-hemoneg (diskuliet gant GP en notenn **KIS-E010**) o wiskañ war **-(i)ad** ur ster gouzañvour. Un den **prizoniet** (lakaet er prizon, ster gouzañvour) a zeu da vezañ ur **prizoniad** (en em gav er prizon, saviad) ; FV ne zalc'he ket kont eus ar riskladur-ster hag ardaoliñ a rae ar ster gouzañvour d'al lostger **-(i)ad**.

Kinnig a rafent enta ar furm **mac'hiad** ; gant **-i-** evit diforc'hekaat diouzh deveradoù ar gerioù **mac'h** all, **bac'h** h.a. ; liester **mac'hiaded** kentoc'h eget **mac'hidi**, bepred dre un damant a ziforc'hegezh. Hep metafoniezh ivez, evit diforc'hañ diouzh al lostger **-iad** oberour.

E sigur se e rin un evezhiadenn. Ne gav ket din e ve mat lakaat ar vetafoniezh da c'hoari gant ar gerioù amprestet diouzh an hBr., ar Kb., h.a.. Tra ma oa puilh an anadenn-se e hBr. ha ma c'hoarvez e-leiz e Kb., e chom dibaot-kaer e brezhoneg. Aon 'm eus na ve ur skoilh ouzh dedeuz ar gerioù amprestet. Miromp marteze un arverig bennak anezhi, evel da skouer da-geñver al lostgeriañ dre **-iad** oberour, pa dalvezo d'an diforc'hekaat. Met gwelloc'h a-galz e kavan plegañ an termennoù nevez da reolennoù boutin ar gerlunierzh a vremañ eget degas a-ser ganto ar reolennoù o c'hoari er yezh-orin, **a sachfe d'o heul un arvar diezhomm** a luz hag a harz ouzh an intenterezh.

Ur verb a ve tu da dennañ eus **mac'h** o talvezout "kemer ub. da vac'h, da vac'hiad" : **mac'ha**. Sk. : *"Gant ar studierion vuslim e voe mac'haet koskor kannati amerikan Teheran. Abaoe, ez eo ar vac'hiaded ar skod eus ur marc'hataerezh tenn etre Iran hag ar Stadoù-Unanet"*.

## KIS-162 – krKb. rhanc.

(GE da GP - 28 02 75, azveret 27 02 80)

Er *Meddygon Myddveu* e kavan ar ger *llyngranc* "goitre". Gant pe elfennoù emañ savet? *llwng + rhanc?* *llwng* "gleborek", *rhanc* "daspugnad"? A-du gant ar ster-mañ, Loth in *Mélanges d'Arbois de Jubainville*, v<sup>o</sup> *cuvranc*: "l'idée fondamentale est rassemblement" p. 225; sl. ivez G. Pennaod in *HY 42/5-8*, 1964. Ar ster a ve "daspugnad glebor", pezh a glot a-walc'h gant an doare rakgouezoniezhel da intent ar pennsac'h. Tu a ve da arverañ **rank** e yezh ar vezekniezh evit arouezañ daspugnadur pe chagadur ul liñvenn en ul lec'h eus ar c'horf, sk. \***gwadranc** "congestion, stase".

## KIS-163 – Gl. abcès, furoncle, angine.

(GE da GP - 28 02 75)

Evit meur a dermen e ranker didoueziañ. Er geriadurioù hag en arver henvoazel, an hevelep termen en deus sterioù disheñvel (mar kemerer ar savboent gouezoniezhel da nebeutañ), hag an hevelep anadenn he deus anvioù disheñvel. Da skouer "abcès" ha "furoncle" a vez anvet **gor**, **pugnez**, **hesked** hervez al lec'hioù, ha diforc'hioù a vez graet hervez neuzioù an "abcès" hep lakaat kemm etre "abcès" ha "furoncle". Dav eo flañchañ ar gervaou evel just.

Dres, an termen **pugnez** "abcès" n'eo ket, a gredan, an hevelep ger ha **pugnez** "punaises" evel ma rofe a-walc'h GMB 516 da grediñ. Hemañ diwezhañ, '**puignès**' GReg. 765, a hañval bezañ un amprest diwar ar galleg; egile, '**pugnès**' GReg. 6, en defe kentoc'h da welout gant (**das**)**pugn**, **pun(añ)**, ganto ivez ar ster "yoc'hañ, berniañ" (GMB 473). Er vezekniezh c'hallek e reer koulz gant an termen *collection* ha gant an termen *abcès*. E se e soñjan ez eo a dra sur an termen **pugnez** a zo da zibab evit "abcès".

Un abeg all evit an dibab-se: **gor**, a zo ar ger boutin, a dalvez "gwrez", "tanijenn". Hogen bez' ez eus pezh a anver e Gl. "abcès froid". Ne ve ket tu da lavarout \***gor yen** ! Spletusoc'h lavarout **pugnez yen**, **pugnez gor** (en ur zerc'hel **gor** evel furm-verraat er yezh voutin).

Da heul e chomfe **hesked** gant ar ster "furoncle".

Kudenn oa evit "angine" (tanijenn eus strizh ar gorzhailhenn, azonet gant ar bre o lonkañ dreist-holl). A-benn ar fin e'm eus kavet gwell krouiñ un termen diwar an elfennoù **gor** hag **ank**: **gorank** g. (**ank** gant ar ster "strizh, enk, poanius" – arveret c'hoazh e hBr. *cema(n)c* "étroit" (DGVB 100).

Bez' e oa gerioù all: **goroù** (termen teodyezhel, mat mar karer, met amresis ha diaes da zeverañ); **konkoez** "gourme à la gorge, étranguillon" (DEBM 251) (< **ko-ank-**, nes-tre d'an hBr. *cueged* > Br. \***kevenkez** "angor, inquiétude, angouisse" ÉC 11 429, kevatal d'ar Gr. *συνάγγη* "angine"

aet d'ar Gl. *esquinancie* ha d'ar Br. **skinañs, sinañs**), a zo marteze gwelloc'h e lezel gant ar vezeion-chatal ; hep komz eus ar charbañchoù valleek-hemonek **koeñv-gouzoug, droug-gouzoug**, h.a..

### **KIS-164 – Br. an(n)- rakger-kreñvaat.**

(GE da GP - 28 02 75)

Un evezhiadenn all a fell din ober a-zivout ur gudenn a zo bet savet c'hoazh, a anvfen "stureul-ierezh" ar rakgerioù hag al lostgerioù. Skouerioù zo bet roet gant Vallée hag abaoe : an emdroadur a zegasas un diforc'h etre **-er** hag **-our** (**liorzher/liorzhour**, VALL. xvii), etre **ad-** hag **az-** (sl. **adc'houlenn/azgoulenn**, VALL. xxviii). Evidomp-ni hon eus meur a wech bonegekaet seurt emdroadurioù a verzemp evel durc'hadurioù eus ar yezh a arveromp. Un domani ma rankor kas diforc'herezh eo hini ar rakgerioù-kreñvaat. Nevez 'zo e'm eus bet tro da gemer preder gant ar rakger-kreñvaat **an(n)-**. Edon o klask ur c'hevatal d'ar Gl. *éréthisme* ha goude meur a gantreadur a-gleiz hag a-zehou ez on degouezhet gant \***angrid** (*an- krid*, hBr. *crit*, Kb. *cryd* Br. **kridienn**, h.a.). Ar "santadur" e oa bastus ar ger en deus va degaset da glask perak en en santen bastus. **An-** a zegas, war a hañval, ur c'hreñvadur muioc'h diouzh ar badelezh eget diouzh an ampled (\***gourc'hrid** a verkfe un taol-krenañ bras), muioc'h diouzh ar stad, ar saviad, eget diouzh an ober (**hezañ/annezañ**), muioc'h diouzh an ental eget diouzh an erdal (pouezañ a ra muioc'h war ur perzh "diabarzh" eget war ur perzh "diavaez" : **angerzh**, Kb. *anchwant*, hBr. *ancobromo*).

Evel just, n'eus aze nemet tuadurioù. Marteze n'int ket anat gant orin hanezel **an(n)-**. An dalc'h avat eo tapout ar gudenn en he fezh, hag hon c'hudenn a lak e penn-kont ouzhpenn orin hanezel an elfennoù-yezh, hon ezhommoù a vremañ, hag an tuadurioù diwanet en hon lavar, reoù 'zo o paouez diwanañ.

Se lavaret, ez eo diaes **an(n)-** da arverañ hag arabat e ve e lezel da vont en amred ken libr hag un **di-**, ur **peur-** pe un **ad-**. Dres dre ar c'hreñvaat diouzh an ental ez endalc'h d'un anren ha n'eo ket d'un dezren evel un darn vat eus ar rakgerioù all.

### **KIS-165 – Gl. interrupteur.**

(GE da GP - 28 02 75)

Fardet 'm eus un anv d'ar "bouton elektrik" ; en droienn "fermer l'interrupteur" : **afell, enstokañ an afell**. Petra a ra an daou damm metal pa gejoint da lakaat ar red da dremen, ma n'eo ket un af? Gizella pa'm eus servijet dezhi va dozvadenn he deus kavet ez aen re bell ar wech-mañ : "Grit **fouzhell** eus "prise de courant"" kement hag ober...

### KIS-166 – Kb. *erthyl*.

(GE da GP - 04 03 75)

Kendalc'het 'm eus en deizioù-mañ gant geriaoueg ar vezekniezh hag ar vredoniezh. Dis-koachet 'm eus ur Kb. *erthyl* "abortion, offspring born prematurely", a glot gant Br. **sioc'han** ha deveradoù. (a ve moarvat Br. \***erzhelañ**? — da lakaat a-gostez evit an ampoent, rak ne welan abeg sonn ebet da zistroadañ **sioc'han**-).

(GP da GE - 11 06 75)

Evit Kb. *erthyl* eus \*(p)*artūla* pe \*(p)*artūla* (?), diwar \*-*per-ə*- : \**p<sub>r</sub>ə-t*- (IEW 818), moarvat e vije aet da hBr. /arθil/ ha Br. \***arzhel**- (eleze \***arzhelañ**, met marteze \***erzheliñ**/\***irzhiliñ**). Kinnig a rafen ober gant **arzhel**- kentoc'h, mard eo ret sevel ar ger-mañ.

### KIS-167 – Gl. *crisser, ébaucher*.

(GE da CLN - 28 04 75)

Gl. *crisser*. Setu un arver eus **skrijañ** gant ster "crisser" : "*Pa droas ar c'harr-tan war ar grouan a skrije* ( )." (Ronan Huon, *An irin glas*, p. 129). A-hend-all : TDE.FB : "Bruit de l'essieu, des gonds quand ils ne sont pas graissés ; bruit de souliers dont le cuir est vert" **gwigour** ; Vann. '**chourikein**' ; Corn. '**chourikat**', p.126. Id., v° GRINCER '**skrigna ann dent, grigoñsal ann dent, stlaka ann dent**' ; Vann. '**chourikein enn dent, charoñchat enn dent**'. ERNAult. Dict.Vannes, v° '**chourik**' "bruit produit par le frottement ; grincement ; '**chourikal**', '**chourikat**', '**chourikein**' "produire un son grinçant" ; '**chourikereh, -eu**' "grincement".

Etre an holl dermenoù-se, e tibabfen **skrijañ** ha **chourikat**. Un diskoulm all e ve **gwic'hal**, ( Kb. *gwichio* "to squeak, squeal, chirp ; creak ; wheeze").

Gl. *ébaucher* (un mouvement, un geste). Arverioù tennet eus GIB : "*netra m'emp ne lusk diskoueziñ pegoulz ez echuo an traoù*" (DIHU- 1906 p.128); "*e luskas an euzhadenn da dorc'h-wenial*" (SKET. III p. 47). Mar kaver **luskañ** re greñv, ez eus tu d'ober gant **damluskañ** (gant pe hep **da**, hervez an div skouer a-us). Diskoulmoù all : **boulc'hañ** *ur fiñvadenn, ur jestr* ; **diskeudañ** *ur mousc'hoarzh* ; **danzen** : *pa glevas kement-se, e tanzeas mont en e sav pe e kinnigas mont en e sav*. Anat eo ez eus gant pep hini eus ar verboù arlivoù e vo kefridi ar skrivagner prizout ha lakaat da c'hoari er fo eus e ijin...

## KIS-168 – Gl. médicament.

(GE da GP - 18 03 75)

N'hon eus termen ebet evit "médicament", nemet termenoù pe henvoazel ha nebeut arveradus evel **louzoù**, pe re ledan o sterva, evel **dramm** (louzoù pe kontamm), **mezekniezh** (louzoù hag arz ar mezeg), **remed** (louzoù pe forzh pe zoare all da vezegañ). Dav eo dimp kaout un termen a vo e ster : "danvez kimiek arveret da vezegañ". E Kb. e kaver *moddion*, eus *modd* "mod, doare, araez". En Al. e reer gant *Mittel, Heilmittel*. Marteze emañ aze an diskoulm. Er gimiezh hag er vevoniezh e reomp gant **metou**, da sk. **metou-tiñvañ** "milieu de culture". Gwell eo lezel gant **metou** an arver-se, peogwir ez eus ur ger hBr. a hañval din bezañ azas : *medon*, brBr. \**mezon*. Klotañ a ra madik gant an Al. *Mittel*. Ken ma lezfen gantañ a-walc'h ur ster ledan, evel *Mittel* end-eeun, un dra bennak evel "danvez kimiek". Tu a ve d'e arverañ er vezekniezh gant ar ster "mezon-mezegañ", ha neuze tremen gant ar furm **mezon** hep-mui ; d'ober gantañ ivez e diskiblezhoù all gant un didermener ; sk. **mezon amprevalazh** "insektentötendes Mittel".

Er vezekniezh e c'hallfed e arverañ e-barzh kenstrolladoù evel **bredvezon** "(médicament) psychotrope".

(GP da GE - 02 04 75)

Ar ger **mezon** a ginnigez zo da geñveriañ, evit e furmidigezh, gant **kreizon**, diwar **kreiz** ; e-keñver ster, e talvez ivez "kreiz". Hag ar ster-se a gaver en Al. *Mittel*? En orin, sl. h Al. *mitti* = Go. midjis tr. Gr. μέσος a dalv "kreizel" ha da geñveriañ eo, evel reizh, gant hBr. *med, met*, Br. **mez(heven)**, ha neuze gant da \***mezon**. Hogen, evel pennanv, kr Al. *mittel* zo deuet buan da sterioù "moyen ; moyens, ressources ; moyenne (arithmétique)", h.a., hag en *Heilmittel*, ar ster zo "tu, tra

da bareañ" ha tra ken, n'eus meizad "kreiz" eno ken. Diaes eo, da'm soñj, goulakaat un tremen strel brezhonek eus "kreiz" da "moaien", daoust petra bennak ma'z eo c'hoarvezet e galleg (*moyen*) hag en alamaneg (*Mittel*, levezon ar galleg ?). Ar Saozon a arver *way*, n'ouzon dare ha **hent** a glotfe. Gant Sachs-Villatte D.-F. Wtb. e kaver dan *Heilmittel*: "remède ; médicament ; (moyen) curatif" hag ar ster-mañ diwezhañ zo en diazez. Anat eo e ve diaes ober gant **\*mezegdu/\*mezegdro** pe hv.. Ne glevan ket muioc'h **\*yac'htu**.

E Ru. *lekarstvo* a zeu eus *lekar'* "mezeg" gant al lostger *-stvo* o verkañ "noms d'état (qualité, occupation, profession, état social, mouvement idéologique, etc.)" (Unbegaun, Gr. Ru. 79). An tostañ ouzh *lekarstvo* evit ster al lostger a ve *veščestvo* "substance, matière", diwar *vešč* "objekt, chose", pe *pticevodstvo* "aviculture" diwar *pticevod* "aviculteur". En hemañ diwezhañ dreist-holl e komprener *X-stvo* evel "preder, tra an X": tra ar mezeg eo ar **\*mezegadur**. En NDBF e lenner **mezegiezh** "médecine ; médicament, remède". Diaes eo e arverañ evit hon ger, met daoust ha ne ve ket posubl sevel **\*mezegadur, \*mezegadenn, \*mezegadell** pe hv. hep mui chipotal?

E Čk. *lék* "médicament" eo ar ger-diazez, tennet *lékař* "mezeg" dioutañ ("paotr al louzoù" eo ar mezeg, enta).

Dispis an Iw. Er yezh arnevez ez erbeder *cógas leighis* ha *íoc* a vije Br. **yac'h**. Hag ur **\*yac'h-aenn /\*yac'haell** a glotfe?

(GE da GP - 03 04 75)

Kompren a ra da ziegi rak **mezon** ; soliet e kavan da arguzenn : n'eo ket dav treuzplakañ ar riskladur c'hoarvezet gant an Al. *Mittel* hag ar Gl. *milieu, moyen*. Kement-se avat ne ziluz ket ar gudenn : evel a lavaran dit e'm lizher, e vank ur ger bepred evit "danvez kimiiek arveret evel araez mezegel, h.a.". **Mezegadur** a glot, mar karez, gant "araez-mezegañ", Gl. *médication, traitement*. Ar ger tostañ eo **louzoù**, met diegi 'm eus ouzh e arverañ pa'z eo re ledan e sterva hag en abeg da **louza-wouriezh**, hag all. Dav e vo klask c'hoazh. E gwir, an termen a rankfe klotañ kentoc'h gant ar ster "danvez o kaout perzhioù oberiat arveret evit X" – sk. "danvez" amprevanlzh ; "danvez"-dilouezañ (louzoù da zilouezañ kib ar privezioù, da sk.) ; "danvez"-bevastaliñ (louzoù antibiotek).

(GP da GE - 06 04 75)

Ar pezh a skrivez a-zivout **louzoù** evel an tostañ ger evit ar Gl. *médicament* en deus ma lakaet da soñjal en hKn. *les* sp. La. "herba", hSz, "gaers odde wirt" (OCV 270). Keveleb **louzaouenn** a gaver, a-du-rall e krKn. gant ster "medicament" :

*Me ny won guet losowen  
i-n bys-ma rag fecycyen  
(BM 1483-4)*

[Me ne oûn gwell louzaouenn  
e'r bed-mañ rak (eget) fizisian]

A-zivout hKn. *les*, sl. Jackson LHEB 595 : *\*lussjo-* (< Ie. *\*leubh-* / *\*lubh-s-* IEW. 690). E krKn, *leys* :

*Avel olow aga threys  
sygh yns ol kepar ha leys  
(OM 760-1)*

[Evel roudoù o zreid  
ez int sec'h holl evel \*lez]

E kr Kb. *llys* (hiziv "only in compounds") "berries".

O vout m'emañ dianav hiziv Br. \***lez** gant ar ster-se e c'hallfe bout adarveret evit "médicament" ; ne gredan ket e ve **louz-** e **louzoù** "une forme évoluée" a hBr. *lub, lu /ly<sup>(β)</sup>/*, rak sl. BrW. '**lezeu**' /lɛ'zɔw/, a zo aesoc'h e ziskleriañ gant ul \*/lezow/ ; en eneb, e kav din e teu BrKLT. **louzoù** diwar genganez sonennel eus \***lezoù**. Ar pezh a c'haller rebech da \***lez** "médicaments" eo **lez** (ar roue), **lez** (ar c'horf), **lez** (= bord). Pevar **lez** (hep kontañ **les-**) a ve un tammig re. Diaes ivez adsevel un unanderenn \***lezenn**. Dit da welet ha diamjestr e ve, rak da vicher eo, na petra 'ta.

Diwar hBr. **lu(b)**, **lob**, e teufe dimp \***lu**. Ha "drol" hag "arme" zo pell a-walc'h evit e arverañ ?

Marteze e c'hallfemp soñjal ivez en anv ar mezeg e gouezeleg, **lia** (skrivet *liaigh* kent adreizh ar skrivadur), hIw. *lieig*, Sl. *Ogam* 12/653-5. Gant Pokorny (IEW 677) ez eus adsavet ur "Schallwurzel", eleze, gwall alies, ur wrizienn ad hoc, \**lep-*, ma tostaer hIn. *lápati* "schwätzt, flüstert, wehklagt, redet", hag ul \**lēpagi-*. Hemañ a vije aet da kKt. \**līagi-* (ha neket \**legi-*), o reiñ hIw. *lieig* (divsilabennek) ha da c'houde *liaig*. Gwall arvarus eo ar sogenannt lostger *-ag-i-* ha gwell eo chom hep mont da glask un "indezeuropeg" bennak. Forzh penaos, ur c'heltieg \**līagī-*s a vije aet da rBr. \***liay**, Br, \***lia** (dre zarvoud, heñvel ouzh nIw.). Ar gerioù gotek ha slavek bet meneget e'm lizher eus an 02 04 zo bet amprestadoù diwar ar c'heltieg moarvat. Da c'houzout eo hag e c'haller tennan anv ar "médicament" dioutañ evel e Ru. *lekarstvo*, pe, diwar skouer ar Čk. *lék*, ober gant \***lia** e-un evit al louzoù. Forzh penaos, gwall gevanaozek e ve ar ger-mañ ha na ve da arverañ nemet evel ultima ratio.

(GE da GP - 14 04 75)

Evit anv al louzeier, n'omp ket deuet e-barzh c'hoazh. Lezomp ar yar da wiriñ he vioù ur pennadig...

**Lia** a ve tu da arverañ gant ar ster "-thérapeute", pe "-thérapie" (o tegemer da evezhiadenn a-zivout Čk. *lék*) : **morlia** (talasoterapiezh), **skinlia** (radioterapiezh), **dourlia** (hidroterapiezh), **havlia** (krenoterapiezh), h.a.. Mar kemerer **lia** gant ar ster "terapiezh", e rankimp sevel un termen evit "terapour", "terapeutour" ; \***liaer**, \***liaour**? (pezh n'en deus netra feukus pa gaver da skouer **kereour** e-kichen **kere**. **Morliaour**, **skinliaour**, **havliaour**, **dourliaour** ha **bredliaour** (a ve koulz flapliaour, ma n'eo ket flap yaourt ! )

**Liaouriezh** a ve kement ha terapeutik (evel gouezoniezh ha pleustrezezh).

Hevelep disamm e sterioù **mezeg-** a rofe tu marteze da arverañ **mezegiezh** gant ar ster "louzoù", – daoust ma kavan diaes bepred ober gant un anv en **-iezh** evit merkañ un danvezenn. Da heul da zaou lizher diwezhañ e sonjan ivez e **yac'huzenn** (pezh a zo diskouez hegretoni a-walc'h : al louzeier zo, ent strizh, pezh a erbed ar mezeg ha n'eo ket pezh a zegas ar yec'hed). Ma, ar yar...

(GE da GP - 21 04 75)

Evit distreiñ da gudenn *médicament, Mittel*, h.a., rak ne ziskrogin ket diouzh an askorn-se betek ma ne ve ket bet koazhet, e'm eus lakaet va fri er c'hembraeg. E Kb. o deus meur a dermen : *moddion* a glot a-walc'h gant *Mittel* (un termen dezhañ ar ster "doare, araez", o strishaat e sterva betek talvezout "araez-mezegañ" hepmuiken). Hogen termenou all zo e Kb. a zo c'hoarvezet ganto an hevelep dedroadur : *cyffur(f)* "way, manner, means" en l3t kantved, "drug, medicine, remedy ; ingredient ; chemical" diwan ar 16t ; *nwydd* "material, article, commodities", arveret ivez gant ster *Mittel* : "Nwydd neu foddion meddygol" (GPC 733).

(GE - 02 03 80)

Dre forzh arnodiñ ha sevel testennoù e sell eus ar Geriadur a Vezekniezh a zo ganin war ar stern, ez on degouezhet gant un nebeut kealioù eeun – ha, da heul, gant un nebeut stirannoù eeun. En degouezh-mañ, ar stirann zo **gwezh-** ; kv. hBr. *gueith, gueid, gueth* "action, travail", hKn. *gueid* "opus, work", Kb. *gwaith* "work, labour, act, deed, task, job" ; Kb. *gweithio* "to work, labour, do, operate, act ; take effect, be effective" ; nBr. **gwezhour** "ouvrier" ; hKn. *gueidvur* "a workman" ; Kb. **gweith(i)wr** "worker, workman, labourer, craftsman" ; h.a..

Alese : **gwezhiñ** "kaout ur gwered X" ; sk.: **kewezhiñ** "synergie" ; **disgwezhiñ** "antagonisme" ; **hunwezhiñ** "agir comme hypnotique" ; **morwezhiñ** "agir comme narcotique" ; **klañvwezhiñ** "avoir un effet pathologique" ; **yac'hwezhiñ** "avoir un effet thérapeutique" ; h.a.. Notomp an arver, abaoe 1975, eus **engwezhiñ** "engager (des forces, etc. dans une action)" *Emsav 107/401* ; hag, e yezh ar bredelfennerezh, **ezwezhiñ** "dégagement, D. Lagache", "working-off", "Abarbeitung".

Alese bepred : **gwezher**, Gl, Sz. "agent", Al. "Agens, Mittel, Wirkstoff" ; **hunwezher** "hypnotique" ; **morwezher** "narcotique" ; **klañvwezher** "agent pathogène" ; **yac'hwezher** "agent thérapeutique, médicament". Spurmantiñ a reer niver bras ar gerluniadoù a vo tu da sevel diwar ar stirann-se. An termen **gwezher** e-unan, "danvez o kaout ur gwered X", a c'hallor ober gantañ alies, evel ma ra an Al. gant *Mittel*, evel kevatal da *médicament*. Ur verb a vo aes da dennañ dioutañ : **gwezheriañ** "reiñ louzeier da", evel kevatal d'an deodyezh vezegel *médiquer*, franglais diwar Sz. *to medicate* ; sk. "**Rakwezheriañ** *ur c'hlañvour e sell eus an aneraezhiñ*" [Administrer une prémédication à — teodyezh : *prémédiquer* — un malade en vue de l'anesthésie].

## KIS-169 – Gl. caustique, cautère.

(GE da GP - 18 03 75)

Pledet 'm eus gant Gl. *caustique, cautère, cautériser*, h.a.. Vallée a ra gant **krign-**, a zo mat moarvat, nemet a adkaver gant ur bern sterioù all : "éroder", "corroder", hep kontañ **krign-bev** ! pezh hon redi da gavout ur verb all evit ar sterioù resis. Soñjet 'm eus en hBr. *esat* > *\*ezat*.



Hervez ar c'halvezder arveret, hor befe : **tanezat** "cautériser", **tanezer** "cautère" ; **tredanezer** "galvanocautère" ; **tommezer, yenezer, kimiezer**, h.a., a-getep "thermocautère", "cryocautère", "cautère chimique", h.a..

Evit *caustique*, e c'haller tremen gant **ezus**. **Soda ezus** (e-lec'h **soda-krign** evel e kentelioù Kimiezh SADED). Amañ e sav ur gudennig : penaos sevel ar pennanv diwar un adanv en **-us** ; an doare boas eo ober gant **-uzenn** : un **ezuzenn** "un caustique". Ha ne ve ket tu d'ober hepken gant **-uz** : un **ezuz**? Ur skouer hepken a anavezan : un **herruz** "un rapide sur un fleuve", arveret gant Meven Mordiern ha, d'e heul, gant SADED.

(GP da GE - 02 04 75)

N'eo ket fall da ginnig **\*ez-** "debrñ" → "krignat". Mar greomp gant **\*ezus** "caustique", ne ven ket a-du evit mirout **\*ezuz** da bennanv. Goût a rez pegen titek eo an enebadurioù-skritur *-k/-g, -s/-z*, h.a. hervez "reolenn Vallée". Da'm soñj eo gwell devarañ gant **-uzenn**. Un diforc'h zo, a-durall, etre **\*ezuz** "ar pezh a zo \*ezus" hag **\*ezuzenn** "danvezenn \*ezus dibarek", sl. **dour/dourenn**, h.a. hag arc'hwel an unanderenn.

## KIS-170 – Gl. abrasion.

(GE da GP - 18 03 75, azveret 04 03 80)

Div gudenn zo gant *abraser*. An eil eo puilhentez an termenou brezhonek ; eben eo sterioù diseurt an termen er yezhoù a ra gantañ.

1. - Teskad an termenou brezhonek e sterva *abraser*. Dre-vras e'm eus o renket dre urzh al lizherenneg, en ur vodañ an deveradou, ar furmoù savelet er yezh unvan diwar stummoù rannyezhel, hag all.

- 1) **\*blian** ( Kb. *blingo* "to flay, skin, excoriate, peel, bark" — furm Br, savelet gant GP - 07 01 80)
- 2) **breviñ** "écraser, broyer", (kv. Kb. *briwo* " ( ) to bruise ( )", *briw* " ( ) abrasion ( )").
- 3) **digroc'henañ** (HS-) "écorcher, enlever la peau" ; **diskroc'henañ** (RP.) "écorcher, enlever la peau".
- 4) **garchenniñ** (VALL.) "échauffer (les chairs) par le frottement ; écorcher par la marche ; produire une excoriation",
- 5) **grakañ, rakañ** (PElletier) "faire un bruit, en frottant un corps dur et raboteux ; racler" ; **raklañ** (Qu. II ; GReg.) "racler" ; **raskañ** (VALL.) "planer (à la plane), éplucher" ; **rasklañ** (VALL.) "gratter, effacer" (kv. Kb. *rhasglu* "to abrade").

- 6) **graspiñ** (L'Arm-) "effleurer, enlever très peu la peau ; érafler".
- 7) **klisiañ** (GReg.) "effleurer, enlever un peu la peau".
- 8) **kignat** "écorcher" ; **raskignat** (VALL.) "s'écorcher".
- 9) \***kreuiñ** (hBr. *dignauam* sp. "detero", "j'use, je broie" DGVB 140 ; kv. Kb, *cnoi* "to bite, gnaw, chew") ; \***digreuiñ** (hBr. *dignauam* g.m.).
- 10) **levnañ** (VALL.) "polir, unir, lisser".
- 11) **limañ** ; (GReg.) "limer" ; **livnañ** (Qu. II ; GReg.) "limer" ; **trolimañ** (DAFA.B-4) "fraisier".
- 12) **naviñ** (L'Arm-) "gratter (des légumes) ; user (de l'étoffe) ; râper" ; \***amnaziñ** (hBr. *emnedeticion* ÉC 11 462) "aplanir, polir, unir" ; \***naziñ** ; (hBr. *emnedeticion* g.m. ; Kb. *naddu* "to hew, chip").
- 13) **rac'hañ** (GReg. ; L'Arm- ; LLB-) "gratter, raser, racler" ; **razhañ** (C., GReg.) "raser, racler" ; **raziñ** (Dnal. ; LLB-) "raser, abattre ; raser, effleurer".
- 14) **reñviañ** (PElletier) "gratter, racler" ; **rimiañ** (PElletier ; SKET.) "frotter, gratter, racler" ; **riñviañ** (PElletier ; VALL.) "gratter, racler, frotter" ; **rifiñ** (VALL.) "égrenier (le lin, le chanvre) ; effleurer".
- 15) **skrabañ** "gratter" ; **diskrabañ** (RS.) "gratter la terre" ; **krafat, kravat** (C. ; GReg.) "égratigner, gratter" ; **krabisañ** (GReg.) "égratigner" ; **krafignat** (GReg. ; PElletier ; L'Arm-) , **krifinat** "égratigner".
- 16) **spinañ** (GReg.) "effleurer, enlever un peu de la peau".
- 17) **taravat** (hBr. *toresit*, sp. "atriuit" "frotta contre, usa en frottant", DGVB 316 ; C.) "user, frotter".
- 18) **traolañ** (hBr. *troul, traul* "usage, dépenses d'usage", DGVB 324 ; Kb. *traul* "wear, cost, expense" ; **traoladur** "dépréciation, amortissement" KIS-E071, LAVAR-04).

2. - Evit an arverioù o tennañ da sterva an termen *abraser*, e kaver an dasparzh-mañ : I) mezekniezh ; Ia) gouli ; Ib) prederiad ; II) ijinerezh.

I) mezekniezh ; mar bez ezhomm eus termenoù hollek, e hañval deveradoù **kignat** bezañ ar re eeunañ hag azasañ.

Ia) gouli ; kemm zo e lavar ar vezeion hervez donder ar gouli pe al lec'h ma c'hoarvez :

Ial) gouli bas o tizhout an ezkroc'hen hepken :

*Sz. abrasio(n), erosion ; Gl. érosion, exulcération ; It. erosione, raschiamento ; Sp. abrasión, erosión ; Al. Abrasio, Erosion, Abschabung, Abschürfung.*

E Br., e kinnigan deveradoù diwar **graspiñ** (an daou dermen nesañ all, **spinañ** ha **klisiañ** o vezañ arveret endeo e pleustroù mezege, el leuñvouriezh, h.a.). Sk.:

*Sz. abrasio corneae ; G1. érosion de la cornée ; It. raschiamento della cornea ; Sp. abrasión de la córnea ; Al. Abrasio corneae ; Abschabung der Hornhaut ; Br. graspad*

*ar gornsaë.*

Ia2) gouli donoc'h o tiraez an donenn :

*Sz. abrasion ; Gl. abrasion, écorchure, raclage ; It. abrasione, raschiamento ; Sp. raspado, excoriación ; Al. Abschürfung, Excoriation, Schürfwunde.*

E Br. ez eus da zibab etre **kignat, garchenniñ, krafat, krabisat, krafignat, taravat** hervez orin ha furm ar gouli. Ur skalfad ledan a anafoù zo etre, da skouer, ur **gignadenn** war ur biz ha **taravadur** ur c'hostez a-bezh eus ar c'horf en ur gwallzarvoud karr.

Ia3) uzadur an dent :

*Sz. abrasio dentium ; Gl. abrasion dentaire ; It. erosione dentaria, limatura dei denti ; Sp. raspado de los dientes ; Al. Abnutzung der Zähne, Zahnattrition.*

An termen Br. a c'hallor sevel diwar **kreuiñ** pe **taravat**.

Ib) teskad kalvezderioù mezegel, dezho da amkan lemel ur gwiskad eus ar c'hroc'hen, skejañ kuit tammoù diroget eus ur gouli, h.a.. Diouzh an dro, e vo graet gant deveradoù **peliat, bliañ, amnaziñ, reñviañ, livnañ, trolimañ, taravat**, h.a.. Sk.:

*Sz. dermabrasion, planing ; Gl. abrasion cutanée, fraissage de la peau, dermabrasion ; It. abrasione cutanea ; Sp. abrasión cutánea ; Al. Frästherapie, Dermabrasion ; Br. reñviadur ar c'hroc'hen, trolimerezh ar c'hroc'hen.*

II) E kalvezderioù diseurt eus an ijinerezh e reer gant binvioù pe danvezioù o lemel dre rimiañ gwiskadoù eus gorre ar c'horfoù kalet. En degouezh-mañ e c'haller arverañ **rasklañ, kreuiñ, digreuiñ, taravat**, h.a.. An danvezioù arveret da rasklañ a vo neuze **rasklus, raskluzennoù**.

## **KIS-171 – Br. ras-.**

(GE da GP - 18 03 75)

E-barzh roll ar rakgerioù war *Ar Stourmer*, e roez, p. 139: "**ras-** eus **\*ro-ad-**, kreñvaat: **raspaotr, rasparediñ**". Hañvalout a ra din ar rakger-mañ merkañ kentoc'h an arliv "diwar-c'horre" er ster eeun pe skeudennel; **rasparediñ** zo "poazhañ diwar-c'horre" ("cuire à demi", eme Vallée; "cuire légèrement", eme Kervella); **raskignat** zo "diskroc'henañ a-c'horre", ha gant **ras-** emañ an hevelep ster, zoken mard eo bet levezonet furmidigezh ar ger gant un dazbec'hiañ etre **raskañ** ha **kignat**; **raspaotr** "neuz ur paotr ganti", "paotr evit ur gwel".

## KIS-172 – Et. aphas-, agnos-, aprax-.

(GE da GP - 19 03 75, azveret 06 03 80)

E lavar ar vezekniezh, en neurologiezh pergen, e reer kalz gant un niver pennrannoù o verkañ arc'hwelioù kemplezh an nerved :

-**phas-** evit aroueziñ al lavar er stern-daveiñ oc'h ober anezhañ un arc'hwel eus an nerved (*aphasie* "steuziadur an eztaol pe/hag an intent e domani al lavar");

-**gnos-** evit aroueziñ an anaoud (*agnosie* "dic'halloudezh da anaout an traoù dre ur skiantenn evel ar gweled pe ar stekiñ", h.a.);

-**prax-** evit aroueziñ embreg an oberoù korfel dezvennel (*apraxie* "dic'halloudezh da ren un ober pleustrel evel emwiskañ", h.a.).

Amañ ne venegan nemet an teir stirann bennañ. Ur bern re all zo, oc'h aroueziñ arc'hwelioù nerved dibarek : -**tax-** "urzhiañ", -**mnes-** "kounañ", h.a..

Daou zurz'hadur zo amañ d'al labour sturyezhañ :

1.- Gwiskañ e brezhoneg an termenoù etrevroadel, pezh a zo digudenn a-walc'h :

**afaziezh, afazek, afazeg, afazeion**, h.a. ;

**apraksiezh, apraksek, aprakseg, aprakseion**, h.a. ;

**aknoziezh, aknozok, aknozeg, aknozeion**, h.a..

(Notañ : evit -*kn-* en **aknoziezh** e tavean da **mezekniezh**.)

2.- Sevel diwar sterva ar gerluniadoù etrevroadel teskadoù gerluniadoù brezhonek, ha se a-geñver gant daou amkan :

– gougevaniñ sterva an termenoù etrevroadel ouzh steradurezh ar brezhoneg hag, en eskemm, gougevaniñ steradurezh ar brezhoneg ouzh hini al lavar etreyezhel (evel-se e ran eus ar rannbarzh-se eus pep yezh o wiskañ teskad ar c'healioù boutin d'ar gumuniezh etrevroadel).

Ur skouer : er vezekniezh e tiforc'her meur a seurt bouzarded : hervez derez ar strafuilh (hollel pe darnel), hervez lec'h an anaf (organoù ar sonren, organoù an eraeziñ, organoù nerved kreiz), h.a.. Ne gemeran amañ nemet an daou seurt kentañ meneget ; hervez ar yezhoù, e kaver an anvadoù-mañ :

Sz. *anacousia, anacosis, anakosis* ; Gl. *surdité totale, cophose, anacousie* ; It. *sordità totale, anacusia* ; Sp. *anacusia, sordera total* ; Al. *völlige Taubheit*.

E Br., e-kichen ar gerluniad etrevroadel **anakouziezh** hag ar gerluniadoù boutin pe henvoazel **bouzarded hollel, peurvouzarded, bouzarded c'hlez**, e c'haller degas ar gerluniad arnevez **ankleved**.

Sz. *hypacusia, hypacosis, bradyacousia, dysaudia, amblyacusia, amblycysis* ; Gl. *surdité, dureté d'oreille, hypacousie, hypoacousie, amblyacousie* ; It. *sordità, cofosi, ipoacusia, ana-*

*cusia, ambliacusia, diminuzione dell'udito* ; Sp. *dureza de oído, sordera, hipacusia, hipacusis* ; Al. *Schwerhörigkeit, Taubheit, Hypakusis, Amblyakusie*.

E Br., e-kichen ar gerluniadoù etrevroadel **hip(o)akouziezh, ambliakouziezh**. h.a. hag ar gerluniadoù henvoazel pe henfurmel **ponnergleved, bouzarennegezh, bouzaranded** (hBr. *bodaran*), e c'haller luniañ un termen arnevez : **iskleved**.

Degas ar gerluniadoù **anklev-, isklev-** e lavar ar vezekniezh zo teurel pontoù etre stervaoù ar Br. **klev-** hag an Et. **acus-**. Ur splot all nad eo ket da ziwelout eo e ro ar gerluniadoù savet war-eeun diwar veiz ar c'heal (ha n'eo ket-diwar batrom erluniadoù all) an dro da zont er-maez eus ar mesk o ren en termenou etrevroadel.

– krouiñ keñverioù nevez etre ar sternioù-daveiñ ha, dre se, pourchas danvez evit savelañ sternioù-daveiñ nevez. Disheñvel eo stern-daveiñ ar vezekniezh diouzh hini ar vredoniezh, ha hemañ diouzh hini ar brederouriezh, ha., ha ma ne c'haller ket, hep lakaat ar brasañ evezh, arverañ ur ger er-maez eus ar stern ma'z eo bet termenet, e ve ur fazi kenkoulz all ober eus pep stern-daveiñ un dachenn gloz dizarempred gant ar re all. En eneb, ez eo seurt darempredoù amjestr eus ar frouezhusañ. Un diaester diezhomm a vez alies avat gant gerluniadur dizunvan an termenou arveret en diskiblezhioù diseurt, – lakaomp da skouer e ve, evit un hevelep sterva, luniet termenou ar vezekniezh diwar ar gresianeg, termenou ar vredoniezh diwar al latin ha termenou ar brederouriezh diwar ar brezhoneg, e ve aze ur skoilh didalvoud ouzh an darempredoù etre an tri stern-daveiñ.

Ur skouer a roin tennet eus an hevelep sterva ha diaraok. Abaoe 1968 (*Emsav 24/349*) e vez arveret an termen **ezkounañ** gant ar ster "derc'hel e-maez koun". Savet eo bet ar ger evit ezhommoù ar bolitikouriezh, ar gevredadouriezh ha, dre-vras, ar brederouriezh. N'eus dezhañ pa ouzon kevatal resis ebet er yezhoù arnevez (an termen tostañ e ve, e lavar ar vredoniezh, *amnésie élective*). Diwan batrom **ezkounañ** e c'haller luniañ termenou gant ar ster "derc'hel e-maez X", da skouer : "derc'hel e-maez kleved" **ezklevediñ**. Hag an termen-mañ a dalvezo e tachenn ar vredoniezh hag ar vezekniezh, **ezkleved** ("bouzarded a orin bredel, *surdité hystérique*") o vezañ kevenebet ouzh **ankleved** ("bouzarded a orin kreudel, *surdité neurologique*")

Evit a sell an termenou meneget uheloc'h en notenn-mañ, **-phas-**, **-gnos-**, **-prax-**, ne'm eus gerluniad brezhonek amprout da ginnig evit c'hoazh...

## **KIS-173 – Et. -gen-, -trop-, -po(i)et-.**

(GE da GP - 03 04 75)

Unan eus ar c'hudennoù da ziluziañ eo hini al lostgerioù arveret er yezh arnevez, er vevoniezh da skouer, evel e Gl. *-gène, -trophe, -poétique*.

Setu un nebeut notennoù : •

Ar Gl. *-gène* zo dezhañ daou ster a-c'hin ; sk. *psychogène, sociogène* (a-getep "o tont eus ar bred", "o tont eus a gevredadelezh") ; *hallucinogène, pathogène* (a-getep "o tevoudañ trezerc'hioù", "o tevoudañ kleñvedoù"). Er ster kentañ e kinnigan arverañ **-ien** (< hBr. *gen*, evel kinniget ganit war *Ar Stourmer*, p. 132) : **bredien, kevredadien** (pe **bredienel, kevredadienel**? [GP da GE - 06 04 75 : ezhomm ebet a **-ien-el** da'm soñj]). En eil ster e kinnigan **-<sup>H</sup>ei**at : **trezerc'heiat, kleñveteiat** (pe **kleñveiat**? [GP id. : Ya, gant kontammadur, sk. **kleñveiat**, met marteze e ve furoc'h deverañ diwar ar pennanv eget diwar an adanv]). Ur gudenn a chom : *-genèse* a arverer gant sterioù lies, zo bet troet a-wechoù gant **-c'henelezh (bedc'henelezh)** – gwell eo moarvat dec'hel ar *-c'h-* ha n'eo ket lakaat un *-i-* evel en **-ien**? [GP id. : Evit ar gerioù diwar **genelezh** eo gwell mirout **-c'henelezh** a zo sklaeroc'h da'm soñj].

Ar Gl. *-trophe* zo dezhañ ur ster eeun, gant arlivioù avat. (*Virus neurotrophe* eo ur viruzenn a dag an nerved hepken pe dreist-holl ; (médicament) *psychotrophe* eo ul louzoù arveret evit e wered war ar bred ; (plante) *phototrophe* eo ur blantenn a "glask" ar goulou, a dro etrezek ar mammennoù goulou. Kinnig a ran **-kerc'h** : (viruz) **nervgerc'h**, (plantenn) **luc'hgerc'h**. Evit al louzoù, ez eo disheñvel ar ster, hag e kavfen gwell kaout ul lostger all. Tu zo da lavarout (louzoù) **bredweredus, bredwereduzennoù**... Hir eo. P'hor bo un termen eeun hag arveridik gant ar ster "danvez dezhañ ur gwered X", e vo diskoulmet ar gudenn. [GE - 13 03 80 : diskoulmet eo bet ar gudenn abaoe, sl. **KIS-168** amañ diaraok ; an termen klasket zo **bredwezher**].

Ar Gl. *-poïétique* (arveret war un dro gant *-genèse* evit arouezañ furmidigezh ar gwiadoù er bevedeg) : *hématopoïèse* (furmidigezh kelligoù ar gwad e-barzh ar felc'h, mel an eskern, h.a.) ; *spermatogenèse* (furmidigezh ar sperloeniganed, peoc'h da anaon Arzel Even a furmas ar ger-se). Kinnig a ran ober gant **-par-**, evel ma kaver e-barzh **amparañ**, h.a. ( Kb. *par* "création", *peri* "faire" ; krBr. *paras* "il fit, il créa (la terre)" < \*q<sup>w</sup>er "faire, établir", DGVB 62, 281). Alese ar **gwadparañ**, ar **sperparañ** ; organoù **gwadpar, sperpar** ; louzeier **gwadparus, sperbarus** pe, er c'hontrol, **gwadparastalus, sperbarastalus** (pilulenn ar baotred ! )

## KIS-174 – Ar pleustroù revel.

(GE da GP - 03 04 75)

Ur chabistr all a'm eus ivez advoulc'het eo hini ar pleustroù revel. Ober a reomp gant **kediañ, kediadenn** (revel). Diouzh ret, evit reiñ brasoc'h resisted, e ve tu da ober gant **revgediañ**.

Evit **masturbation**, lakaet er-maez ar **pitouchal** saourus ha henvoazel, ne welan ger dereat ebet e roll gerioù ebet. Petra soñjez a genstrolañ **boz** ha **leuñv**? Setu an tri diskoulm a welan :

- **boleuñviñ** (ar *-z-* eus **boz** o kouezhañ evel e **boleun**, ha dreist-holl peogwir ez eo bras a-walc'h divellsteriegezh an termen). Enep d'ar furm-mañ e welan he nested da zeveradoù all diwar

**leuñv.** GC, hag eñ leuñvour a vicher, ne ve ket evit chom parfet pa lavarfe d'e arvalezed : gourvezit m'o leuñvin !

- **boleuiñ** (an **-ñv-** o kouezhañ evel e **neuñ**) ;
- **boloiñ** (an hBr, *lom* o vont da *lo-* evel e **dorloiñ**).

(GP da GE - 06 04 75)

**Pitouchal** zo ken brav ha sasun ma ne gredan ket tennañ un nevezc'her diouzh al lim ! **\*boleuiñ** a blijfe din gwell eget **\*boloiñ** pe **\*boleuñviñ**, met ne welan ket perak e ve ret arverañ **-leuñv** amañ... Benn ar fin, ar ger **boz** n'eo ket gwall anavezet : **\*bosa** pe **bozegañ** ne ve ket fall. Goude hirbrederiet e plij din **\*boloiñ**.

(GE da GP - 03 04 75)

Evit ar pleustroù all eus ar c'hediañ sofistiket, e vo ret lakaat hon ijin da labourat ha boloiñ hon organoù-sturvezhañ ha -gerbarañ. **Leata** a c'hallfe talvezout koulz evit *cunnilingus* ha *fellatio*. Tu zo da soñjal e deveradoù diwar **afañ** : **elligafañ**, **legafañ**, **bronnafañ**, h.a.

(GE da GP - 14 04 75)

Kement ha kas war-raok ar c'heriaoueg, e tegasan dit un termen eus teodyezh Pondivi, RLN, en deus, pourchaset endeo ar ger **'pitouchal'**, a veneg din ar verb boas en e gorn-bro evit "kediañ, fouzhañ", a glaskan derc'hennañ evel ma'm eus eñ klevet gantañ : /čəsal/ ; arvar ebet war an /-s-/ distaget kreñv. Skrivet e ve, eme RLN, **\*kesal** er yezh arnevez. A belec'h e c'hell dont ? Soñjal a ran e Kb. *ceisio*, hBr. *caes*. Marteze e'c'h eus-te mennozioù all ?

(GP da GE - 11 06 75)

**tʃəsal** n'anavezen ket tamm ebet. En e raok e c'haller goulakaat **\*kasal** pe **\*kesal**. Forzh penaos, an /s/ etre sonennoù a zave anat d'ur /ç/ krennvrezhonek, rak diwirhañval eo ur krBr. *-ss-/s/* dirak un dibenn *-al*. An dibennoù *-al* a vez staget peurliesañ ouzh gerioù "of Romance origin" (Hemon, HMSB 198) ha "many of them denote sounds or noise" (id.). Sl. Ternes, GSG 243 a ro ur roll klok eus ar verboù o tiskouez ur pennanor en /a: l/, hogos an holl anezhe diwar ar romaneg. Gwall arvarus e ve enta klask tostaat ds.hBr. *caes* /kes/ a vije aet da krBr. *\*kesal*, nBr. **\*kezal** da nebeutañ, hep ober anv eus an diforc'h ster.

Evidon-me e ven tuet da dostaat ouzh BrW. **'kas, kasein'** (BrKLT. **'kas'**). O vout staget ouzh ar bennrann an dibenn /'a: l/, e c'hallje **\*kasal** /ka'sa: l/ bout aet da *\*kə'sa: l/* hag ac'hane da /čə'sa: l/ hep diaester soniad ebet. Evit ar ster, sl. Gl. "le lui mettre" hag "envoyer la sauce"... Sl. ivez ur c'heñver posubl gant BrW. **kasour** "meneur ; entremetteur pour mariage" (DBFV 124).

(GE da GP - 14 04 75)

Ha n'eo ket te a'z poa dizoloet en un embannadur gant Trépos an termen **leg** er ster "kalc'h" ?  
Setu pezh a lavar diouzh e du Alan-gwennog Berr en e *Ichthyonymie bretonne* :

#### QUATRIÈME FORME ARCHÉTYPALE : LEK.

À ce dénominateur commun peuvent se ramener les 21 formes regroupant les 86 désignations que nous avons retenues dans notre 4e famille. Des 21 formes du tableau n° 20, on peut dégager trois formes principales :

- 1) MOULLEK et MOLLEK 1808 (197)
- 2) BOLLEK
- 3) GOURLEK.

L'interprétation que l'on peut en dégager nous a été suggérée par la forme recueillie à Port-Blanc, T 13 : /morlek/, ou mieux /mor lek/, c'est-à-dire LEK de mer, le déterminant MOR "mer" précédant le déterminé LEK, sémantisme terrestre dont le sens reste obscur, emprunté par métaphore, mais que l'on retrouve en anthroponymie (198).

(Tome 2, pp.494-495)

(GP da GE - 11 06 75)

Te eo 'z poa komzet ouzhin diwar-benn **leg** "kalc'h", o vout eñ klevet digant Yeun ar Gow, mar 'm eus soñj mat, hag o klask e dostaat da hIn. *liṅga-* "marque, signe, emblème ; feinte, simulation ; organe sexuel, not. organe de l'homme, phallus" h.a. (Stchoupak-Nitti-Renou, DSF 615). Ur ger vedek n'eo ken, testeniekaet gant an Upanisad ha MahāBhārata da gentañ (Monier-Williams, SED 901). Gant ar ster "kalc'h" en en kaver er MhBh. ivez. Hervez SED e teufe eus ar wrizienn In. *lag-* moarvat "adhere, stick, cling or attach one's self to" (SED 893), hag hervez Whitney, Roots 145, e ve diwezhat testeniekadur ar wrizienn-se. Tostaet eo bet hIn. *lagati* "anhaften, sich anhängen" ouzh Gr. *λέγων* "coloured edging or border of a garment ; border of the womb" (GED 1033), *légnv* id. gant Walde-Hofmann LEW 1/759, met Frisk GEW 2/94 a lavar "keine überzeugende Etymologie". Forzh penaos, un Ie. \**leg-* a vije aet da Br. \**le-*. Ur Br. **-leg** (**morleg** h.a.) a c'houlennfe en e raok ul \**li ko-* bennak (pe, diouzh ret, ul \**li kā*), aesoc'h eget \**leko-/lekā*, hemañ o vout posubl avat. Ne anavan tra a genglote rik e Kb. . Diwar ur wrizienn Ie, \**leik-* "biegen" en derez Ø \**lik-* (IEW 673), ez eus un anv-stêr (Kl. ?) *Licus* = Lech (Bavaria). Ne ve ar wrizienn nemet an "advonad" eus \**ṛ1l-j-/\*ṛ1l-ej-k-*, ledanaet en \**ṛ1l-ej-k-* (sl. IEW 309). Anv a c'haller ober amañ eus Kb. *llwyg* (eus \**lei-ko-*) "cheval rétif", BrW. '**loegein**' "regarder en dessous, épier", "dévier, se déformer", '**diloegein**' "se redresser, redresser", '**loeger**' "boeuf ombrageux qui regarde en dessous une fois attelé" (Loth, RC 42/370-1), sl. La. *licinus*. Sl. **ibil kamm** ! BrW. '**loeg-**' a ve da adsevel **loag-** evel reizh, ha marteze a-walc'h e tostafen dezhañ krBr. *loacr* (GIB 2072) ?

Met ret e ve gwiriekat **leg** = "kalc'h" da gentañ. Evit **morleg** aet da **moulleg** h.a., ha klotañ a rafe "kalc'h mor" ?



### **KIS-175 – Kb. dogn.**

(GE da GP - 03 04 75)

Evit kevatal d'an Et. *dose, dosis* arveret kement er vezekniezh n'hon eus netra. Hag arveradus eo Kb. *dogn*? Ha gant pe furm e Br.?

(GP da GE - 06 04 75)

Kb. *dogn* eus \**dok-no-* [o'r gwr. \**dek-* "cymryd, cipio", cf. Gr. δέκομαι. (GPC 1073)] a ve Br. \**doen* g. (sl. VBEG. 114 ha 75). Arveradus eo hep mar.

### **KIS-176 – Kb. awydd.**

(GE da GP - 03 04 75, azveret 13 03 80)

Kb. *awydd* [H. Grn. *awit* "awyr" : < Clt. \**auēido-* o'r gwr. \**a (e)-* "chwythu", fel yn **awel**, **awen**; cf. Llad. *avidus*] zo dezhañ kemeradoù e sterva "c'hoant, ilboued" : "eager desire, aspiration, eagerness; ardour, vigour; appetite, greed, gluttony; lust" (GPC 243). Gwelout a rafen a-walc'h e geveleb Br. **avez** g. o klotañ gant arverioù arnevez ar Gr. ὄρεξις, al La. **appetitus**.

### **KIS-177 – Kemmadurioù war-lerc'h ent.**

(JE da GE - 23 06 75)

Peseurt reolenn a vezit oc'h arverañ evit a sell ar c'hemmadurioù a ranker ober war-lerc'h **ent**. Me gav din ez eus un diforc'h bremañ pa geñverier ar c'hemmadurioù a ra lod skrivagnerion war *Emsav, Preder* gant ar re a veze gwechall war-lerc'h **ez**. Ne gav ket din e ve bet embannet netra fraezh diwar-benn ar gudenn.

(GE da JE - 30 06 75)

Goude **ent** e reomp ar c'hemmadurioù blot eus ar pevare rummad, eleze **Gw/W, B/V, M/V**. Evel a ouzoc'h ez eo bet dilezet **ez** evel rannig-adverb en hon skridoù da heul advevadur ar rakger **ez-**.

## **KIS-178 - An doareoù-skrivañ.**

(GP da GE - 27 07 75)

Diazezet e vez ur skrivadur war ur c'henemglev tav etre ar skrivagner hag e lenner. Mar soñj hennezh ez eus ur paotr poellek ag hemañ, e laka da gentañ preder an armerzh : kemeromp evit skouer skrivourion oadvezh Mykenae ; pa raent gant **¶** a dreuzsilabennomp *po*, e lakaent da ziazez e c'hallfe o lennourion (tud helenn evelte, ha skrivourion o-unan moarvat) kompren diouzhtu e talvezfe /p<sup>h</sup>ō/, /b<sup>h</sup>ō/ ha /p<sup>h</sup>ō/ (Gr. πo, βo, φo, πω, βω, φω) ; a zo mui, ur ger a skrivent *pe-mo*, a veze komprenet rageun evel /spermo/ = Gr. klasel σπέρμα "had". Heñveldra, ne oa ket chalet ar skrivagner krBr, evit skrivañ **ma ty**, o c'houzout e ve komprenet /ma θi/ gant e lennerion. En eneb, pa rank ar skrivagner soñjal n'eus nemet ur beulkin ag e lenner, e rank diarboellañ ar merkoù, ac'hane, da skouer, evit an hebreeg, ijinadenn ar "matres lectionis" hag ar vogalennoù n'o doa ket Hebreiz kent dober gante ; ac'hane ivez notadur ar c'hemmadurioù gant Maunoir, an diforc'hioù etre *s*, *z*, *sh*, *zh* gant ar zedacheg, hag evit echuiñ *ss* ha *zz* bet degaset nevez zo : seul goñoc'h al lenner buket outañ, seul niverusoc'h an arouezioù...

(GE da GP - 04 08 75)

Re anat pezh a lavarez a-zivout an ezhomm da notañ seul vuioù h a zevoudoù eus ar yezh komzet ma'z eo dizeskoc'h an arveriad. Un arvez all zo evelkent da lakaat e kont : ar yezh evel benveg-imbourc'h a rank notañ, n'eo ket mui devoudoù eus he maezienn biaoel, hogen devoudoù eus ar vaezienn-imbourc'h. Un devoud yezhel a zo diezhomm, tidek, diboell mar seller ouzh maezienn ar yezh a c'hell dont da vezañ talvoudus er vaezienn-imbourc'h. Soñj 'm eus eus ur pennad a imbourc'h prederouriezhel a embannis gwechall war *Preder*. Prizius e kavis enebañ ar bout ouzh ar boud.

## **KIS-179 – Al. Übertragung, Gl. transfert.**

(GE - 05 09 75, azveret 14 03 80)

Emañ an termenou-se en arver paot gant ar vredoniourion abaoe Freud. Hemañ avat ne roas ket da *Übertragung* an hevelep ster bepred. Gant kerzh an imbours'hioù ez emdroas, e tonaas ar meizad. Daou gemeradur a c'haller digejañ.

Kemeradur kentañ : a-zivout an hunvre.

En derou, gant *Übertragung* ez aroueze Freud un anadenn elfennel o c'hoarvezout etre an diemouez hag an emouez, ur mod eus pezh hon eus anvet c'hoazh "odeata" (*Emsav 43/240*, 1970) pe "ober erlec'hiadek" (*Emsav 84/417, 421*, 1973), a zeuas da vezañ gant Freud e-unan da c'houde ur mod eus an **treuzlec'hiañ** (*Verschiebung*). En hunvre e teskrivas da gentañ an anadenn : ur c'hoant diemouez a vez eztaolet, n'eo ket e-sklaer, met dic'hizet, dindan ur maskl danzeet diwar dafar tennet eus maezienn ar c'hentemouez. "( ) Divarrek eo an derc'hadur diemouez da zont tre evel m'emañ e-barzh ar c'hentemouez ha ne c'hell gwerediñ ennañ nemet o vont a-ere ouzh un derc'hadur dinoaz a zo parzh endeo eus ar c'hentemouez, o **treuzdougen** warnañ e nerzh hag oc'h ober dezhañ e c'holeiñ." (*Die Traumdeutung*, 1900). Da gentañ-penn enta, ne oa an *Übertragung* netra estreget treuzlec'hiadur ur c'hantaezad eus un derc'hadur d'unan all.

Er ster-mañ e c'haller evel just ober gant an termen **treuzdoug**, a glot gant an termenou arveret er yezhoù all. Nemet e vo tu d'ober ivez, hervez an dro, gant **odeata, derc'hañ erlec'hiadek, treuzlec'hiañ**.

Termenou all a c'haller sevel e sterva ar c'heal freudek. Ur c'hoant diemouez na c'hell ket bezañ derc'het e-sklaer, na c'hell ket envel e ergerc'henn (Objekt) ent rez en arbenn eus ar garez (Zensur) hag an arvoustr (*Verdrängung*), a vo derc'het dindan un dic'hizadur, un argeladur (*Symbolisierung*), a anvo, a anzavo un ergerc'henn all : an derc'hadur-se danzeet diwar dafar dinoaz met amglotus a c'haller ober un **treuzderc'hadur** anezhañ (**treuz-** o taveiñ d'an treuzlec'hiañ a zo en e orin, hag ivez d'an amglotusted, ar faosted anezhañ); hag an anvadur, an anzavadur eus un ergerc'henn all o c'hoarvezout diwar-bouez an hevelep gwikefre a c'haller gervel **treuzanzavadur, treuzanzavadur**.

Amañ ivez e tleer degas arlakadennoù Roman Jakobson ha Jacques Lacan oc'h ober an un dra eus an **treuzlec'hiañ** (*Verschiebung, déplacement*) hag al **ledanviñ** (metonimiezh), hag eus an **dazbec'hiañ** (*Verdichtung, condensation*) hag al **leterc'hañ** (metafor). Moarvat ez eo arzaeladus seurt hevelebadur. Daoust pe zaoust, e c'haller bepred ober gant **treuzderc'hañ, treuzanviñ** e tachenn ar bred, ha gant **leterc'hañ, ledanviñ** e tachenn al lavar hag an arz pe, mar degemerer stern-daveiñ Lacan, derc'hel an daouad-mañ diwezhañ en ur ser evit al lavar hag an diemouez.

Unan eus pennaennoù pleustrel ar bredelfennerezh eo an disfiz : pezh a anzaver a vez bepred treuzanzav, bepred e vez an erzerc'hañ treuzderc'hañ, – gantañ eo bet kentradet "oadvezh an diskred". Goût a ouzer e laka Freud an **endalc'hed diskelat** (*manifeste Inhalt*) eus an hunvre – hag, ouzh ar vevenn, eus pep eztaolad –, bepred amglotus, masklus, faos, a-geñver gant an **endalc'hed enkelat** (*latente Inhalt*), anezhañ ster gwir ar pezh a c'hoarvez er bred hag a zo amkan ar bredelfennerezh diskoachañ. Arzaelet eo bet seurt deskrivadur eus "endalc'hedoù" an eztaoliñ. Moarvat ez eo en abeg d'ar maskl a laka eñ ivez war an eztaoliñ ne glever hogos nepred ar bredelfennerezh oc'h ober anv eus kevenebou ar c'healioù **treuzderc'hañ (leterc'hañ)** ha **treuzanviñ (ledanviñ)**. N'eo ket va frepoz amañ diskouez ez eus ivez un derc'hañ, un envel, un anzav sklaer ha rez en tu all da barabolennoù an diemouez – hogen zoken ma ne vije anezho nemet kealioù bevennat, e rankjed o aroueziñ. Evel keveneb da **treuz-** (**led-**) er sterioù usveneget e kinnigan **rez-** : **rezderc'hañ, rezanviñ** zo eztaoliñ e-sklaer, anzav ent rez, kuit a bep riskladur hag argeladur.

Eil kemeradur : a-zivout an darempred ouzh an ergerc'henn.

Gant an amzer, gant saveladur kemplezh Edipos dreist-holl, e teuas Freud da reiñ d'an termen *Übertragung* un arver donoc'h ha klokoc'h : e lakaat a ra da verkañ an argerzh ma teu drezañ ar c'hoantoù diemouez da dreiñ ouzh ergerc'hennoù nevez, – person ar bredelfenner pergen. E berr, ar gouziviad a zoug war e vezeg c'hoantoù diemouez chomet dindan garez hag en arvoustr abaoe amzer e vugeliezh. An eil kemeradur ned eo ket estren d'an hini kentañ : en tu all d'an derc'hadurioù erlerc'hiadek ha dre an hevelep gwikefre e vez savelet un ergerc'henn erlec'hiadek. An termen da arverañ amañ zo **treuzdoug**.

## KIS-180 – Gl. particulier, général, singulier, universel.

(GE - 14 01 76, azveret 14 03 80)

Ar brasañ mesk a vez o ren etre an termenou-se, dre ma'z eo bet arveret gant ur bern aozerion *particulier* evit *singulier* ha *général* evit *universel* e-touez luziadennoù all.

Pezh a vern evidomp eo digejañ ar meizadoù pennañ o klotañ gant hon ezhommoù ha reiñ da bep hini un anvad fraezh.

Kinnig a ran loc'hañ diwar ur reizhiad keñverioù deveret eus kemeradurioù ar Skolastik :

<b>singularis</b> (diwar-benn un hinienn pe hiniennoù savelet) Sk. : " <i>Roparz Hemon, rener Gwalarn</i> ".	<b>universalis</b> (diwar-benn an holl hiniennoù savelet eus ur rummad) Sk. : " <i>Ganet e vez an holl dud kevatal o gwirioù</i> ".
<b>particularis</b> (diwar-benn hinienn(où) 'zo, ansavelet, eus ur rummad) Sk. : " <i>Breizhiz 'zo a oar brezhoneg</i> ".	<b>generalis</b> (diwar-benn holl hiniennoù, ansavelet, ur rummad) Sk. : " <i>Breizhiz a oar galleg</i> ".

*Singularis* ne zegas ket kudenn a-fet ster. Abaoe pell e reomp amañ gant **unveziad, unveziadel**. An den Roparz Hemon zo un unveziad ; an termen Roparz Hemon zo unveziadel.

*Universalis* a lakaer e kemm gant *singularis* evel o verkañ un dra boutin da holl hiniennoù ur rummad. Emañ dreist-holl e kemm ouzh *generalis* — hag eñ kenster evit ur gwel — dre an doare ma verk an dra boutin-se. *Universalis* a empleg "boutin hep nemedenn", eleze dre un arbenn groñs, tra ma verk *generalis* ur voutinded kantouezel, stadegel, dre-vras, o c'houzañv nemedennoù.

Hervez Cl. C. J. Webb (in Lalande, *Voc. Phil.* 1170) e ve bet *universalis* un droidigezh eus τὸ καθόλου, "gerienn arveradus hepken evit ar prezegadoù poelloniell"; "boutin hep nemedenn" oa enta ar prezegad da holl hiniennoù ar rummad e kaoz dre berzh ur reolenn a boelloniezh. Astenn zo bet er-maez eus tachenn ar boelloniezh, astenn zo bet ivez er-maez eus amgant an "arbenn groñs o virout ouzh nep nemedenn", ken m'en em gavas kemmesket a-benn ar fin ster an daou dermen *universel* ha *général* e yezh ar brederouriezh.

Da'm meno ez en bastus asantiñ d'an astenn kentañ, met n'eo ket d'an eil. Dre an abeg-mañ : ezhomm zo eus un termen o verkañ ez eus un dra voutin da holl hiniennoù ur rummad, *ha boutin hep nemedenn dre berzh ur reolenn a boelloniezh, pe dre anien, dre dermenadur, dre saveleñ, dre lezenn*, h.a. ; hag, en e gichen, eus un termen o verkañ ez eus un dra voutin da hiniennoù ur rummad, *hag ouzh e verkañ da heul arselladur, goulakadur, h.a., eleze ent kantouezel*.

An enebadur-se a glot : a) gant un darn vat eus arverioù istorel an daou dermen *universalis* ha *generalis* – sk. : "*suffrage universel*" (hep nemedenn dre lezenn, o taveiñ da Ziskleriadur hollveziadel gwirioù mab-den); "*attraction universelle*" (hep nemedenn dre saveleñ); "*il n'est de science que du général*" (kentañ kammed ar ouezoniezh eo stadañ steudadoù anadennoù, reoliegezhioù, nemedennoù); b) gant an ezhommoù a vremañ : a bouez eo diforc'hañ an doare ma'z eo bet diazezet un diogeladenn, pe evel dezgeriad un anien, ur retvez, ur reizhenn, ul lezenn, ur saveleñ, ur finvez, pe evel disoc'h un imbourn'h kantouezel, ur stadadenn, ur stadegenn; — merkomp penaos e teu ur perzh da vezañ *universalis* adalek ma anreer diwar ar stadegoù en diskoueze evel *generalis* ur saveleñ ouzh e zisplegañ evel retvezek.

Derc'hel a c'haller, a gredan, an termenoù arveret endeo e brezhoneg :

**unveziadel,  
hiniennel**

**hollveziadel,  
kevredin**

**dibarek**

**hollek**

Degas a ran da goun ez eo bet arveret an daouad **hiniennel/kevredin** e-lec'h **unveziadel/hollveziadel** e tachenn ar gwir, sl, *Emsav 31/216 & 223*, 1969. Ret eo merkañ e ra ar galleg en hevelep degouezh gant an daouad *individuel/impersonnel* ha n'eo ket gant *singulier/universel*, ha gant *spécial/général* (ha n'eo ket gant *particulier/général*) tra ma ra *Emsav* gant **dibarek/hollek**, sl. M. Duverger, *Instit. Pol.* 174 hh.

E tachenn ar gwir bepred, e kaver **mouezhiañ hollek** (*Emsav 29/145*, 1969). An termen, amprestet dizezvarn digant Vallée, ned eo ket kevazas. Kevazas e vije evit ur c'hevredadour meurzhiañ o teskrivañ boazioù politikel hon amzer : stadañ a rafe ez a dre-vas an dud da vouezhiañ war-bouez nemedennoù... Hogen, diwar ma seller ar pleustr evel ur gwir piaouet dre vonreizh gant an holl, e ranker komz eus **mouezhiañ kevredin**.

An termenoù-mañ ne ziviont ket an holl gealioù a c'hell bezañ merket gant ar pevar zermen.

Evit an hanez e venegan L'Arm.: **univers** er *Béd ol*; **universalité, généralité** *olidiguiah*; **universel** *gernal, general* (p.404). GReg.: **univers**, *le monde entier ar bed oll, un holl c'hroüaduryou*; **universaux**, t. de logique *an universalou*; **universel, général** *universal*; **universellement** *e general*. VALL.: **univers** *bed, bed-holl, bed-krouet, hollved*; **universaliste** (philo. et théol.) *hollegad, -idi*; **universalité** *hollidigez, holl, gwitibunan*; l'universalité des hommes *an holl dud, an dud-holl, an dud gwitibunan*; **universaux** *hollegou*; **universel**, qui se rapporte à l'univers *-hollved, an hollved, hollvedel*; **général** *holl, hollek, -meur*; (philos.) *hollek, subs. holleg*; **dégager l'~ de l'expérience sensible** *tenna an holleg eus merzadurez ar skiañchou*; (logiq.) **proposition ~le (à extension totale)** *barnadenn hollek, barnadenn war an holl*; **proposition particulière, à extension limitée** *barnadenn war eun darn, barnadenn diwar gevrenn*; (p. 767); **singulier** (logiq.) **terme ~ termen unanel** (p. 694); **général**, l'opposé de particulier *hollek, subst. holleg, -ou, boutin*; ( ) **généralité**, qualité de ce qui est général *hollekted, boutinded* (p. 333); **particulier** (logique), **proposition ~ (dont le sujet est pris dans une partie de son extension)** *barnadenn diwar gevrenn, barnadenn gevrennek* (p. 535).

Un disparti a c'haller ober etre **dibarek** diouzh un tu, **unveziadel** hag **hollveziadel** diouzh an tu all. Ar c'hombod kentañ o verkañ ar c'heñver ouzh ur rann hepken eus erdalad ur rummad, a ve renket en ur bann **rannerdal-** (**rannerdaladel**); an eil kombod o verkañ ar c'heñver ouzh erdalad a-bezh an termen, a ve renket en ur bann **hollerdal-** (**hollerdaladel**).

An disparti-se a lak a-wel unan eus an diaesterioù stag ouzh arver ar c'healiou a studiomp amañ.

An termen *Roparz Hemon*, **unveziadel** dre ma verk un unvezriad, eleze un hinienn savelet hag unel, zo dezhañ erdalad klok, **hollerdaladel** eo enta. (Merkomp diwar vont e ro ar ger-mañ an tu da dremen e-biou da droiennoù luzius evel houmañ: "*La singulière est universelle, car son sujet est déterminé*", a lavarfemp: "*Un unvezriadeleenn zo hollerdaladel, ( )*".

"*Breizhiz 'zo a oar brezhoneg*". An termen *Breizhiz 'zo* a verk hiniennoù ansavelet; hogen harzek eo ar stlenn: ne lavarer na piv int, na pet emaint, hogen hepken ez eus anezho un darn stadegel eus ar spesad "*Breizhiz*". *Gouzout brezhoneg* zo enta un doare **dibarek**, ha *Breizhiz 'zo* zo un termen **rannerdaladel**. Mar lavarer bremañ: "*Rouez eo ar Breizhiz a oar brezhoneg*", an termen poelloniel *ar Breizhiz a oar brezhoneg* (*ar Breizhiz* zo amañ termen gramadegel hep-mui) zo **hollerdaladel** pa verk un divoud savelet hag unel, anezhañ un **unvezriad** pe ur **strollvezriad** hervez ma seller outañ evel hinienn pe strollenn.

"*Breizhiz a oar galleg*". *Breizhiz* a verk amañ "an holl anezho dre-vras, ent stadegel", eleze hiniennoù ansavelet; *gouzout galleg* zo amañ enta un doare **hollek**, a c'hell gouzañv nemedennoù. Re skort eo ar stlenn dre se evit ma c'hallfed renkañ an termen *Breizhiz*, ha nep termen **hollek**, nag en termenoù **rannerdaladel** (pa verk ent stadegel *holl* hiniennoù eus ar spesad), nag en termenoù **hollerdaladel** (pa'z eo un termen stadegel, kembesuz gant nemedennoù).

Ur skouer eo an diaester-mañ eus an amgloterezhioù a vez etre poelloniezh, lavar ha gwerc'helezh pe gentoc'h eus an tennderioù e-barzh al lavar etre an tuadur da vezañ

kevazas ouzh ar werc'helezh, an tuadur da gemer furm ur boellouriezh ha tuadurioù all c'hoazh.

Ar pezh a zeu da heul zo test end-eeun eus hevelep tuadurioù all. Rak an termen *universalis* zo bet arveret ivez er-maez ken eus tachenn ar boelloniezh, ken eus tachenn ar ouezoniezh.

Da gentañ e tachenn an drabedoniezh. Pascal a ra anv eus an "*Être universel*" qui "*est un en tous lieux et tout entier en chaque endroit*" (*Pensées*, in Lalande 1170).

Kant a lavare "*ez eo an hollveziadelezh wirion Allheit (hollelezh) ha n'eo ket Allgemeinheit (hollegezh, hollerdal)*", eleze **gwerc'helezh fetis** ha n'eo ket **derc'helezh poelloniezhel**.

Prederourion 'zo en 20<sup>e</sup> kantved o deus ensammet an durc'hadur-se : "*Ar ger hollveziadel a seblant gouestlet da zegas enepsterioù o tont da deñvalaat ha da veskañ ar c'heal a verk. Rak douget omp hogos en desped dimp da intent gantañ ar pezh a zo e barr an hollegezh. An deveizadur-se ne vimp nepred taer a-walc'h d'e argas. ( ) Ret eo kompren emañ an hollveziadelezh diouzh ment an donder ha n'eo ket diouzh an erdal*" (G. Marcel, in Foulquié, *Dict. lang. phil.* 741).

"*An hollegezh, evel ar c'hementad, zo da veizañ diouzh an erdal. An hollveziadelezh er c'hontrol a sell ouzh an hollelezh ( ). E-se, evel an doaread, ne zleer ket e veizañ diouzh an erdal, hogen diouzh an ental ; evit kaout gwir da ziogetiñ an unveziadelezh, e ranker dizoleiñ un doareenn o tereout ouzh anien he rummad*" (J. Lacroix, in Foulquié 743).

Skrivagnerion *Emsav*, pa lavaront **hollveziadel**, a c'houvez **hollelezh-unelezh**. Rak **hollveziadel** zo un durc'hadur eus an nid a-raok bezañ ur vent eus ar poell. Enebet eo, n'eo ket ouzh ar vent **hiniennel** pe **unveziadel**, hogen ouzh an durc'hadur **goubarzhel** (hBr. *guparth* "emdennet a-gostez, pellaet, disrannet diouzh"). Setu perak e tennont da zegas *goubarzhel* evel ar c'hontrol da **hollveziadel**, **hollel** er ster **nidiadel**, ha derc'hel evit ar sterioù soliadal ar c'hevenebiezhoù **hiniennel/kevredin**, **unveziadel/hollveziadel**, **dibarek/hollek**.

## **KIS-181 – Gl. recyclage.**

(JE da GE - 15 10 76)

Dave da **KIS-E107** (*Preder 159-160/92-93*, 1972)

"An araogenn da arverañ da heul **kevraok**, **kevraokaat** a ve **en** a gredan" (p. 92). Amañ e fazier, da'm soñj, abaoe bloavezhioù, da skouer pa lavarar "ampart e tachenn", o hevelebiñ "tachenn" ha "park" bep tro. Ouzhpenn ster "park" zo gant "tachenn" e Br.. "**War** dachenn" eo an droienn vat,

a dra sur. Hag evel ma lavarer "ampart **war** udb.", e tleer lavarout "**kevraok war**". [GE - 15 03 80 : abaoe amzer ar c'hrennvrezhoneg e kaver an araogenn **en** arveret koulz hag an araogenn **war** dirak "tachenn", ha pa dalvezfe ar ger-mañ "park" pe get].

Ne welan ket perak e ven enep d'ar ger **kevraok war** pa gav din e talvez da dreiñ ervat "au courant de", "au fait de". Ne welan ket avat perak e talvezfe **kevraokaat** kement ha "(se) recycler", peogwir gant **adarroutañ** he defe hon yezh ur ger bastus (kv. **arroutet war**). **Kevraokaat** n'eo ket da vezañ dilezet koulskoude, rak talvezout a rafe mat-kenan da dreiñ "(se) tenir au courant de". [GE - 15 03 80 : elfennet 'm boa **kevraok**- evel "mont **kevret** gant **araok**adennoù" ar ouezoniezh, ar c'halvezerezh, pezh a zo dres an termenadur eus ar Gl. *recyclage*. An arguzenn e ve ur ger all heñvelster ned eo ket a-walc'h evit lakaat dilezel un termen pe kemman lec'h dezhañ er geriadur gallek-brezhonek.]

## **KIS-182 – Deveradoù diwar stael.**

(JE da GE - 15 10 76)

Dave da **KIS-E108** (*Preder 159-160/93-94*, 1972)

Da'm soñj, **asstaelañ**, ken droukveskadus gant **adstaelañ**, ne spir ket, forzh penaos, mar menner mirout dezhañ ster "maintenir à son poste", rak "maintenir" a ve troet gwelloc'h gant **trestaelañ** (kv. **trebadout**).

Ar bomm "confirmer dans son poste" a ra diouer war ar roll, rak "maintenir" ne lak e kont, pa gomzer mat ar galleg, nemet un **enstaeadur goursezet**, eleze un enstaeadur miret betek gwelout. Hemañ zo degouezh un amaezhiad bet war var da vezañ distaelet, nemet a virer c'hoazh dre druez betek gwelout. "Confirmer" zo disheñvel ar ster anezhañ. Gwelout a rafen ober gant **derstaelañ**, evit kaout ur ger mat. *Derstaelet* e vez un amaezhiad pa vez lamet ar skoilh reizhennel, da skouer, na vez ket o virout outañ koulskoude da zerc'hel ar stael gounezet gantañ, hogen a vez o parraat outañ da vezañ enstalet evit mat, hervez an dezvad a roio pep gwir dezhañ evel amaezhiad. *Derstaelet* e vez ivez un amaezhiad bet, da skouer, tamallet e gaou (hag e taras dre se da goll e stael) pa vez didamallet gant ur barner hag anzavet evel o vezañ dellezek da virout e stael.

Gwelout a ran e ra diouer ivez "permuter" a drofen-me, evel dres, gant **eskemmstaelañ**, ha "mettre en disponibilité" a rofen dezhañ da gevateb e brezhoneg **amstaelañ**.

Evit a sell "remettre à sa juste place", daoust ha ne ve ket gwelloc'h **dikstaelañ** eget **rezstaelañ**?



## KIS-183 - Troiennoù verbel - A-zivout Asteriks e Breizh.

(YBLN da *Bretagne Aujourd'hui - Les Cahiers du Bleun-Brug* - 27 01 77)

E-barzh *Bretagne Aujourd'hui* 25, e'm eus bet tro da lenn ur pennadig a-zivout *Asteriks e Breizh*. Ret eo din anzav ez on bet souezhet gant rebechoù 'zo : kareziñ a ra ar skridvarner "e vez santet stumm ar galleg en troidigezhioù". Hag eñ reiñ skouerioù. Klask a rin amañ diskouez ez eus troiennoù brezhonek mat ha reizh eus ar c'hwec'h skouer roet gant aozer ar pennad.

### "Ez an da guzhat"

Jules Gros, *Le trésor du breton parlé, éléments de stylistique trégorroise, Saint-Brieuc*, 1970.

Première partie : p. 9, "eh (ou 'h) an kuit" (je m'en vais); p.15, "eh an araog !" (je m'en vais), "eh a da goueza" (il va tomber), "eh it ive?" (vous y allez aussi?).

Deuxième partie : p. 358 ha da heul, "Mad! Eh an eus an eil kaon d'eben", "Eh an da labourat" (je vais travailler), "Eh an da inkardi da genta" (je vais d'abord carder), "Eh an da azeza amañ", "Eh eom da hortoz", h.a.

Guillevic et Le Goff, *Grammaire Bretonne du dialecte de Vannes*, Vannes, 1942. : p. 89, "La particule *é* s'emploie absolument au commencement d'une phrase affirmative ( ). Même construction avec le présent et l'imparfait des verbes *monet, deuet* : *é an*, je vais, *é ten*, je venais".

J.-M. Heneu, *Er graal santel*, An Oriant, 1935 : p. 54, "Eh an d'er spézein deoh"; p-360, "Eh an de sellet duhont penaos erra en treù"; p. 14, "Eh an enta de vervùel", h.a.,

Kervella, *Yezhadur Bras ar Brezhoneg*, La Baule, 1947 : p. 164, "Ez an dezhi".

Roparz Herron, *A Historical Morphology and Syntax of Breton*, Dublin, 1975 : p. 277, "Before the verbs 'to be', 'to go' and 'to come', (e)z may occur at the beginning of a sentence : ( ) *é han d'hou quittad* 'I am going to leave you' MG- p. 418.

*An Tri Boulomig Kalon Aour*, Brest, 1961 : p. 139, "Ez an da ziskenn e-barzh an ti"; p. 188, "Ez an da zisplegañ deoc'h en ur yezh a c'hellit kompren", h.a..

### "Me lavar !"

F. Vallée, *Grand Dictionnaire Français-Breton*, Rennes, 1931 ; *Supplément*, La Baule, 1948. *Gr. Dict.* : p. 220, "C'houi a lavar (a-walc'h)!" (vous dites bien, iron.); p. 533, "C'houi a lavar!" (vous parlez bien ! iron.). *Supp.* : p. 54, "Te lavar !" (tu dis bien !).

### "Te gomzo !"

Jules Gros, op. cit., Première partie : p. 14, "la volonté se marque souvent par la simple affirmation du résultat auquel on veut arriver, en employant encore le futur ou le conditionnel : *me a uezo!* (je le saurai, je veux le savoir).

Pierre Le Roux, *Le Verbe Breton*, Rennes, 1957 : p. 326, "(la forme en -*iff* du futur peut avoir

d'autres emplois analogues a ceux du français. *Futur de commandement* : le futur remplace parfois l'impératif, sans différence de sens ; l'impératif et le futur sont employés l'un à côté de l'autre ( )".

F. Kervella, op. cit. : p. 180, "An amzer da zont a gemer e gwirionez lec'h an doare gourc'hemenn e lavarennoù o reiñ un urzh ( )" ; p. 401 : "*Lavarennoù gourc'hemenn ( ) b*) un amzer da zont eeun a c'hell talvezout da c'hourc'hemenn : *Un Doue hepken a adori / Ha dreist pep tra holl a gari*".

Guillevic et Le Goff, op. cit. : p. 91, "On emploie comme en français ( ) c) le futur pour l'impératif : *Un Doué hemb kin e adori*".

### "Setu ni"

Guillevic et Le Goff, op. cit. : p. 31, "*chetu me, chetu ean*".

F. Kervella, op. cit. : p.254, "*setu-eñ, setu-ni*".

Roparz Hemon, *A Historical ( )*, op. cit. : p. 73 : "*chede y, chetu hi, chetu me, chetu huy, chede te, chetu ean ( )*".

F. Vallée, *Gr. Dict.*, op. cit. : p. 788, "*setu-me, -te, -eñ, etc.*".

### "Asteriks eo me"

Goulven Pennaod, *Splet an henvrezhoneg evit ar yezh arnevez*, Preder, 1976 : p. 35, "*es eñ = eñ eo, eñ 'ni eo ( )*. Soñjal a reer ivez e veze arveret e galianeg, en abeg d'an troiennoù gallek evel *c'est lui qui...*".

F. Vallée, *Supp.*, op. cit. : p. xiii, "*A zo et eo — les deux mentalités*".

Jules Gros, *Le style populaire*, Lannion, 1974 : p. 78, "Mise en relief de toutes catégories de mots avec *eo = c'est, ce sont*" ; p. 80, "emphase marquée par *an hini eo et eo an hini*".

Guillevic et Le Goff, op. cit. : pp. 78-79, "Il peut arriver que ces expressions *c'est, ce sont* soient à traduire dans une construction qui force à renvoyer après le verbe le mot accentué : *Arhoah é vo hui e vou ; ha ean oé te oé*".

*Ar Pevar Aviel*, tr. dindan ren. Maodez Glanndour, Al Lianm, 1969. *Aviel Sant Mazhev* : p. 76-77, "*Me eo Mab Doue*" ha "*An den-mañ a oa Mab Doue !*". En div skouer diwezhañ-mañ e verzer soutilder ha forc'hellegezh ar brezhoneg. Perzh-diaze al lavarenn vrezhonek eo reiñ an ditour a-raok an divoud titouret. E galleg e kaver ivez seurt troiennoù a-wechoù, er yezh prezegek dreist-holl (*C'est la maison que je vois*) ; n'eus ket da souezhiñ avat pa ouzer e oa ar galianeg yezh ar C'halianed ! SADED en deus displeget mat kenan an dra-se en e gentelioù Yezhadur, sl. Yad-5/12. Etre an div lavarenn roet evel skouerioù amañ a-us, emañ ar C'hrist o paouez mervel. A-raok e varv e oa ar Mesiaz an divoud spis anavezet gant an holl ha Jezuz oa an ditour, an arstlennad a lavarfe SADED. Goude e varv avat ez eo Jezuz an divoud spis, an danstlennad ha Mab Doue an ditour, an arstlennad.

### "O sammañ holl a reomp"

Roparz Hemon, *A Historical* ( ), op. cit. : p. 81, "3 pl. (*h*)o, *ou* in the Vannes dialect, is used before the verbal noun, the simple tenses of the indicative and conditional, and also (but only in the negative) before the imperative".

F. Kervella, op. cit. : p. 393, "Ar raganv-gour renadenn eeun a vez lakaet dirak ar verb hep rannig n'en deus ket e gwirionez karg un ezel eus al lavarenn. Pa vez er penn ne c'hell enta bezañ nemet dirak an anv-verb pe an anv-gwan-verb : *E gas a reas gantañ. O c'hemeret en devoa d'e dro*". Sl. ivez : p. 378, § 720. P. 285, a-zivout *holl*, "Teurel evezh ivez ouzh an implij gant ur raganv-gour lies : *ni-holl ; ne oa ket evit o c'hontañ holl*".

Guillevic et Le Goff, op. cit. : p. 31, "Les pronoms infixes s'emploient comme compléments directs et se placent avant le verbe".

Petra lavarout ouzhpenn? Emframmoù nes o deus an div yezh, brezhoneg ha galleg. Ne gav ket din eo ret hiziv an deiz bezañ glanyezhour evel ma oa Vallée e derou hon c'hantved. Arabat eo klevout c'hwez ar galleg e pep lec'h !

(GE da YBLN - 27 01 77)

Klasket 'm eus penaos e oa en em stummet ar savadur "*Asteriks eo me*", hep lakaat e penn-kont ar reizh pe an direizh e c'hell bezan.

"*Pelec'h emañ an Ao. Asteriks o chom?*" a c'houlenn Bleunbruks.

Respont Asteriks zo : "*Asteriks? me eo*". Pe, berraet en un doare all : "( ) *Asteriks ( ) eo me*".

Troiennoù gant "( ) *eo me ( )*" a gaver : "*Peogwir eo te a oa paotr a-raok*" PRMG p. 266, in GIB 68. "*Keit ha ma oant war ar bed, ez eo men o deus servijet*" BD. 4714, in GIB 2174.

Evel pa vije lavaret : "*Asteriks? hennezh eo*", pe, lakaet en ur frazenn : "*Asteriks eo hennezh*". O vont hervez an hevelep treuzfurmadur : "*Asteriks? me eo*" > "*Asteriks eo me*".

Rak, penaos e ve tu da lavarout a-hend-all?

a) "*Asteriks on-me*". Moarvat e kavomp amañ an droidigezh o dije graet Gwalarniz, nemet e ranker merkañ e respont ar frazenn-mañ d'ar goulenn : "*Piv out-te?*" nad eo ket ar goulenn graet gant Bleunbruks.

b) "*Me eo Asteriks*", a zo ur savadur klasel all, nemet o respont d'ar goulenn : "*Piv eo Asteriks?*", nad eo ket muioc'h ar goulenn graet gant Bleunbruks,

c) "*Asteriks eo a vez graet ac'hanon*". Ouzhpenn bezañ hir hag un tammig pompadus, e respont d'ar goulenn : "*Pe anv a vez graet ac'hanout?*".

Ar respont bastus nemetañ zo : "*(Komz a rit eus) Asteriks? Me eo*", ha se hep mar ebet. Bremañ, chom a ra da c'houzout ha degemeradus eo diverrañ evel-henn : "*(Komz a rit eus) Asteriks (? gouezit) eo me*".

## KIS-184 – Gl. opposition logique.

(GE - 77)

"*opposition*" (Log.) . — Caractère des propositions ayant même sujet et même prédicat mais différent : soit en quantité ou extension (A et I, E et O), soit en qualité (A et E, I et O : contraires), soit en qualité et en quantité à la fois (A et O, I et E : contradictoires).

*Tous les élèves*

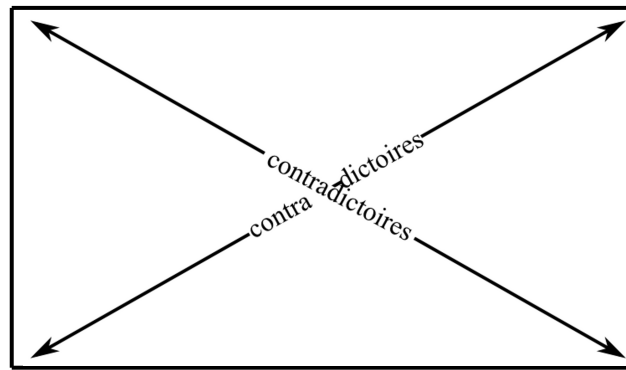
*Aucun élève*

*sont présents*

*n'est présent*

A

E



I

O

*Quelque élève*

*Quelque élève*

*est présent*

*n'est pas présent*

Il importe surtout de bien distinguer *contraires* et *contradictaires*, qui sont souvent confondues dans le langage courant." (Foulquié, *Dict. lang. phil.*, 500).

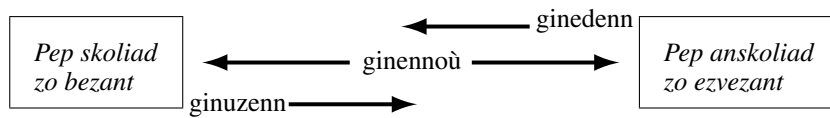
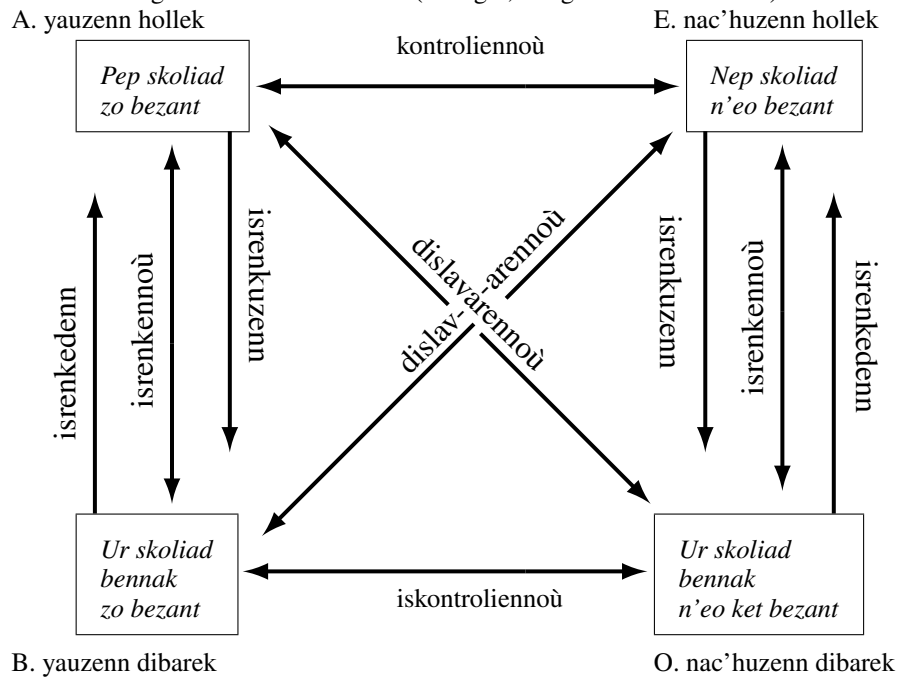
Gl.	Al.	Sz.	Kb.	Br.
opposition	Gegensatz, Gegensetzung	opposition	gwrthgyferbyniad	kevenebiezh, kevenebiñ +
opposé ag. g.		opposite	gwrthgyferbyn, gwrthgyferbyniol	kevenep ag., keveneb g.
contrariété		contrariety		kontroliezh
contraire ag. g.	konträr	contrary		kontrol ag.g.

contraire b.				kontrolienn
subcontrariété		subcontrariety	isgyferbyniad	iskontroliezh
subcontraire ag. g.	subkonträr	subcontrary	isgyferbyniol	iskontrol ag. g.
subcontraire b.				iskontrolienn
subalternation	Subalternation, Unterordnung	subalternation		isrenkañ +
Gl.	Al.	Sz.	Kb.	Br.
1. subalterne ag.			isben, goswyddol	isrenk
2. subalternant				isrenkus
3. subalterne, subalterné	subalterniert, untergeordnet	subaltern, subalternate		isrenket
1. subalterne b.	Subalterne ls.	subalterns ls.		isrenkenn
2. subalternante				isrenkuzenn
3. subalterne, subalternée				isrenkedenn
contradiction	Contradiction, Widerspruch	contradiction	croesebiad	dislavar
contradictoire ag.	contradictorisch wider- sprechend	contradictory	croesebol	dislavarus
contradictoire b.				dislavaruzenn, dislavarenn
contraposition	Contraposition	contraposition	gwrthleoliad	gourzhlec'hiañ +
inversion	Inversion	inversion	endro, endroad	giniezh, ginañ +
1. inverse ag.				gin
2.				ginus
3.				ginet

1. inverse b.	inverse	inverse	ginenn
2.	invertend		ginuzenn
3.			ginedenn

Adsevel a ran mellad Foulquié :

**kevenebiezh.** – Dezverk al lakadennoù, dezho an un divoud hag an un prezegad, diforc’h pe dre ar c’hementad (pe an erdal) (A hag I, E hag O), pe dre an doaread (A hag E, I hag O : kontroliennoù), pe dre ar c’hementad hag an doaread war un dro (A hag O, I hag E : dislavarennoù).



## KIS-185 - Gl. *raison d'État*.

(GE da RLN - 18 04 77)

Gl. *raison d'État* ; Al. *Staatraison, Staaträson* ; Sz. *reason of state* ; Sp. *razón de Estado*.  
— "Motif, prétexte allégué pour justifier une action souvent illégale" (*Lexis* 1485).

Tri diskoulm a welan :

**abeg a Stad**, dezhañ ar ster ledanañ, neptuañ ;

**sigur a Stad**, nesoc'h d'an termenadur usveneget, hogen gant un arliv gwashaus na gaver ket marteze dre ret e pep arver eus ar c'herienn ;

**kantreizh Stad**, nes ivez d'an termenadur, hogen o lezel e-maez kont keal an "abeg".

Mar 'm befe un dibab d'ober, e kav din e renkfen an tri diskoulm evel-henn : 1) **abeg**, 2) **kantreizh**, 3) **sigur**.

Anat eo ne c'hellomp ket degemerout daou pe dri diskoulm war un dro. Ur c'heal sonnet eo, o c'houlenn un termen sonnet ivez.

(Lezet 'm eus a-gostez an diskoulm **rezon a Stad** dre an abeg m'en deus ar brezhoneg arnevez dilezet arver an termen **rezon** ; Greg. er ster-mañ a ra kevatalioù eus **rezon** hag **abeg**. Er pennad a roan da *Emsav* 121, e ran gant **rezon** evit ar ster a roe an dispac'herion c'hall da *raison, Déesse Raison*, h.a.).

## KIS-186 – Gl. *conglomérat*.

(YBLN da RLN - 20 06 77)

A-zivout Gl. *conglomérat* ("roche détritique formée par des fragments arrachés à une roche préexistante et agglomérés par un ciment").

Petit Robert.

**conglomérer** "amasser, réunir en une seule masse [La. *glomus* " **bloue, pouloudenn, skouim, klom**"].

**agglomérer** "unir en masse compacte (rare) ; Techn. "unir en un bloc cohérent (diverses matières à l'état de fragments ou de poudre), en utilisant un liant".

**agglomérat** "ensemble naturel d'éléments minéraux agglomérés: les agglomérats volcaniques".

**agréger** "unir en un tout (des particules solides: granit)".

**agrégat** "assemblage hétérogène de substances ou éléments qui adhèrent solidement entre eux",

Larousse.

**agrégat** "réunion de substances diverses formant un tout homogène (grès)".

**conglomérat** "roche formée par l'agglomération de matériaux grossiers réunis par un ciment calcaire ou siliceux (brèches, poudingues)".

Petra dezastum?

a) **agréger** "liammañ elfennoùigoù kalet kenetrezo a-benn kaout un dolzenn gevan, hep ma ve a simant etrezo (greunvaen) pe gant ur simant bennak (krag). Bihan a-walc'h eo an elfennoùigoù ha damheñvel".

b) **agglomérer** "liammañ elfennoùigoù bihanoc'h hag en un doare startoc'h, o reiñ un neuz unvan a-walc'h d'an dolzenn (bazalt)".

c) **conglomérer** "id., bras pe vrasoc'h an elfennoù (grouanvaen) e-giz ar poudign saoz".

Ret e vo ober ur studienn donoc'h a vaenoniezh hag a zouarouriezh a-benn savelañ ur reizhiad klok e-keñver orin ha neuz. Ne roin amañ nemet un nebeut elfennoù.

Kb. *clymfaen, clobynfaen, amryfaen* "clwm o gerrig mân" ("klom, skoulm a genreg bihan; Br. \**kломvaen, \*kengломvaen*), Sl. ivez Kb. *clymdref* "conurbation".

VALL. SUPP. 38, conglomérat **grounnad, torpez, -enn**.

VALL, 14, aggloméré **torpez(ad)**, col, sg. **torpezenn**; ~ de houille **brikenn-c'hlaoudouar**; ~ de ciment **maen-simant**; 482, motte, motte d'agglomérés (bouse de vache, paille hachée, débris de lin, etc.) **torpez, -enn**.

Hemon, NDFB, **torpez, -enn** "mottes (de bouse, etc.) pour brûler; aggloméré; agglomérat; conglomérat".

Hemon, DFB, agglomérer **tolzennañ; gronnañ**; aggloméré **torpezenn**; agrégat **kenstroll**.

Kb. **torpell** b. "lump, clot"; **talp** g. "lump, mass, piece".

Bez' hor bo da zibab etre ar pennrannoù-mañ: **tolp-, tolc'h-, torp-, torf-, torch-, tork-, tolb-, tolz-, torzh-**.

Kinnig a ran: \***kengломvaen, maen-torpez, \*torpvaen, \*tolpvaen, \*dastolpvaen; tolpvaen** evit "agglomérat"; **dastolpvaen** evit "conglomérat". Ret eo anzav ez eo gerioù diaes da zistagañ... Neuze tremen gant **maen-torpez**?



(GE da YBLN - 23 06 77)

Da'm meno ez eo gwell hepkoriñ termenoù evel **tolpvaen**, h.a., eleze na glask heuliañ an tostañ gwellañ un termenadur aregel ; *termenañ* zo un hent d'ar werc'helezh savlec'hiet penn-da-benn dre anien er soliadelezh ; *aroueziñ* zo un hent all, nad eo ket dre ret sujet da rediezhoù an dezevout aregel hag an dezrevell soliadek. Un *dra* zo un islonkad a werc'helezh na dizhimp nepred nemet un alberzig anezhañ ; ur *ger* zo ur galloud aroueziñ spouronus na arverimp nepred nemet ur strilhig anezhañ. Arabat eo klask chadennañ ur ger ouzh un dra : n'eo ket peogwir e vergnimp gwarantizoù tennet eus ar pezh a ouzomp eus an dra hag eus ar ger e vo solutoc'h an ere etrezo. An dimeziñ etre ar ger hag an dra a vez an aliesañ un afer a garantez : ne ouzer ket bepred perak e plij an eil d'egile. Ar sturyezhour zo evel ur bazhvalan, ha dreist-holl evel ur barzh : merzout a ra gwareg-tan an erotegezh o fulenniñ a-dreuz d'an islonk etre al lavar hag ar bed, ha neuze hepken e teu d'ober ar c'hinnigoù. Kement-se ne lak ket e-maez kont ar skoazell a c'haller tennañ eus an termenadurioù a ouezoniezh : dimezioù a rezon a vez ivez, met n'eo ket ar re-se a zo gwriazienn al lavar. Tu zo bepred da envel ur c'hazh ur c'hazh, hag ur maen graet dre dolpañ un tolpvaen, kement-se avat zo derez mann ar sturyezhañ ha ne vir ket na ve ar sturyezhañ ur furm eus ar varzhoniezh.

Er pleustr, ez eo gwell pa c'haller, rak n'eus harz ebet e nep lec'h, arverañ rakgerioù a chom e galloud ul lod mat eus o steriegezh eget termenoù re strizhsteriek. Er stad a vremañ eus ar yezh, **tolp-**zo unsteriek a-walc'h ; en eneb, rakgerioù evel **das-**, **dez-**, **an(n)-**, **di-** zo dezho ur galloud-steriañ liesek ; ouzh ar vevenn e wiskont kement a arlivoù-ster ha ma'z eont d'ober a c'herioù. Pezh a zo a bouez bras avat eo an dra-mañ : bewech ma'z eont d'ober ur ger, e wiskont ur ster gweredel resis, hogen dindan ar ster gweredel-se ez eus ur vostad sterioù galloudel (o klotañ gant ar sterioù gweredel o deus en o arverioù all), hag ar sterioù galloudel-se a zeu da vezañ kemend-all a c'halloudelezhioù evit ar ger ez int rakger ennañ. E-barzh **daskemm**, **daskor**, **daspakañ**, **daspegañ**, **dasson**, **dastroc'h**, ez eus gant **das-** bewech ur ster disheñvel ; bogen dindan pep hini eus ar sterioù gweredel-se, e pep ger ez eus un donder graet gant un niver digor a sterioù galloudel o klotañ gant ar sterioù gweredel er gerioù all. E-se, a-dal d'an dra, dezhañ ivez un donder diheskadus, emañ ar ger gant e zonder dezhañ. Mat eo gouzout a belec'h e teu donder ar ger pa sturyezher — evel just, estreget an tunioù a c'herlunierzh a vez o reiñ o donder d'ar gerioù, d'al lavar ; ur skouer dibarek ne oa ken. Kement-se evit lavarout e c'houlenn arz ar sturyezhañ ma talc'hfemp kont, ouzhpenn eus ster gweredel ar gerioù, hogen ivez eus o sterioù galloudel (ar re-mañ evel just n'int ket perzhioù stag ouzh ar gerioù en un doare hogos ergorel evel ar ster gweredel, hogen ne grogont da zaskrenañ, da zasseniñ nemet pa zeu ar ger da vezañ parzh bev e korf ar c'homzer — e dalc'h enta perzhioù 'zo eus ar c'homzer e-unan : e gizidigezh hag e binvidigezh yezhel, e berr, kement tra a ya d'ober ur barzh).

Evit a sell *conglomérat*, ez eo diaes, evel ma verkez, sevel termenoù pa na ouzer ket ar ster resis a venner reiñ dezho. En degouezh-mañ e hañval bezañ ur reizhiad termenoù evit aroueziñ ur skeuliad furmoù mein diwar vent ar parzhioù fizikel a ya d'ober anezho.

Pezh a vank dimp da c'houzout eo 1) an dezverk(où) kemeret da sevel ar skeuliad : ar vent hepken, pe ar vent ha natur vaenoniezhel ar parzhioù, pe c'hoazh bezañs pe ezvezañs ul liamm etre ar parzhioù, e natur fizikel, kimiek, maenoniezhel, h.a. ;

2) teskad a-bezh an termenoù a zo er skeuliad (e'z follenn e roez an tri zermen gallek *agrégat*, *agglomérat*, *conglomérat* ; hag ez eus termenoù all ?).

Gant ar pezh a ouzomp, ez eus tu evelkent d'ober un nebeut kammedoù a-raok. An anadenn voutin d'ar skeuliad furmoù mein-se eo "liammañ rannoù meinel da zisoc'hañ gant ur rizh karreg-

enn". Gant an anadenn voutin-se ez eus un termen hollek o klotañ, ar ger **torpez**. Diwar ar bennrannse e c'hellomp deverañ bepred : **torpezañ** "liammañ rannoù da zisoc'hañ gant un dolzenn" ; **torpezad** "disoc'h an torpezañ".

Evit kaout an adsterioù o klotañ gant ar Gl. *agrégat, agglomérat, conglomerat*, rakwelout rakgerioù. Evit didermenañ pe rakgerioù, e rankomp gouzout hiroc'h war dermenadur resis pep termen.

Da c'hortoz, ma ne vez ket lakaet e penn-kont an diforc'hioù arbennik etre ar modoù torpezañ, e c'haller ober gant **torpezañ** na mui na maez.

## **KIS-187 – Termenoù arbennik diseurt.**

Dave da "Ar brezel-dieubiri kentañ en Angola", *Emsav 124/22-41*, 1977.

(GE da RLN - 15 11 77)

Gl. *africain*. Etre **afrikan** hag **afrikat** ez eus bet klasket lakaat an diforc'h lakaet a-du-rall etre **amerikan** (eus USA) hag **amerikat** (eus ar c'hevandir), eleze reiñ ur ster politikel-istorel da, **afrikan** hag ur ster douaroniezhel da **afrikat**. N'ouzon ket avat ha talvezout a ra ar boan derc'hel an diforc'h soutil-se.

Gl. *appareillage électroménager*, Br. **tiaveadur tredan** (*tredandiaveadur* ne ve ket gwall fraezh) ; Gl. *équipement ménager*, Br. **tiaveadur** ; Gl. *appareil ménager*, Br. **benveg/ardivink tiaveadur** pe, berroc'h, **tiavead** ; Gl. *appareil électroménager*, Br. **tiavead tredan**.

Gl. *base d'accumulation*, Br. **bon-daspugn**.

Gl. *batterie d'artillerie*, Br. **stellad g. kanolioù**.

Gl. *Conférence des partis communistes d'Amérique latine et du bassin des Caraïbes*, Br. **Kuzuliadeg strolladoù komunour Amerika latin ha diazad ar Garaibed** ("bassin" zo termenet aze evel "dépression étalée du fond océanique" ; an termen **diazad** enta zo mat).

Gl. *conscience publique*. An termen **kenouiziegezh** kinniget gant YBLN a hañval din bezañ diezhomm : hir eo, hep degas netra muioc'h, dreist-holl evit treiñ un termen dispis-kenan. Kaout a ra din ez eus aze un termen dispredet a glotfê hiziv gant **opinion publique**. Lakaet 'm bize **kedveno** krenn-ha-krak. Arabat chom tapet e trapoù ar galleg : ur bern termenoù zo, dreist-holl dindan bluenn skrivagnerion eilrenk, o deus kollet ul lod mat eus o steriegezh ha fazi e ve o zreiñ ger-ha-ger, ret eo kavout dezho ar c'hevatal brezhonek boutinañ hag eeunañ.

Gl. *devise (étrangère)*, Sz. *foreign currency*. DAFAR 63 a ro **teulenn, bankteulenn**, hogen en

degouezh-mañ e soñj din e tle bezañ a-walc'h gant **moneiz (estren)**.

Pg. *escudo*, Br. **eskudo** (kentoc'h eget **eskoudo**, evel ma skriver **Kuba** ha n'eo ket **Kouba**).

Gl. *fer de lance*, Br. (DGYA A-2) **ambilher** ; tu a ve d'ober ivez gant **penn-goaf**.

Gl. *mouvement révolutionnaire mondial*. Ur gudenn ideologek a sav ; a) mar grez gant **emsav**, pe e kemerez ar ster gwisket gant an termen-se e-barzh ar gelaouenn *Emsav* e grez ESB, pe e tremenez gant ar ster chomet war ar ger er-maez eus ESB ; b) mar grez gant **luskad**, e chomez gant ar ster ledan ha neptu ent ideologek. Pep tra zo diouzh an dibaboù personel a rez-te war an dachenn.

Pg. *Movimento das Forças Armadas*, Br. **Luskad an Nerzhoù-Lu**.

Gl. *Organisation pour l'Unité africaine*, Br. **Aozadur evit Unaniezh Afrika** (ha n'eo ket **an Unyaniezh afrikat**).

Gl. *poste militaire*, Sz. *military post*, Br. **savlec'h milourel** ; er ster "kreñvlec'h bihan", e ve tu d'ober gant **savlec'h kreñv**.

Gl. *poursuivre un but*, Sz. *to work towards an end*, Br. **klask ur pal, strivañ/stourm etrezek ur pal**.

Gl. *Révolte de l'Est, révolte active*. An termen arveret a-gozh er ster-se zo **emsavadeg**, ha diaes e ve kemañ ken ; neuze : **Emsavadeg ar Reter, emsavadeg oberiat**.

Gl. *soupçonner de communisme*, Br. **lakaat diskred a gomunouriezh war** ; *être soupçonné de communisme*, Br. **bezañ dindan ziskred a gomunouriezh**.

(GE da RLN - 22 11 77)

Gl. *actualités* (skinwel, skeudennva), Sz. *news-reel, news*, Kb. *ffilm newyddion* (termen plaket war an hini saoznek). E Br., a gredan, ez eus bet arveret un termen plaket war an hini kembraek : **film-keleier**. Tu zo da soñjal en un termen berroc'h, savet diwar batrom an hemoneg **kelskriver**, a ve **kelluniou**.

Gl. *Assemblée générale: des Nations Unies*, Br. **Bodadeg hollek ar Riezoù Unanet**.

Gl. *Association France-Cabinda*, Br. **Kevarzhe Frañs-Kabinda**. Kevarzhe a verk ur c'heñver a gevataliezh, hag e spered krouerion an aozadur-se ez eus hep mar kevataliezh etre Frañs ha Kabinda, ken hael ha tra. Arabat dioueriñ an humour pa bleder gant politikerezh.

Gl. *bidonville*, Sz. *shanty-town (shanty "lochenn, fougenn, barakenn")*. Daou ziskoulm : pe deverañ diwar un termen brezhonek o talvezout "kozh-ti, lastez-ti, ti-gutez", ha n'eo ket an termenoù a vank — ouzhpenn ar re emañ o paouez menegiñ, e kaver : **buron, fulort, koban, log, logell, siklutenn** ha re all moarvat, eleze **locheneg, fougenneg, fougennva, barakenneg, logelleg, lochenn-gêr, kêrfougenn**, h.a. ; pe neuze, chom tost d'ar ger gallek, hag eñ livus kenan : **bidondrev**. Gra da choaz. Evidon-me a anzav ez eo hemañ diwezhañ a gavan an eztaolusañ.

Gl. *Fédération lusiade*, Br. **Kevreadur luzitan**. A-walc'h zo da'm meno gant **luzitan**, pe d'ar muiañ **luzitaniat**, ha n'eo ket dav degemer e Br. an holl furmoù a zo d'an termen e Pg.

Gl. *gisement off-shore* (tireoul). An termen saoznek-se a arverer e Gl. evit merkañ emañ an

ergorenn e kaoz en tu all d'an aod, eleze er mor pe dindan ar mor (setu pezh a lavar ar *Comité d'étude des termes techniques français* : "off shore, terme général, employé en français surtout dans l'industrie du pétrole. *Définition* : qualifie des installations placées en mer, par exemple des puits de pétrole, équivalent proposé : en mer". *Termes techniques français*, Paris, 1972, p. 91) . Daou ziskoulm pe deverañ diwar **aod** evel ma ra ar Sz, diwar *shore*, pe diwar **lez** (ar mor) : **ezaodat, ragaodat, tralezat** ; pe deverañ diwar **mor** : **donvor** (o c'hoari war daou gemeradur an elfenn **don-** amañ : a) e-maez an aod, b) e kondon ar mor ; en degouezh-mañ e ve tu da arverañ **donvor** war un dro evel pennanv, evel adanv hag evel adverb : **eoulvaezioù donvor, toullañ en donvor, imbourc'hioù donvor**. An diskoulm-mañ diwezhañ a gavan ar gwellañ. Diouzh ret, evel just, e ve tu da sevel deveradoù : **donvoriat**, h.a..

Gl. *lusophone*. Anv all Portugal eo Lusitania, Br. **Luzitania** ; deveradoù : **luzitan** pe **luzitan-iat, Luzitan** pe **Luzitaniad, luzitaneg** ; Br. **luzitaneger** enta, met gwell : **portugaleger**.

Br. *manœuvre* er ster politikel. Er vellouriezh e reer gant **darleviañ** ; da'm meno emeur amañ war an hevelep tachenn, hag e tleer ober gant an hevelep termen : **darleviad (politikel)**.

Gl. *statu quo*, Br. **stad veziat** pe, gwell : **stad 'zo** ; Gl. *statu quo ante*, Br. **stad 'zo kent**, Digemm e tle chom an termen, zoken arveret evit an tremened hag an dazont, sk.: "*Kaezar a zivizas dere'hel ar stad 'zo*".

Gl. *torréfier du café*, Br. **krazañ kafe**. VALL, a ro ivez, gwir eo, **suilhañ, gouleskiñ** ; hogen NDBF n'en deus miret nemet **krazañ** ; hervez Ernault, e ve ar ger a orin gant "sanscr. *krj, karjê, brûler, rôtir*" (DEBM 256),

## **KIS-188 – Gl. mobiles, projectiles, missiles.**

(GE - 24 03 78)

**Loc'hell** b, a reer eus kement korf o loc'hañ. Al loc'hellou a rummer a) hervez ar metou ma loc'hont, b) hervez an nerzhoù o c'hoari, c) hervez an arver a vez graet anezho.

a) AL LOC'HELLOÙ HERVEZ AR METOU MA LOC'HONT.

An **oablloc'hell** eo al loc'hell o nijal en tu all d'an aergelc'h.

An **aerloc'hell** a chom e diabarzh an aergelc'h.

An **dourloc'hell** a vez o tilec'hiañ pe e vol an dour, hag ur **volloc'hell** eo neuze, pe dindan ar gorre, ur **splujloc'hell** eo.

**Tirloc'hellou** a reer eus ar c'harbedoù, h.a. o vont war c'horre an douar:

b) AL LOC'HELLOÙ HERVEZ AN NERZHOUÛ O C'HOARI,

(Amañ e vo lezet a-gostez an dourloc'hañ hag an tirloc'hañ ha pledet hepken gant an aerloc'hañ ha, diouzh an dro, gant an oablloc'hañ).

Tri rumm nerzhoù a vez o c'hoari war an aerloc'hellou :

1) Ar **c'herc'hellañ** dre berzh ar c'herc'hellañ en em zedenn an holl gorfoù kenetrezo ; an nerzh-kerc'hellañ brasañ o werediñ war al loc'hellou eo dedennerezh an Douar (pe al Loar, h.a., diouzh an dro).

2) An **amharpañ** : war bep loc'hell o tilec'hiañ en aergelc'h e wered nerzh anniñv an aer ; korvo a denn loc'hellou 'zo eus an nerzh-se, oc'h amharpañ war an aer diwar-bouez o divaskell pe o biñsoù.

3) An **erluskañ**, anezhañ kas al loc'hell war-raok dre lakaat un nerzh a-ziforc'h da werediñ warni ;

– mar gwered an nerzh a-untu gant al loc'h, e c'hoarvez ur **c'hefloc'hañ** (skouer a vagon sachet gant ar stlejez) ; mar gwered an nerzh a-c'hindu d'al loc'h, e c'hoarvez un **dazloc'hañ** (skouer ar fuzeenn) ;

– bez' e vez **dazloc'hañ eeun** p'o devez an nerzhoù-erluskañ ur gwered-dazloc'hañ war-eeun ; bez' e vez **dazloc'hañ ameeun** pa weredont dre hanterezh un organ (ur viñs pe all) oc'h amharpañ war an aer ;

– pa wered an nerzh-erluskañ en un taol e derou al loc'hañ, e komzer eus **derluskañ** (pa denner da skouer gant ur bistolenn, ur c'hanol, h.a.) ; pa gendalc'h an nerzh-erluskañ da werediñ war al loc'hell en he hent, e komzer eus **emerluskañ** (evel gant an nijerez).

Hervez an doare ma vez dedaolet hag arveret an nerzhoù-erluskañ, e reer anv eus :

– **saezhañ**, eleze bannañ dre zerluskañ — da skouer tennañ gant ur fuzuilh, h.a. ; en degouezh-mañ e reer ur **saezher** eus an arm hag ur **saezhell** eus ar bolod ;

– **evniñ**, eleze emerluskañ diwar-bouez dazloc'hañ ameeun — da skouer nijal evel an evned end-eeun, evel an nijerezed dre viñs, h.a. ; ober a reer **evner** eus organ an erluskañ, ar viñs, ar viñs-askell, h.a. ; **evnell** eus al loc'hell ;

– **flistrañ**, eleze emerluskañ diwar-bouez dazloc'hañ eeun, ar c'heflusker o kemer oksigen eus an aer ; ar mod-erluskañ-mañ a vez arveret ar muiañ hiziv gant an nijerezed ; organ an erluskañ a reer **flistrer** anezhañ, pe c'hoazh **keflusker dre flistr** ; ur **flistrell** eo al loc'hell he-unan ;

– **fuc'hañ**, eleze emerluskañ diwar-bouez dazloc'hañ eeun hep kemer oksigen eus an aer ; arveret e vez ar mod-erluskañ-mañ en holl loc'hellou o deus da guitaat an aergelc'h hag en un niver mat a vannadelloù-brezel ; **fuc'her**, **keflusker dre fuc'h** a reer eus organ an erluskañ ; ur **fuc'hell** eo al loc'hell.

Kealiou a gaver bodet en daolenn-mañ :

Pennaenn an erluskañ	Organ an aerluskañ	Keflusker	Loc'hell
<b>saezhañ</b> (bannañ dre zerluskañ)	<b>saezher</b> (fuzuilh, kanol &)		<b>saezhell</b> (bolod, obuz, &)
<b>evniñ</b> (emerluskañ diwar- bouez dazloc'hañ ameeun)	<b>evner</b> (aerviñs &)	<b>keflusker-tro</b> (keflusker dre ribouler &)	<b>evnell</b> (nijerez dre vins, biñsaskell &)
<b>flistrañ</b> (emerluskañ diwar-bouez dazloc'hañ eeun o kemer O <sub>2</sub> eus an aergelc'h)	<b>flistrer</b>	<b>flistrer pe keflusker dre flistr</b>	<b>flistrell</b> (nijerez dre flistr)
<b>fuc'hañ</b> (emerluskañ diwar-bouez dazloc'hañ eeun hep kemer O <sub>2</sub> eus an aergelc'h)	<b>fuc'her</b>	<b>fuc'her pe keflusker dre fuc'h</b>	<b>fuc'hell</b> (fuc'hellou milourel, oabllistri)

c) AL LOC'HELLOÙ HERVEZ AN ARVER A VEZ GRAET ANEZHO.

Arverioù pennañ an aer- hag an oablloc'hellou eo an aerlestrerezh hag an oabllestrerezh ; un arver all gant an daou rumm loc'hellou a gaver en armerezh.

Al loc'hellou en aerlestrerezh.

Ne vo ket komzet amañ eus ar c'hefluskerioù klasel, **kefluskerioù dre ribouler**. Mui-ouzh-mui e vez graet en nijerezh gant **kefluskerioù dre flistr**.

Gwell e kavan mirout gant **nijerez, nijerezh** o ster boas, eleze evel kensterioù da **aernijerez, aernijerezh** ; an termenou-mañ diwezhañ a ve da arverañ pa ve ezhomm d'o lakaat e kemm gant **oablnijerez, oablnijerezh** ; en eneb, ez eur boas endeo da ober gant **nij** ha **nijal** evit al loc'hadurioù koulz en oabl hag en aer.

Ar c'hefluskerioù dre flistr a anver ivez **kefluskerioù dre zazloc'h** (o strishaat ster **dazloc'hañ** d'ar c'hemeradur "dazloc'hañ eeun") ; sevel a ra ar boaz-se d'an amzervezh ragoablergerzhel ; er c'hemeradur-se, a ve mat dilezel moarvat, e oa heñvelster **dazloc'her** ha **flistrer, dazloc'hell** ha **flistrell**.

Tu a ve d'ober ivez gant an termen etrevroadel **reaktor**, rak meur a seurt flistrerioù ez eus, dezho anvadoù etrevroadel deveret eus an termen "reaktor" : **pulsoreaktor, stato-reaktor, turboreaktor**, h.a.. D'ar yezherion d'ober o dibab etre seurt anvadoù etrevroadel hag ar gerluniadoù brezhonek kevatal dezho : **bountflistrer, savflistrer, troell-flistrer**.

**Kefluskerioù kemmesk** a c'haller menegiñ ivez, oc'h unaniñ an erluskañ dre viñs gant an erluskañ dre flistr, da skouer **ar c'heflusker dre ribouler gant trezer-flistrañ**.

Al loc'hellou en armerezh.

Daou seurt **bannadelloù** ez eus : ar bannadelloù klasel dre zerluskañ pe **saezhelloù** (biroù, bolodoù, obuzioù, greunadennoù, h.a.), hag ar bannadelloù dre fuc'h pe **fuc'helloù**.

Rummañ a reer ar **fuc'helloù milourel** hervez o hed-taol, hervez doareoù o erluskañ hag o bleniañ, hervez al lec'hioù-bannañ ha -bukañ.

Rummadur ar fuc'helloù milourel hervez o hed-taol.

a) Ar **fuc'helloù-kaderezh** pe **kadfuc'helloù**, muzuliet o hed-taol e kantmetroù, a dalvez en emgannoù ouzh an tankoù, ar morlistri, an nijerezed. Anavezet eo ar **fuc'helloù eneptank**.

b) Ar **fuc'helloù-bellerezh** pe **bellfuc'helloù**, kalz hiroc'h o hed-taol (etre 2000 ha 14000 km) ; skouer ar **fuc'helloù etrekevandirel**.

Rummadur ar fuc'helloù hervez doareoù o erluskañ hag o bleniañ.

Fuc'helloù 'zo a vez bannet dre zerluskañ diwar-bouez ur c'hanol klasel, o kenderc'hel gant o hent da c'houde dre emerluskañ.

Fuc'helloù all, ar re hirhedtaol pergen, a zibrad diwar-bouez emerluskañ ha, goude ur pennad, o c'hefluskerioù o chom a-sav, a gendalc'h diwar o herr, dindan wered ar c'herc'hellañ nemetken ; alese an anv roet dezho : **fuc'helloù-kerc'hellañ**. Peurliesañ e c'hoarvez ar prantad-emerluskañ en aergelc'h, ar prantad-kerc'hellañ dreist an aergelc'h, hag e vez un eil prantad-emerluskañ goude d'an fuc'hell enaergelc'hiañ.

Hervez ment o hed-taol e renker ar fuc'helloù-kerc'hellañ etre **fuc'helloù-kerc'hellañ etrekevandirel**, **fuc'helloù-kerc'hellañ krennhettaol**, h.a..

Pa na vez ket bleniet ar fuc'hell ur wech loc'het, e reer anezhi ur **roked** pe ur **fuzeenn**.

Pa vez bleniet ar fuc'helloù, en o rummer hervez an doare ma vez graet o blenierezh : pe dre'n orjal (ar fuc'helloù eneptank da skouer) : **fuc'helloù orjalvleniet** ; pe dre skinoù tredanwarel : **fuc'helloù skinvleniet** ; pe dre ur benveg skinwel lakaet e beg an ijinenn evit titouriñ ar gwenn : **fuc'helloù skinwelvleniet**. Pa vez emgfreek ar blenierezh, e komzer eus **fuc'helloù emvleniet**.

Rummadur ar fuc'helloù hervez al lec'hioù-bannañ ha -bukañ.

Runmañ a reer ar fuc'helloù ivez hervez lec'hiadur o foent-loc'hañ ha lec'hiadur ar poent m'o buker outañ. Komz a reer da skouer eus **fuc'helloù gorre-da-aer**. An anvadoù-mañ a ginnigan, o klask raksellout an holl zegouezhioù gallus :

<b>gorre</b> (an douar pe ar mor)	}	<b>leur</b> (gorre an douar)
		<b>vol</b> (gorre ar mor)
<b>nij</b> (dreist ar gorre)	}	<b>aer</b> (aergelc'h)
		<b>oabl</b> (dreist an aergelc'h)
<b>spluj</b> (dindan c'horre ar mor)		
<b>kondon</b> (dindan c'horre an douar)		

Skouerioù all : **fuc'hell vol-da-spluj**, **fuc'hell nij-da-nij**, **fuc'hell aer-da-leur**.

Pa vez bannet ar fuc'helloù diwar un nijerez, e reer **nijerez-vanner** eus houmañ.

Al loc'helloù en oabllrestrezh.

**Oabllestr** a reer eus kement ijinenn o nijal dreist an aergelc'h.

Bannet e vez an oabllistri diwar-bouez fuc'helloù anvet **bannerezed**, — tri **hoskad** dezho, ar c'hentañ hag an eil o vezañ fuc'herioù a vez laosket ur wech diviet bep ma pella ar fuc'hell diouzh ar glenn, an trede o vezañ ennañ an oabllestr e-unan gant fuc'herioù all diouzh an dro.

Hervez ar c'hwimm roet gant ar vannerez e vez dieubet pe get al loc'hell diouzh dedennerezh an Douar ; pa vez dieubet, e sank en oabl, o pellaat diouzh an Douar, peurliesañ etrezek un astr all : **ezkerc'hellañ** a ra (ha troet eo en **ezkerc'hell**) ; pa na vez ket dieubet, e tistro war-du an Douar hag e teu he bann-hent da gejañ gant ar gorre : **enkerc'hellañ** a ra (ha troet eo en **enkerc'hell**) — an degouezh-mañ hon eus gwelet c'hoazh gant ar fuc'helloù-kerc'hellañ milourel ; un degouezh etre ez eus, ma ne bella na ne zistro al loc'hell ha ma chom da gelañ htreiñ en-dro d'an Douar : **amgerc'hellañ** a ra, un **amgerc'hell** pe c'hoazh ul **loarenn**, un **adplanedenn** eo deuet da vezañ. **Amestez** a reer eus bannhent un amgerc'hell ; lavarout a reer e **tesezer** ul loarenn war he amestez, pe c'hoazh ez **amestezer** ul loarenn.

Eus ur veaj en oabl e reer un **oabl nij(adenn)** pe un **oabl dreizh(adenn)**.

#### GERIAOUEG BREZHONEK-GALLEK

<b>adplanedenn</b> b. satellite.	de); orbiter.
<b>amestez</b> g. orbite (d'un satellite (&)).	<b>bannadell</b> b. projectile (extension maxima).
<b>amestezañ</b> mettre (un satellite &) sur orbite.	<b>bannadell-gaderezh</b> b. projectile tactique.
<b>amgerc'hell</b> b. satellite.	<b>banner-amgerc'hell</b> g. lance-satellite.
<b>amgerc'hellañ</b> (ouzh, en-dro da) graviter (autour	<b>banner-fuc'helloù</b> g. lance-missile. <b>banner-</b>



**fuc'hellou** g. **eneptank** lance-roquettes antichar.

**bannerez** b. (**oablestrerezh**) lanceur (aeronautique).

**bellfuc'hell** b. missile stratégique.

**dazloc'her** g. moteur à réaction.

**desezañ war amestez** mettre sur orbite.

**flistrell** b. avion à réaction.

**flistrer** g. moteur à réaction.

**fuc'hell** b. missile ; fusée (missile) ; **roquette** (projectile autopropulsé tactique).

**fuc'hell** b. **dre drelosk liñvel, sonnel** missile à carburant liquide, solide,

**fuc'hell** b. **emerlusket** missile autopropulsé.

**fuc'hell** b. **emvleniet** missile autoguidé.

**fuc'hell-gaderezh** b. missile tactique.

**fuc'hell-gerc'hellañ** b. **etrekevandirel** missile balistique de portée intercontinentale.

**fuc'hell-gerc'hellañ** b. **krennhedtaol** missile balistique de portée intermédiaire,

**fuc'hell gorre-da-c'horre** missile surface-surface.

**fuc'hell leur-da-aer** missile sol-air.

**fuc'hell orjalvleniet** missile filoguidé.

**fuc'hell pellvleniet** missile téléguidé.

**fuc'hell skinvleniet** missile radioguidé.

**fuc'hell spluj-da-aer** missile sous-marin-air

**fuc'hell spluj-da-vol** missile sous-marin-surface.

**fuc'hell-vellerezh** b. missile stratégique.

**fuc'her** g. moteur fusée ; fusée (moteur fusée).

**fuzeenn** b. fusée (pyrotechnie).

**hoskad** g. (**fuc'hell**) étage (de fusée).

**kadfuc'hell** b. (**bannadell-gaderezh emerlusket**) missile tactique ; roquette (projectile autopropulsé tactique)

**kadvannadell** b. projectile tactique.

**keflusker** g. **dre flistr** moteur à réaction.

**keflusker** g. **dre fuc'h** moteur fusée.

**keflusker** g. **dre ribouler** moteur à pistons.

**keflusker** g. **dre zazloc'h** moteur à réaction.

**keflusker-tro** g. moteur rotatif,.

**kelc'htreñ (en-dro da)** graviter (autour de) ; orbiter.

**kelc'hstro** b. orbite,

**loarenn** b. satellite,

**nijerez** b. **dre flistr** avion a réaction

**nijerez** b. **dre zazloc'h** avion à réaction.

**oabldreizh** g. + vol spatial.

**oablestr** g. vaisseau spatial.

**oablnij** g. + vol spatial,

**roked** g. roquette (projectile autopropulsé tactique).

**saezhell** b. projectile (classique)

**strinker-flamm** g. lance-flammes.

trezer-flistrañ g. tuyère d'éjection.

**tudet** : **oablestr** ~ vaisseau spatial habité.

GERIAOUEG GALLEK-BREZHONEK

- avion à réaction** flistrell b. ; nijerez b. dre flistr ; nijerez b. dre zazloc'h.
- étage (de fusée)** hoskad g. (fuc'hell).
- fusée (pyrotechnie)** fuzeenn b. ; **moteur** ~ fuc'her g. ; **(missile)** fuc'hell b..
- graviter (autour de)** amgerc'hellañ (ouzh, en-dro da) ; kelc'htreiñ (en-dro da).
- habité : vaisseau spatial** ~ oabllestr g. tudet.
- lance-flammes** strinker-flamm g..
- lance-missiles** banner-fuc'hellou g..
- lance-roquettes antichar** banner-fuc'hellou eneptank.
- lance-satellite** banner-amgerc'hell g..
- lanceur (astronautique)** bannerez b. (oabllestr-erezh).
- missile** fuc'hell b..
- missile à carburant liquide, solide** fuc'hell b. dre drelosk liñvel, sonnel.
- missile autoguidé** fuc'hell b. emvleniet.
- missile autopulsé** fuc'hell b. emerlusket,
- missile balistique** fuc'hell-gerc'hellañ b.
- missile balistique de portée intercontinentale** fuc'hell-gerc'hellañ b. etrekevandirel.
- missile balistique de portée intermédiaire** fuc'hell-gerc'hellañ b. krennhedaol.
- missile filoguidé** fuc'hell b. orjalvleniet.
- missile radioguidé** fuc'hell b. skinvleniet.
- missile sol-air** fuc'hell leur-da-aer.
- missile sous-marin-air** fuc'hell b. spluj-da-aer.
- missile sous-marin-surface** fuc'hell b. spluj-davol.
- missile stratégique** fuc'hell-vellerezh b. ; bell-fuc'hell b..
- missile surface-surface** fuc'hell b. gorre-da-c'horre.
- missile tactique** fuc'hell-gaderezh b. ; kad-fuc'hell b..
- missile téléguidé** fuc'hell b. pellvleniet.
- moteur à pistons** keflusker g. dre ribouler.
- moteur à réaction** flistrer g. ; keflusker g. dre flistr ; keflusker g. dre zazloc'h.
- moteur fusée** fuc'her g. ; keflusker g. dre fuc'h.
- moteur rotatif** keflusker-tro g..
- orbite** amestez g. ; kelc'hetro b. ; **mettre (un satellite) sur** ~ desezañ (un amgerc'hell) war amestez ; amestezañ.
- orbiter** amgerc'hellañ (ouzh, en-dro da) ; kelc'htreiñ (en-dro da).
- projectile (classique)** saezhell b. ; (extension maxima) bannadell b..
- projectile tactique** bannadell b. gaderezh ; kad-vannadell b..
- roquette (projectile autopulsé tactique)** fuc'hell b. (bannadell-gaderezh emerlusket) ; kadfuc'hell ; roked g..
- satellite** amgerc'hell b. ; loarenn b. ; adplane-

denn b..

**vaisseau spatial** oabllestr g..

**tuyère d'éjection** trezer-flistrañ g..

**vol spatial** oablnij g. + ; oabldreizh g. +.

**Notenn.-** Er geriaouegoù-mañ ne gaver ket an holl dermenoù arveret en notenn-sturvezhañ diagent. Dre zaou abeg : da gentañ pa'z eo bet embannet endeo lod eus an termenoù kalvezkel ; d'an eil, pa n'anavezan ket ar c'hevatal gallek da dermenoù brezhonek 'zo (da skouer **enkerc'hellañ**, **ezkerc'hellañ**).

LEVRLENNADUR

*Lexique militaire moderne français-anglais, anglais-français*, Ministère des armées, T.T.A. 131, 1967.

*Encyclopedia Universalis*.

*Lexis*, Larousse, 1975.

*Petit Larousse Illustré*, 1975,

*Termes techniques français, essai d'orientation de la terminologie établi par Le Comité d'étude des termes techniques français*, Hermann, Paris, 1972

## **KIS-189 - Gl. exclamatif, dénominatif, déverbatif.**

(GE da GP - 07 04 78)

Evit a sell rezioù an adanv, setu ar pezh a gaver e-barzh *Brezhoneg eil bloavezh*, Preder 168-169/97 hh., 1973 :

**bonrez, kevrez, usrez, dreistrez, peurrez.**

Mankout a ra anv ar furmoù en **-(h)et, -(h)at**. Da **\*estlammrez** ned eo nag azas na gwall cheuc'h. N'eo ket azas, rak hervez boazioù hon yezhadurourion venniget, an estlamadelloù a ra ur rumm disheñvel, ankeverdal, diouzh arver ar furmoù en **-(h)et** ; an holl avat en em gav a-gevret e-barzh genad an "eztaolioù kantaezel" ( Gl. *affectif* ; Al. *Affektausdruck*). Goude esaeañ meur a rakger (**luz-, lusk-, from-, bomm-, garm-, geur-, ton-, froud-, berv-, bam-, meg-, gred-, tan-, krid-, barr-**, h.a.), e kredan kinnig **trid-** : **\*tridrez**. Evel just, a-priori, ne beurglot ket ental **trid-**gant ental **-(h)et** ; padal, n'emañ ket pell diouzh ar pal, ha dreist-holl ez eo diarver evit c'hoazh er

yezhadurezh ha ne c'hortoz nemet bezañ arbennikaet er ster-se. Gourel eo an termenoù **X-rez**.

[GE - 21 03 80 : Ken ma c'haller sevel un daolenn glok eus ar rezioù :

	<b>bonrez</b>	"positif"	<i>ruz</i>
<b>rezioù daveel</b> "degrés de comparaison relatifs"	<b>kevrez</b>	"équatif"	<i>ken ruz (ha)</i>
	<b>usrez</b>	"comparatif"	<i>rusoc'h (eget)</i>
	<b>dreistrez</b>	"superlatif"	<i>rusañ</i>
rezioù dizave "degrés de comparaison absolu"	<b>damrez</b>	"comparatif"	<i>ruz a-walc'h, damruz</i>
	<b>peurrez</b>	"superlatif, élatif"	<i>ruz kenan, peurruz</i>
	<b>trarez</b>	"excessif"	<i>re ruz ]</i>

"Dénommatif", "déverbatif" a reer eus gerioù deveret a-getep eus un anv (pennanv pe adanv), eus ur verb. E Br. e lakafen ur rummenn all a ve "déadverbatif" : mard eo *donedigezh* un anv deveret eus ur verb ha *doura* ur verb deveret eus un anv, ez eo *diavaez* un anv (pennanv, adanv) deveret eus ur furm adverbel (*a-vaez*). Ar furmoù **diavaez**, **diasavel**, **diac'hinad**, h.a., a gaver o paotaat er yezh arnevez a'm boa kinniget envel **treadverbadurioù**, peogwir ez int savet dre dremen dre ur furm adverbel (*a-vaez*, *a-sav*, *a-c'hin*, h.a.). Setu perak e kinnigan **treanvad**, **treverbad** e-kichen **treadverbad** evit seurt deveradoù.

## KIS-190 – Termenoù arbennik diseurt.

Dave da "A-zivout an afer Dreyfus", *Emsav* 121-123, 1977.

(GE da RLN - 10 05 78)

Gl. *Action Française*. An termen gallek zo da virout ; evel ma lavarer e Gl. *l'Anschluss*, le *Guépeou*, *l'Emsav*, e rankomp derc'hel ivez an anvioù divoutin a zo o ster disheñvel-mat diouzh ster boutin ar gerioù a ya d'o ober.

Gl. *autorité de la chose jugée*, Al. *Rechtskraft des Urteils*, Sz. *legal force of judg(e)ment*. Evit treiñ "autorité", ez eus da zibab etre **beli**, **nerzh**, **gwerc'h**. **Beli** zo bet arveret betek-henn evel tra un den

kentoc'h eget hini un ober, ur gra ; talvezout a ra kement ha "galloud dezvel" un den pe un organ a levierezh, a amaezhierzh, h.a.. Gwell na astenn sterva ar ger-se. **Nerzh** a c'hallfed arverañ, hogen er gwir gall (hag er gwirioù all emichañs) ez eneber evel tri derez a greñved : a) autorité de (la) chose jugée b) force de (la) chose jugée c) irrévocabilité de la chose jugée. Gwell enta kemer **gwerc'h** evit an derez kentañ. Neuze : **gwerc'h dezvel**, diwar ar Sz. ? pe **gwerc'h gwirel** diwar skouer an Al. ? Krediñ a ran reishoc'h an dibab alamanek. Setu perak e kinnigan : **gwerc'h gwirel ar varnadenn**.

Gl. *Bloc des Gauches*. Mard eo "les Gauches" kevatal da "luskadoù kleiz", "strolladoù kleiz", treiñ e **Bloc'had ar C'hleizoù** ; mar dalvez "an dud a gleiz", treiñ e **Bloc'had ar Gleizidi**.

Gl. *Collège libre des sciences sociales*. Mar komprenan mat, *collège* amañ ned eo ket arveret er ster "skol eil derez", hogen er ster "strollad tud a hevelep briedegzh, kembri". Un termen zo da zibab a-douez ar gerioù-mañ : **kembod**, **kevarzhe** (= bodad tud kevatal, kembri), **kolaj** (arveret c'hoazh er ster e kaoz, moarvat gant everion divouchouer an evaj majik), **kuntell** (arveret endeo gant *Emsav 76/133*, 1973, o klotañ gant La. *collegium*, eleze gant tad ar Gl. *collège*). Ar gudenn nemeti eo arverañ un termen hep degas kevezerezh noazus etre e sterioù disheñvel. **Kevarzhe** a ve mat, nemet e reomp gant ar ger-se endeo evit menegiñ kevredigezhioù 'zo dindan al lezenn c'hall (Kevarzheoù 1901), pezh a c'hallfe degas mesk e degouezhioù 'zo. En eneb, **kuntell**, ma ne fazian, zo bet arveret war dachennoù pell diouzh an arver e kaoz, setu perak e kinnigfen kentoc'h ar ger-mañ. Treiñ a rafen enta e **Kuntell dieub ar skiantoù kevredadel**. (Evezh : gourel eo **kuntell**).

Gl. *Coopération des idées pour l'instruction supérieure du peuple*, Br. **Kevelerezh ar mennozioù evit deskadur uhel ar bobl**.

Gl. *Sillon*. Hevelep evezhiadenn hag evit "action Française". War *Emsav 105/313*, 1975, eo bet arveret an anv-se c'hoazh. **Dalc'hidi ar Sillon** avat a reer anezho **silhonourion** hervez ar reolenn a endalc'h da gemplegañ d'an doare-skrivañ brezhonek an deveradoù diwar an termenou arallyezh (sk. : an den **Pascal**, hogen ar **paskal** unanenn fizik).

Gl. *Soirées ouvrières de Montreuil*. Gant **beilhadeg** ez eus un arliv henvoazel pe folklorel. **Nozvezh** a ve marteze azasoc'h. Krediñ a ran e voe degemeret an arver-se eus **nozvezh** diwar hini ar Kb. **noson** gant tud an eil *Emsav*... **Nozvezhioù micherour Montreuil**.

Gl. *Université populaire*, Br. **Skol-veur ar bobl** pe **Skol-uhel ar bobl** (evit adkemer an anvad arveret en *Emsav* goude an eil Brezel-bed diwar levezon an *højkole* lec'hennat ; en unan eus ar Skolioù-uhel-se e'm boa kemeret perzh e Kêr-Vreizh er bloavezhioù pemont, dindan renerezh Kerlann, hag un eñvor mousc'hoarzhus a zalc'han eus hon emvodoù labour : lennet e veze pajennadoù eus levrioù brezhonek ar mare ha graet addisplegoù ; kounaat a ran ur "studi" war *An Antekrist* ; ur bomm a lenne unan ac'hanomp, hag ar re all : "A, na brav, na kaer, nag arouezius", lennet ur bomm all, hag adarre : "Fei ! setu brezhoneg mat, keta? "... Dallet gant an angerzh, e oa lorc'h ennomp, me lar dit, gant hon "Skol-uhel", hon "Skol-uhel ar bobl" war ar marc'had ! )

## KIS-191 – Gl. frustration, Al. Versagung.

(GE da RLN - 17 05 78)

Daou gemeradur zo d'ar ger *frustration*, er yezh voutin, er bredelfennerezh.

Er ster boutin, *frustrer* zo "lemel digant un den pezh a zo dleet dezhañ", eleze **divadiñ**, **divuziañ**. N'eo ket nevez an daou c'her-mañ, pa gaver an eil e Br. **emzivat**, **emzivad**, e Kb. *difadu* "to deprive of, divest of", egile e Kb. *difuddio* "to deprive, dispossess, bereave".

Ur ster all, boutin ivez ha tostoc'h da ster ar ger-orin latin *frustrari*, eo "touellañ, deseñ", eleze lakaat, e gaou, da c'hortoz, da c'hoanagiñ ; er ster-mañ, ouzhpenn an daou verb **touellañ**, **deseñ** (ha **tromplañ**), ez eus tu d'ober gant **kerseañ** (**kerse** zo nes a-walc'h e sterva da hini al *La. frustratio*).

Bremañ, evit ster ar ger er bredelfennerezh, e rankan reiñ da gentañ un nebeut diskleriadurioù.

Dibabet eo bet an termen *frustration* e Gl. diwar skouer ar Sz. evel kevatal da Al. *Versagung* boaziet gant Freud. *Versagen* a dalvez "prometiñ, gouestlañ, emouestlañ, dinac'h" ; ar rann sterva dibabet gant Freud a glot dreist-holl gant "dinac'h", eleze "gouestlañ e gaou, pa nac'her e gwir". Betek amañ n'eus ket kemm bras etre *Versagung* ha *frustration*. An diforc'h a bouez degaset gant Freud eo e chom gantañ antermenet *od* ar verb *versagen*. Gant *frustrer* er ster boutin, gant **divadiñ**, h.a., e kaver ar *gwezhod* : A (oberour) frustre B (gouzañvour) ; A a **zivad** B ; h.a. ; ar *frustration* zo bepred un ober renet gant un den diwar-goust un den all, Ar *Versagung*, en eheb, n'eo ket un ober, met ur stad, ur blegenn, disoc'h un argerzh. Termenet eo evel-henn : "*Condition du sujet qui se voit refuser ou se refuse la satisfaction d'une demande pulsionnelle*" ("Plegenn ma emañ an den a nac'her outañ pe a nac'h e-unan boleuniañ ur gouleñn a-berzh luzad"), Laplanche-Pontalis, *Vocab. Psychan.* 172.

O pouezañ war ar poent-se, e fell da Freud diskouez ez eo ar *Versagung* un darvoud-bred a c'hell c'hoarvezout da-geñver un diouer diavaez, hogen ne c'hoarvez ket dre heul ret da-geñver kement diouer diavaez 'zo : an amveziadoù diavaez n'int ket a-walc'h, amveziadoù diabarzh zo ezhomm ivez. Prouiñ a ra kement-mañ o tiskouez e c'hoarvez ar *Versagung* gwechoù 'zo dre wered an amveziadoù diabarzh nemeto, ha reiñ skouer an dud o kleñvel d'an ampoent end-eeun ma tizhont ar pal o deus strivet hir amzer davitañ. Aze ivez e kaver displegadur faosted ar mennoz e ve a-walc'h d'an arvoustridi ober karantez da vezañ pareet : ma ne reont ket karantez n'eo ket peogwir ne gavont den d'ober met peogwir int arvoustret — gant gerioù all : n'emañ ket ar *Versagung* en un diouer diavaez hogen en ur stad diabarzh.

Dav eo enta kavout un termen Br, a lezfe an *od* antermenet, a ve gouest da verkañ koulz ur stad hag un ober pe un argerzh. Soñjet 'm eus er rakger **an-** en doare ma vez arveret en **anvouezhiañ** ; an termen-mañ a verk un anober a c'haller intent koulz evel ur stad hag evel un ober (nac'hel). Setu perak e kinnigan **angwalc'hañ** evel kevatal Br. an Al. *Versagung* er bredelfennerezh. Da gompren eo gant ar ster "ar gwalc'hañ ne c'hoarvez ket". Mar befe ret tennañ un deverad da verkañ an hini a c'houzañvour diwar an **angwalc'hañ**, e vefe gwell ober gant **angwalc'had** (**-ad** o verkañ ar savlec'h, ar saviad, sl, diagent, p. 35, ha n'eo ket **-er** pe **-ed**, re verket ar ster oberour ha gouzanvour ganto). [GE - 22 03 80 : An adanvioù a c'haller deverañ eus **angwalc'h(añ)** zo a) **angwalc'hus** "oc'h angwalc'hañ", eleze "oc'h en em lakaat er stad a angwalc'hañ" (a zo tu da intent avat hervez daou ster all : 1. "o

lakaat er stad a angwalc'hañ", 2. "nad eo ket gwalc'hus, na walc'h ket" ; tonket eo forzh penaos seurt forc'hellegezh d'ober joa ar vredelfennerion pa anavezer an tech daonet o deus da c'hoari gant ar gerioù: **angwalc'h-us** e vo diskleriet ganto ur vamm dre berzh ma vo **an-gwalc'hus** !); b) **angwalc'heiat** "o tevoudañ angwalc'h(añ), o reiñ tro d'an angwalc'h(añ)" — enkrommellañ a ran dibenn ar pennanor dre ma soñjan e vo aesoc'h arverañ hemañ en e furm goazh hep arvar a forc'hellegezh peurliesañ ; a-du-rall ez eo diwar ar furm goazh, ar bonad, e ranker deverañ.]

## KIS-192 – Gl. (point h.a.) critique.

(GE da GM - 05 11 78)

An termen *critique* en troiennoù *masse critique*, *point critique*, *température critique* er fizik hag, er gevredadouriezh, *population critique* [sl. E. Le Roy Ladurie, *Le territoire de l'historien*, & skridvarnadenn GM war *Emsav 127/52-58*, 1978], a gomprenan evel o toareañ ar par en un dedroadur ma c'hoarvez ur c'hemm trumm en anadennoù. Soñjet 'm eus e :

- **\*c'hoarvan** = "man (lec'h) ma c'hoarvez (un darvoud)" ; hogen n'eus en termen-mañ meneg ebet eus ar c'hemm trumm ;
- **\*ardonk** = "(poent) ma vez tonket dedroadur ur reizhiad" ; tost eo ar ster-mañ da ster ger-darzhel *critique* ;
- **beizik**, **\*eizik** ( Kb. *eiddig* "greedy, ardent, jealous" ; ar Br. **beizik** o vezañ ur stumm eus **\*gou-eizik**, GMB 51) ; ster kentañ an termenou-mañ o vezañ "loskus", "gwiridik", e c'hallfed meizañ **poent beizik**, **eizik** gant ar ster "poent loskus, ma c'hoarvez un dra bennak trumm" ;
- **skoemp** (< **\*ez-koemp** ; Kb. *cwympto* "to fall, tumble ; cause to fall" ; krBr. *scuemp* "subtil, prompt, vif, hardi, agile, insinuant, scabreux" ; *ha ny scuemp* "nous sommes pair à pair" DEBM 377) ; an daou ster "kouezhañ trumm, lakaat da gouezhañ trumm" ha "par ha par, e kempouez" a adkaver e-barzh *critique*.

Dereat e hañval bezañ **skoemp** er ster-mañ. A-enep dezhañ emañ berniadur e gensonennoù : n'eo ket brav d'ar skouarn "tolz skoemp, gwrezverk skoemp, poent skoemp". Mar chomez klouar outañ, e vo kenkoulz ober gant **beizik** pe, gwell, **eizik**. Ur splet ouzhpenn gant hemañ eo ez eo diarver ha ne c'hoarvezo ket treuzkomprenadurioù ("poblañs skoemp" !). Mar be ezhomm eus ur pennanv deveret, e ve furmet **eizigez** g. diwar skouer Kb. *eiddigedd*. Sk. : **tolz eizik**, **poent eizik**, **gwrezverk eizik**, **poblañs eizik**, **studiañ an eizigez er fizik**, **er vevoniezh**.

## KIS-193 – Gl. (-)manie, -mane, (-)maniaque.

(GE da RLN - 14 11 78, azveret 23 03 80)

An elfenn *manie* a vez arveret abaoe pell, ken abred hag ar 14<sup>t</sup> kantved, da arouezañ ar follentez, pe ar follentez dre-vras pe ur furm strishoc'h a follentez. E derou an 19<sup>t</sup> kantved, pa voe strivet da sevel ur rummadur a neuz skiantel eus ar c'hleñvedoù-bred, e voe arveret *-manie* evel lostger e-barzh termenoù oc'h envel seurtoù follentez diwar an azon sellet evel pennañ, sk. *kleptomanie* (follentez azonet gant an darlusk da laerezh), *dipsomanie* (kleñved azonet gant ur c'hoant-evañ direizh), h.a.. Gant araokadur ar vezekniezh ez eo bet dilezet seurt rummadur diwar-bouez an azonoù ha war un dro un darn vat eus an termenoù krouet en e ser. Padal, ez eo chomet an termen *manie* ken e lavar ar vezekniezh evit merkañ azoniadoù dibarek 'zo, ken er yezh voutin evit arouezañ un tech kreñv, kleñvedel pe get, un angerzh evit ur boaz, ur c'hiz, ur gredenn,

### I.- Arver (-)manie er yezh voutin.

1) Evel ger distag, gant ar ster "boaz iskis, tech kreñv". E Br, e kaver ar ster-mañ gwisket gant ur yoc'had gerioù : **albac'henn, stultenn, brizherezh**, h.a.,

2) Evel lostger, *-manie* a verk : ent ergorel, ur stagadur kreñv, divoas, ouzh un ergerc'henn (ergerc'henn = "objet", er ster "objet d'un désir, d'une passion"), o vont betek strafuilhañ don pe donoc'h ar bred ; ent dangorel, ur gweladur treuzneuziet eus an ergerc'henn hag un adkreizadur eus ar bed en-dro dezhi : ar *celtomane* a wel ar geltelezh evel ur werc'helezh skedus, meurdezus, paradoziek, ar werc'helezh nemeti, a lak un dreistelezh vurzhus war ar yezhoù keltiek, h.a. ; ar *morphinomane* a wel an dram evel priziusoc'h eget ne vern petra, betek envel "mamm" an trafikier en pourchas dezhañ, h.a.,

Evit kaout ur c'hevatal brezhonek d'al lostger-se e soñjan e deveradoù diwar **bre** (ar **bre** a gaver en **hunvre, ambre**). Dre an abegoù-mañ : klotañ a ra gant an arvez ergorel usveneget : *bre* en hBr. hag er yezhoù keltiek all da dalvez "magie, sortilège" (DGVB 89) ; a-du-rall, an arliv a gaver en **hunvre, ambren** a glot ervat ivez gant ar strafuilh bred e kaoz ; en arroud eus an DGVB gouestlet da **bre** e weler e tenn Vendryes an termen-se eus ur wrizienn indezeuropek o talvezout "brille, rayonne" — pezh a zeu da gejañ gant arvez dangorel ar c'heal : skedus eo an ergerc'henn evit an den tizhet gant un X-manie.

Kinnig a ran enta **keltvread** g.ls. : **-idi** "celtomane" ; **keltvreadezh** b. "celtomanie" ; an termen **keltvre** b. a c'hallfe talvezout "le rêve celte" ken ker d'ar Mouvement Breton, a c'hallfed treiñ kenkoulz all "le délire celtique". Da heul, kudenn ebet evit sevel **germanvreadezh** b. "germanomanie" ; **germanvread** g.ls. : **-idi** "germanomane", h.a.,

Heñveldra e vo tu d'ober gant **morfinvread** g.ls. : **-idi** "morphinomane" ; **morfinvreadezh** b. "morphinomanie", nemet e ranker savlec'hiañ an termenoù-se e-touez re all a zo ezhomm anezho war an hevelep sterva evel a welimp pelloc'h.

### II.- Arver (-)manie er yezh resis.

1) Evel ger distag, ez arouez ur psikoz dezhañ da azonoù ar vroudni, ar goubann, an trefiñv, ar ragellerezh, h.a.. Betek-gouzout e ran amañ gant ar ger etrevroadel er stumm **mania** g. — an dibab



a'm eus graet eus ar stumm-se a zisplegin en un notenn all. Deveradoù : **maniak** g. ls. : **-ed**, Gl. "maniaque" ; **maniakel** ag., Gl. "maniaque", Sz. "maniacal, manic", Al. "manisch".

2) Evel lostger ; meur a gemeradur a noter :

a) En ur ster hollek a-walc'h, nes da I2), stagadur kreñv ouzh un ergerc'henn, an ezhomm taer anezhi, angerzh ambreek kentoc'h eget un darlusk ( Gl. "impulsion") pe ur vac'henn ( Al. "Zwang"). Amañ ez eo gwell ober ivez gant deveradoù diwar **bre**. Sk. : **serc'hvreadezh** b. "érotomanie" (ambren a lak un den da grediñ ez eus unan e karantez anezhañ) ; mar lakaan amañ **morfinvreadezh** adarre, ez eo evit pouezañ war an diforc'h a zo etrezañ hag an termen a gavor dindan II2b) ; ur ster hollek, hogos lennegel en deus : "angerzh ar morfin".

b) En ur ster arbennikoc'h : stagadur ouzh un dram azoniet gant ar **sujadur kreudel** ha/pe **bredel** ("physico-, psychodépendance"), an **tozelladur** ("accoutumance") hag ivez an **arsoc'hadur** ("tolérance"). Er c'hemeradur-mañ e'm eus kinniget pell 'zo endeo ober gant an deveradoù diwar **kaezh** (< Kt \**kaktos* < Ie. \**qaptos* ; La. *captus* ; Kb. *caeth* "bond, bound, captive ; bond, bondage, captivity" ; krBr. *quaez* "captif ; malheureux") : **drammgaezhiad** g. ls. : **-ed**, **kaezhiad** g. ls. : **-ed**, Gl. "toxicomane", Sz. "addict" ; **drammgaezh drammgaezhiadezh** b., Gl. "toxicomanie", Sz. "drug addiction". An termen **morfingaezh** a dalvez "sujadur kreudel ha bredel d'ar morfin", e kemm ouzh an termen a gaver dindan II2a).

c) Tech darluskel pe mac'hennel da ren un ober en un doare arreadek pe reñverek. Kinnig a ran ober gant deveradoù diwar **bar** ( Kb. *bar*, "o'r gwr. \**bher-* 'torri, holli, rhwygo', fel yn y Llad. *ferio*" GPC 256 ; hBr. *bara, baran* "fureur, colère" DGVB 79 ; Br. **trevari** "délire"). Sk. : **mezvar** g. ls. : **-ioù** "dipsomanie" (darlusk o c'hoarvezout dre varradoù da evañ alkool a-galz, — da lakaat e kemm gant an **alkoolgaezh**, a zo ar sujadur d'an alkool) ; **diedvar** g. "potomanie" (ezhomm dreist-youl da evañ) ; **bouedvar** g. "phagomanie" (tech distourmus da zebriñ boued) ; **gervar** g. "onomatomanie" (mac'henn a lak an den da zistagañ pe da chom hep distagañ, da zoujañ pe da c'hoantaat klevout ar ger-mañ-ger) ; **laervar** g. "mac'henn da laerezh". Chom a ra da c'houzout pe anv lakaat war derzhienn Don Giovanni, **banvre** (trellerezh o wiskañ ar baradoz d'ar merc'hed) pe **filenvar** (an naon diroll d'o fileniñ). Bezet a vezo, an deverad o verkañ ar gouziviad zo **X-variad** g. ls. : **-idi**, **-ed** : **mezvariad**, **diedvariad**, **bouedvariad**, **gervariad**, **laervariad**, ha **filenvariad**.

## KIS-194 – Gl. **dégénérer**, **régénérer**.

(GE da RLN - 14 11 78)

Mar davean d'al labour emañ o ren, e tenn an termenou-se da gealiadurezh an 19t kantved. Hervez bedouriezh ar mare, e raed *dégénérés* eus an dud pellaet diouzh an den-skouer, dres evel ma reer hiziv "déviant", "marginiaux" eus tud all (an diforc'h eo e klasked neuze azonoù bevedel koulz ha buheael eus an "dégénérescence" — an den a vuhezegezh fall ne c'halle nemet genel bugale nammet, hag ar vezeion a imbourc'he korfoù an dud war glask da azonoù o verkañ falloù an ene —,

hag e taoler hiziv ar bec'h, n'eo ket ken war ar vuhezegezh hiniennel, hogen war ar gevredigezh, met kement-se zo un istor all). En 19<sup>t</sup> kantved, *régénérer* ar gevredigezh, ar vroad, oa degas dezho yec'hed korf ha buhezegezh war un dro, eleze stourm ouzh arbennoù an *dégénérescence* na petra 'ta.

Daou dermen a gavan gallus :

– o klotañ gant **dilignezañ** : **dazlignezañ** (**daz-** o verkañ an distro d'ur stad kent) ; azas eo **lignez** amañ, rak, hervez ar vedouriezh henvoazel, edo stag ar vertuzioù ouzh ar "gwad", hêrezhel enta, pezh a gaver dres emleget gant an termen **lignez** ;

– o klotañ gant keal ur **genezh**, eleze un anien-skouer eus ar vroad, ar familh pe all, e ve tu da gaout an daouad **dic'henezhañ**, **dazgenezhañ**.

Un *dégénéré* a ve un **dilignez** g. ls.-**idi**, pe un **dic'henezhed** g. ls. : **-idi**.

## KIS-195 – Termenoù diseurt.

(GE da RLN - 14 11 78)

Gl. *prêt à gages, prêt sur gages*. An droienn **war ouestl, arouestl** zo bet arveret evit "hypothèque". Amañ, o vezañ ma reer eskemm eus ar prest ouzh ur gouestl, e vefe moarvat bastus lavarout : **prest ouzh gouestl**.

Gl. *Protocole des Sages de Sion. Protocole* a dalvez "skridaozadenn gentañ" koulz ha "diferadenn e-ser un emglev". Lakaomp **eskadenn** enta, daoust ma ve mat kemer an termen etrevroadel evit ur wech, ha skrivañ **protokoll** g. ls. : **-où**. Evit *sages*, Vallée a ginnig '**furien**', '**dozien**'. An termen-mañ diwezhañ a ve, hervezañ, tennet eus ar c'hembraeg. Hogen a) ar Kb. *doeth* a zeu eus La. *doctus*, ha hemañ zo aet da BrW. '*duah*'; b) evel ma verk GP e *Preder 179-180/102*, 1974, furm reizh '*duah*' zo **doazh** (ha n'eo nag ar valleeg '**doz**' nag an hemoneg '**duac'h**'), — evel ma'z a La. *coctus* da Kb. *coeth* ha da Br. **koazh**. Liester : **doazhion** pe, gwell, **doazhed**.

Gl. *zéro*. Ar werzhad zo **mann**, sk. "lakaat ur mann d'ur boelladenn". N'ouzon ket ha plas zo evit an **o-gwan** ijinet gant Vallée. Roparz Hemon e-unan en doa eñ dilezet hag a rae gant **zero**. A-walc'h zo gant **mann** betek-gouzout.

Gl. *mythe*. Gant Vallée-Hemon e talvez **mojenn** kement ha "fable, mythe", Alan Heussaff er bloa-vezhioù pemont en deus degaset un termen iwerzhonek a zo **gwengel** g. ls. : **-où** e furm vrezhonek, ha warnañ eo bet gwisket ster "mythe".

## KIS-196 – Al lostgerioù **-el, -ek.**

(GE da YBLN - 03 12 78)

Dave da **KIS-E094, -095, -096** (*Preder 159-160/68-78, 1972*).

Embannet eo bet an Notenn-mañ dindan an titl "Troioù an istor", war *Emsav 128/4-10, 1978*.

## KIS-197 – Gl. **conscription.**

(GE da RLN - 31 12 78)

Emañ ar gwir ganit, **enluadur** a dalvez "incorporation" ha n'eo ket "conscription". Ar reizhiad-mañ ensavet e 1789 zo anezhi galvidigezh reoliek eus tud yaouank kenoad d'ober o gwazerezh el lu. Sz. GB *conscription, draft-call, US draft*. Merkañ e talvez ivez Sz. *draft* kement ha "détachement (de troupes)", "contingent (de recrues)".

Evit kaout an termen brezhonek, e kinnigan arverañ : a) ar verb sevel eus an troiennoù "sevel soudarded, sevel un arme", b) keal rannadur ar boblañs e klasoù-oad, evit amparañ an termen **rannsav** hag e zevedoù : **rannsav** g. "contingent", sk. "soudarded eus ar rannsav", "ar rannsav 1978"; **rannsaverezh** g. "conscription"; **rannsaviñ** "recruter par conscription"; **rannsaved** g. ls. : **-idi** "conscrit, recrue".

## KIS-198 – Termenoù diseurt.

(GE da RLN - 31 12 78)

Gl. *babouiste*. Ar reolenn evit deverañ diwar un anv arallyezh eo kemer da bennrann ar furm er skrivadur brezhonek an tostañ d'an distagadur orin. Gant an anv **Babeuf**, n'eus kudenn nemet gant an *-f* dibenn; gwell heuliañ ar boaz brezhonek a lak deverañ diwar ur gensonenn helev (sk. Gl. *datif, substantif*, Br. *dativ, substantiv*), eleze amañ diwar **babouv-** : **babouvour** enta. Ar c'hinnig all, drevezañ doareoù an deveradur gallek ha diazezañ war **babouv-** zo, da'm meno, degas luziadur diezhomm, ouzhpenn ma n'eo ket gwall heson an deverad brezhonek **\*babouvour**.

(GE da YBLN - 02 01 79)

Gl. *variantes*. DFB a ro **eilstumm**, termen a zlefe bezañ azas en darn vrasañ eus an degouezhioù, dreist-holl pa lak e penn-kont ar gevenebiezh **furm/stumm** diazezet gant Roparz Hemon en e labourioù a c'heriadurezh. War *Emsav 77/149*, 1973, ez arverer ivez **astres, astresañ ar steuñv** e lavar an armerzhouriezh.

Gl. *langage théorique, poétique*. Gant an termenou-mañ e kejmp dreist-holl ouzh kudennoù a droouriezh. Dic'hallus eo rein dezho kevatalioù en ur yezh all keit ma ne ouzer ket e pe gemeradur ez int arveret. "Poétique" da skouer zo dezhañ gant Jakobson ur ster kalvezel distag-mat diouzh ar sterioù lakaet gant ar varzhed war an termen. Ha talvezout a ra ar boan goveliañ bep taol ur ger brezhonek nevez? Ne gredan ket. Kentoc'h eget astenn sterva ar ger brezhonek "barzhoniezh" koulskoude, e rafen gant **poetek** pe **poetikel** hervez an dro evit kemeradurioù arbennik a seurt gant re Jakobson. Arabat ivez ankouaat termenou brezhonek dilezet abaoe ar Grennamzer evel **poet, poetri, poetrian** (GIB 2608).

Pezh a lavarez a-zivout *théorique* — er ster "damkanañ" pe "arlakaat"? — a lak war wel ur gudenn a gej RLN alies ganti ivez, houmañ : aozerion 'zo a ra gant ar gerioù en un doare ken laosk ma ne ouzer ket petore kemeradur eo o hini, ma ne ouzer ket dreist-holl hag e poentont ouzh un denotadur spis pe hag e tremenont gant kennotadurioù fuilh. Dirak un arver eus "théorique" enta na glot fraezh na gant "damkanel" na gant "arlakadel" e ranker goulenn : a) hag eñ zo un trede kemeradur soliet-mat, a chom neuze da zigejañ ha da wiskañ e brezhoneg? b) ha n'eo ket kentoc'h ken dispis meiz an aozer ma ne ra kemm ebet etre an daou gemeradur kent?

Br. **gwelout udb. diouzh/gant/eus ur gavael roet**. Aze ivez eo diaes respont. Mar dilezez an troiennoù boas : **diouzh ur savboent, diouzh ur sellboent, en un diarsell, en/diouzh ur savgwel**, ez eo moarvat pa vennez lavarout un dra ouzhpenn pe disheñvel. Hag eñ a fellfe dit reiñ ur c'hevatal d'ar galleg "sous un angle donné"? neuze ez eus a-walc'h gant **eus/diouzh ur c'horn roet**. Gwell mirout **gavael** evit ar plegennoù oc'h enderc'hel un enkrog gwirion (ar gudenn a'm eus bet da bleidiñ ganti er c'heñver-se e oa penaos lavarout e Br. an Al. *Bemächtigungstrieb* (Freud), Gl. *pulsion d'emprise* ; kaout a ra din ez eo azas-dik an droienn **luzad-gavaelañ**. A-du-rall e kinnigan ivez **gavael** evit "registre (de la voix, h.a.)", eleze ar rann eus ar skeulenn a c'hell diraez ar vouezh, h.a.). E berr, ne lavaran ket ez eo fazi arverañ **gavael** e tachenn ar gwelout, met ez eo ret kaout un abeg soliet-start evit e ober, hep gwanaat an termen, hep noazout ouzh kempouez ar stervaoù amezek.

Gl. *simulacre*. Meur a zoare zo moarvat da eztaoliñ ar c'heal-se. Ya, **asvan**, met ivez **brizh-, fals-**, deveradoù diwar **dambrez-**. Evit ar c'hemeradur "drevezadenn graet evit touellañ", soñjal e **finch** hag en e zeveradoù. GM a c'houlenne n'eus ket pell penaos treiñ *simuler* er c'halvezerezh, da skouer e "simulation de vol spatial" ; kinniget 'm eus **darhañval-**.

Gl. *mécanique relative, ondulatoire, quantique*, Br. **loc'honiezh keñverel, gwagennel, pementadel**. Un nebeut evezhiadennoù zo da ober :

**keñverel** zo evit **keñverelezhel** (stumm kurzhet pe ledanvad, evel ma karor) ;

**gwagennel** zo bet kinniget gant DFB (moarvat da heul Kerverziou, ne'm eus ket gwiriet) ;

**pementadel** zo bet arveret gant tud SADED pa labourent war ar Fizik (moarvat e kaver ar ger en ur pennad embannet war *Preder* gant GM). A-zivout arver **pe-**, e chom Vallée peurliesañ hep kemmañ, o vezañ ma'z eo evit **pezh-** (SUP. 97, v° INDÉTERMINÉ : "On rend encore l'indétermination par

**pe(z)-**): **peden, pedeiz**, h.a. (hogen **pebarrez**, a ziskouez moarvat e voe kemeret **pezh-** evit **pe-** gant ar yezherion). Roparz Hemon evitañ a ra ar c'hemmadur : **pezen, pezeiz**. Divizet he doa KIS heuliañ kemeradur Vallée ha tremen hep kemmadur. Evezhiadenn all : pa lavar Vallée "indéterminé", e ranker kompren "ansavelet, andidermenet" ha n'eo ket "ansavelek".

Gl. *logique ensembliste*. Gwelet 'm eus e ra Castoriadis gant an droienn-se. Ne'm eus ket eñ lennet gant aked bras a-walc'h da intent spis he ster. Mar tenn d'an termen *ensemble* arveret a-du-rall gant ar jedoniezh, eleze **teskad**, e tleer treiñ **poelloniezh teskadel**.

Gl. *logique identitaire*. Evezhiadenn heñvel. Mar komprenan mat, "identitaire" amañ a dalvez : "o tegemer pennaenn an hevelebiezh" ; Br. **poelloniezh hevelebiezhel** e ve neuze. Koulskoude, e-keñver danvez, eleze e-keñver reiz Castoriadis, ez eus ur goulenn d'ober : petore "logique" n'eo ket "ensembliste-identitaire" ? Unan a zaou, ez eo al logik pezh a zo bet diazezet gant Aristoteles, pe n'eo ket. Ar gudenn-se a'm eus klasket sklaeriañ war *Emsav 126/16-21*, 1978. An **aregañ** zo ar **c'hemezañ teskadel-hevelebiezhel** ; alese, ar **gemezoniezh teskadel-hevelebiezhel** zo ar **boelloniezh** hep-mui. Kement-mañ evel just gant ma ve dik an intenterezh a c'houlakaan eus tezennoù Castoriadis.

Gl. *fusion nucléaire*. "Fusion" zo amañ gant ar ster a gaver e "fusion de deux sociétés" (Armerzhouriezh), daou zerc'han oc'h emunaniñ d'ober unan ponneroc'h. Ar ger dereat a hañval bezañ **uniañ, uniadur**, h.a..

Gl. *champ cosmique*. "Cosmos" er ster-mañ zo hollad ar c'horfoù-oabl. Diaes eo arverañ **hollved** en abeg d'ar c'hemeradur buhezel stag ouzh "bed" ; forc'hellek e ve **alvez** dre e gevenebiezh ouzh "beved" ha "buhez". Setu perak e kinnigan ober gant **kosmoz**, a zo en arver endeo forzh penaos. Br. **maezienn gosmek, maezienn ar c'hosmoz, maezienn gosmoz**.

Diwar vont, un diaester a vo da gompizañ : an termennoù arallegezh en **-ique** a ziskriver en **-ek** dre berzh ur reolenn degemeret pell 'zo, ateged gant Roparz Hemon en e *Gerioù etrevroadel*, HY 12 hh., diwar 1957. Da heul, ne c'haller ket lakaat da c'hoari evito ar gevenebiezh **-el/-ek**, nemet dre grouiñ un daouad adanvioù deveret war-eeun diwar ar pennanv, eleze degas **kosmozel/kosmozek** e-kichen **kosmek** ; un diskoulm all a welan : **kosmel/kosmek** ? Betek-henn ez eus bet graet gant **kosmek, erotek**, h.a., digudenn. N'emaon ket pell a soñjal amañ aze an hent gwellañ.

(GE da RLN - 22 01 79)

Gl. *osmose* er ster kevredadel. War gentelioù SADED *Bon 4/2* e kaver **treleizhiñ** hag **osmoz** evit ar ster fizikel. Ne gav ket din avat e ve mat astenn ster ar gerioù-se e Br. evel ma'z eo bet graet e galleg. Daoust ha n'eus ket a-walc'h gant ur verb arveret c'hoazh : **kenintrañ** ? Diaes eo ober gant un deverad diwar **sil** dre an abeg ma'z eus stag outañ kennotadurioù disheñvel diouzh re *osmose* : **korzherion, spierion** en em sil en ur boblañs ; an *osmose* e kaoz, er c'hontrol, zo un anadenn gevredadel emdarzhek a-berzh an dud ma c'hoarvez ganto. Nemet e klaskfes reiñ d'an termen skeudennel-se ur ster arbennikoc'h, e kav din e tle spiriñ **kenintrañ**. Arveret ez eo bet ivez, gant sterioù nes : **kenetresankañ, kenetrevezon**.

## KIS-199 – Kb. neuadd.

(GP da GE - 01 02 79)

kr Kb. *neuad*, Kb. *neuadd* "adeilad mawr, mynediad i dŷ", Sz. "hall". Danevellskrid en ÉC 7.467 db. BBCS 15.121.124: "M. Henry Lewis ( ) *Neuadd* "salle" vient de rac. i.e. *\*nom-/nem-*, cf. gall. *nef*, gaul. *nemeton*, irl. *nemed*. V.Gall. Oxf. 1 *nom*, gl. *templa*. Avec suff. *-o-d*, on eût dû avoir *\*nomod* > gall. *\*nofodd*. Mais c'est l'alternative *\*nou odd* que nous trouvons attestée, v.gall. *nouodou*, gl. *palatia*, M.C. (v. V.V.B. 196), puis par dissimilation *\*nouadd* (forme altern. *noyadd* vivante en Dyfed), enfin *neuadd*."

J. Morris Jones, WG 88: "*o* and *a* interchange after *ü* (cons. or voc.) ( ) (Anglesey dial. *neuod* for *neuad*)."

Mard eo ret arverañ ur ger kevelep e nBr. e vo **\*novoz** ar stumm "reishañ".